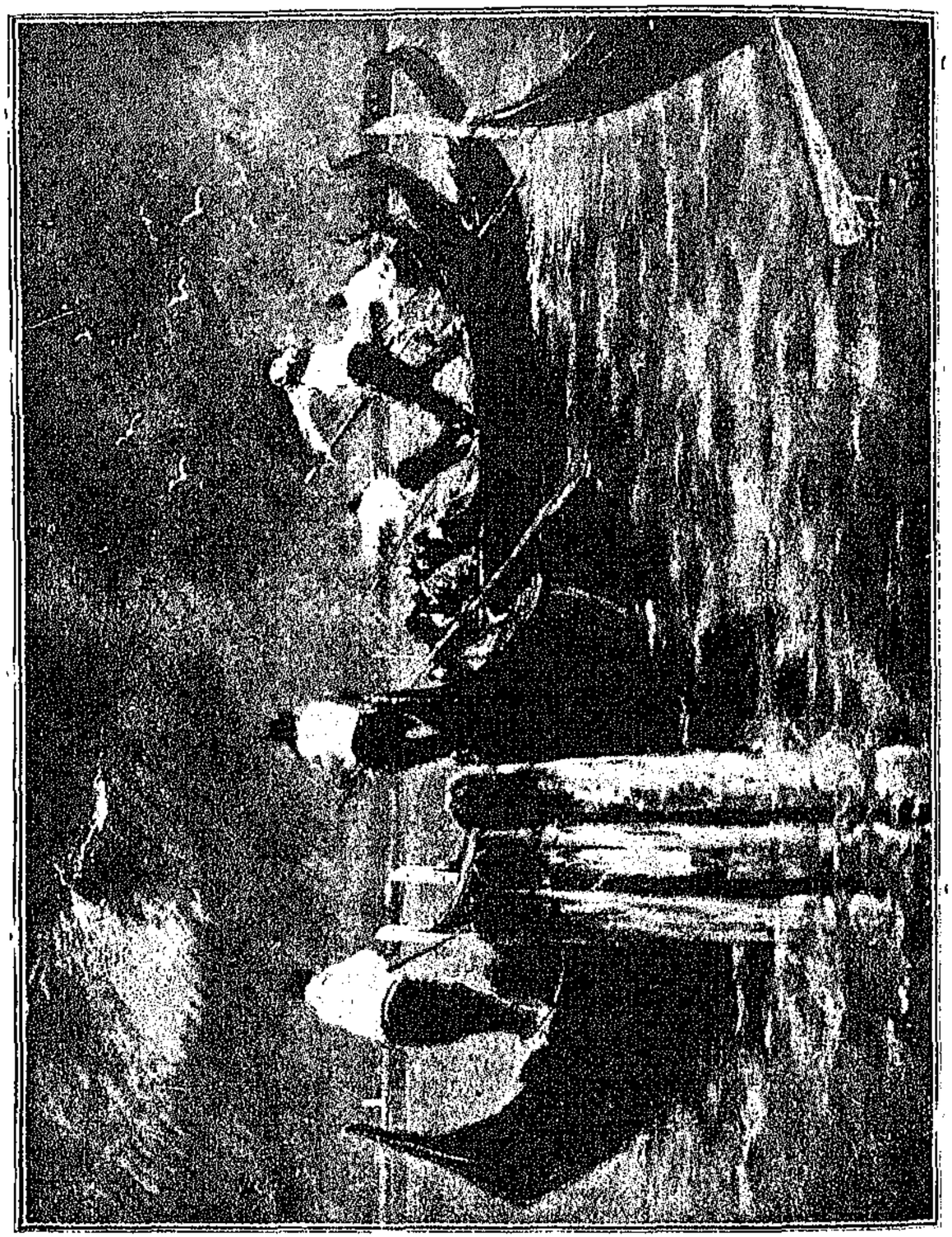

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

ΟΙ ΓΟΝΔΟΛΕΣ

ITALICO BRASS

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Η' — 1934 | ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1934 | ΤΕΥΧΟΣ 187

ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ ΜΟΥ ΤΑ ΕΓΚΩΜΙΑ

Il brame un de ces airs, romances ou polcas,
qu'enfants, nous tapotions sur nos harmonicas...
VERLAINE

Ἀνήξερο κοράσι
πού πρωτοδοκιμάση
τῶν ἄνομων λυγμῶν
τὸν ἐρχομό,

καὶ σὰ λαλιὰ πού βγαίνει
καὶ γλῶσσα τρομαγμένη
τῆς σαρκὸς πού πονεῖ,
—σέρνει φωνή:

ξεσπᾶ ἡ «μεσοφωνία»
τὴν παλιὰν ἁρμονία,
ἐκεῖ πού περπατεῖς
μεσοστρατίς...

Τηνὲ μασσοῦν ἀκέρια
τὰ χωματένια χέρια,
σὰν ἄγουρο κορμὶ
χωρὶς τιμή.

Δὲν ἔχει πιὰ στὴ θήκη
τὸ πρῶτο τὸ βερνίκι
καὶ στὸ χρυσὸ καρφὶ
τὴν ἀλοιφή,

μὰ ἀνοίγει σὰ λουλοῦδι
κι' αὐτὴ καὶ τὸ τραγοῦδι·
τὰ φύλλα ἀνοιγοκλεῖ,
σὰν τὸ πουλί,

καὶ ποιὲς στερνές, ποιὲς πρῶτες,
τρέχουνε βρύση οἱ νότες
—καὶ φεύγει ἡ γειτονιὰ
μὲ τὰ παννιά!

Τροχοὶ ἀνακατεμμένοι
—κ' ἡ ἀνάσα της τοὺς δένει
σμειχτοὺς κ' ἐσωτικούς:
νά, τοὺς ἀκοῦς;

Ἄχ, γιὰ γραφή μου ἂς ἦταν
ἡ δική σου ἀλφαβήτα!
στὰ τέλια της, καλὰ
νὰ βρῶ τὸ «λά»,

γι' ἀγάπες καὶ γιὰ πάθη
ὄχι ὅπως τἄχω μάθει,
μὰ ὅπως τὰ λαχταρῶ,
χρόνον καιρό!

Κι' ὅμως δὲν εἶσαι ἡ σκάλα
κ' ἡ σοῦστα κ' ἡ κουφάλα·
κ' ἡ κλείδωση ἡ χρυσὴ
δὲν εἶσαι σύ!

Αὐτὸ πού σὰ βελόνι,
τὰ τέλια σου ματώνει
—κ' ἡ κούφια ἡ μηχανὴ
βάνει φωνή,—

εἶναι σὰν τῆς φλογέρας
ὁ ζωντανὸς ἀέρας :
ἀνάσα ἐσωτική
σὲ κατοικεῖ !

. . . Χτυπᾶ ἡ «μεσοφωνία»
τὴν παλιὰν ἁρμονία,
—κ' ἡ μνήμη ἡ πιὸ κρυφὴ
γίνεται ἀφή !

Στὰ παράθυρα πάλι
(τὰ χέρια στὴ μασχάλη)
ἡ γειτονιὰ θάρτῃ
νὰ κρεμαστῇ.

—Ἐσένα, ἀψηλὸ σπίτι,
μὲ τὸν θαμπὸ φεγγίτη,
ποὺ ὅλοῦθε σου οἱ στενὲς
οἱ ἀγκωνὲς

τὸ κρῖμα σοῦ ὁρμηνεύουν
στ' αὐτί, καὶ δὲν τελεύουν,—
(ἂν τρέμης, κι' ἂν πονῆς
ρωτᾶ κανεὶς ;)

ἄκου, οἱ λαλιὲς τοῦ ὀργάνου
ἐσένα καλοπιάνουν !
ἐσένα κατηχεῖ
στὴ διδαχή.

Καὶ μὲς στὸ σταυροδρόμι
μιλεῖ γιὰ Χρέος ἀκόμη
γιὰ χρέος, γιὰ θαρρετὴ
τὴν ἀρετή !

Ἄχ κι' ἂν ραγίζῃς, ξέρει
κι' ἀκόμα λέει : «καρτέρει !»
—ἀπόστολος σταλτὸς
κ' Ἰησοῦς Χριστός.

Μὰ ἄλλοι στὸν ποὺ εἶναι φταί-
ἀπ' τὶς καταλαλιές της ! [στης.
Μὲς στὴν ψυχή μου ἂς μὴ
βρεθῇ ἀφορμή !

Τί λές ; Ποιὸς νὰ μ' ἐλέγξῃ ;
Ἐγὼ δὲν ἔχω φταίξει !
—Δίβουλη μουσική,
στάσου, ὧς ἐκεῖ !

Τί θές ; δὲν τὸ κατέχω.
Δὲν ξέρω ! Δὲν ἀντέχω !
Δὲν τόπραξα ποτές.
Ἐσὺ τὰ φταῖς !

Τί θές ; γιατί μ' ἐσένα
κ' ἡ ἀνάσα μου ἔγιν' ἕνα ;
γιατί ὅλο πιὸ πολὺ
καὶ παραλυεῖ ;

Νὰ φύγω, μοναχός μου,
ἀπ' τὰ μάτια τοῦ κόσμου !
Ἄχ, μ' ἔκανες ἐσὺ
σὰν τὸ κρασί.

Τί θές ; Νὰ μαρτυρήσω
μὲ κυνηγᾶς ξοπίσω ;
Δαίμονα γιὰ Οὐρανέ,
Ἐγὼ εἶμαι, ναί !

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Ο ΑΦΑΝΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

Ὅταν πρωτάρχισα νὰ γράφω, κάποιος παλαιὸς συνάδελφος μοῦ εἶχε πεῖ :

— Ὅταν βλέπεις, παιδί μου, ἀποδῶ κ' ἐμπρός, Ἕλληνα νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ γράμματα, νὰ σοῦ μιλεῖ γιὰ τὸ ἔργο σου, νὰ σὲ βεβαιώνει ὅτι παρακολουθεῖ τὰ γραφόμενά σου καὶ νὰ σοῦ ἐκφράζει τὴ μεγάλη του χαρὰ ποὺ σὲ γνώρισε, νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ἀγνοούμενος συνάδελφός σου. Ἢ ἔκανε κάποτε κι αὐτὸς φιλολογία, ἢ ἐξακολουθεῖ νὰ κάνει κρυφὰ ἀπ' τὸ Θεό.

— Γιατί ; τὸν ἐρώτησα. Δὲν μπορεῖ τάχα νὰ ἐνδιαφέρεται κανεὶς γιὰ τὰ γράμματα, χωρὶς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων ;

— Παντοῦ ἄλλοῦ βέβαια . . . μοῦ εἶπε. Στὴν Ἑλλάδα ὅμως ὄχι. Στὴν Ἑλλάδα κανένας δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ γράμματα, χωρὶς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος γραμματάνθρωπος ἢ νὰ φαντάζεται πῶς εἶναι. Καὶ ἂν τὰ ἑλληνικὰ βιβλία καὶ τὰ ἑλληνικὰ περιοδικὰ ἔχουν μερικοὺς ἀναγνῶστες, νὰ τὸ ξέρεις πῶς τοὺς ἔχουν ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν ἀφανῶν αὐτῶν συγγραφέων, ποὺ κρατοῦν μυστικὸ τὸ ταλέντο τους.

— Εἶναι τόσο μετριόφρονες λοιπόν ;

— Δὲν εἶναι καθόλου μετριόφρονες. Ἀπεναντίας εἶναι βέβαιοι ὅτι ὅλα αὐτὰ ποὺ διαβάζουν εἶναι σὲ θέση νὰ τὰ γράψουν κ' οἱ ἴδιοι. Καὶ νὰ τὰ γράψουν πολὺ καλύτερα μάλιστα.

— Γιατί δὲν τὰ γράφουν λοιπόν ;

— Γιὰ τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλο λόγο. Σὲ ἄλλον λείπει ὁ καιρός, ἄλλον δὲν τὸν ἀφίνουν οἱ δουλειές του, ἄλλος γιατὶ δὲν τοῦ τὸ ἐπιτρέπει τὸ σοβαρὸ ἀξίωμα ποὺ ἔχει ἢ ποὺ καταγίνεται ν' ἀποκτήσει. Περιορίζεται λοιπὸν νὰ διαβάζει, γιὰ νὰ βλέπει ἁπλῶς πόσο παρακάτω του βρίσκονται αὐτοὶ ποὺ δημοσιεύουν τὰ ἔργα τους καὶ περνοῦν γιὰ μεγάλοι. Καὶ γιὰ νὰ αἰσθάνεται τὴν ὑπεροχή του.

— Φαντάζεσθε, λοιπόν, ὅτι μπορεῖ νὰ συμβαίνει τέτοιο πρᾶγμα ; τὸν ἐρώτησα ἀπορημένος.

Μὲ ὅλο τὸ σεβασμὸ ποὺ εἶχα στὴν πεῖρα τοῦ γηραλέου συναδέλφου, μοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ πάρω στὰ σοβαρὰ τὰ λόγια του. Χωρὶς ἄλλο, ἢ ἔκανε σχῆμα ὑπερβολῆς, ἢ γενίκευε μεμονωμένα περιστατικὰ ποὺ εἶχε συναντήσει στὴ φιλολογική του ζωή.

— Δοκίμασε, παιδί μου, καὶ θὰ ἰδεῖς . . . μοῦ εἶπε. Εἶσαι νέος ἀκόμα καὶ θὰ σοῦ δοθοῦν πολλὲς εὐκαιρίες νὰ βεβαιωθεῖς γι' αὐτὰ ποὺ σοῦ λέω. Δοκίμασε

— Καὶ πῶς νὰ δοκιμάσω ;

— Κάνοντας, ἁπλούστατα, μιὰ μικρὴ ἀνάκριση σὲ κάθε ἄνθρωπο ποὺ σοῦ δείχνει ἕνα συγκινητικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ἔργο σου.

Ὁμολογῶ πῶς δὲν ἔβαλα ποτέ μου σ' ἐνέργεια τὴν ἀνακριτικὴ αὐτὴ μέθοδο ποὺ μοῦ εἶχε συστήσει ὁ παλαιὸς καὶ μακαρίτης τώρα, ἀπὸ χρόνια, συνάδελφος. Τὸν εἶχα μάλιστα ξεχάσει κι αὐτὸν καὶ τὴ θεωρία του καὶ τὴ μέθοδό του. Δὲν ξέρω κ' ἐγὼ πῶς, ὕστερ' ἀπὸ σαράντα ὁλόκληρα χρόνια, μοῦ ἦρθε τώρα ἡ ὄρεξη νὰ κάνω τὸ σχετικὸ πείραμα. Κάποιος ἄγνωστός μου κύριος, φτασμένος ἀπὸ μακρυνὴ ἐπαρ-

χία, ἦρθε νὰ μ' ἐπισκεφθεῖ στὸ γραφεῖο μου, νὰ μὲ βεβαιώσει πὼς μὲ διαβάζει ἀπὸ χρόνια, νὰ μοῦ μιλήσει μὲ κολακευτικὰ λόγια γιὰ ἔργα μου ποὺ τὰ εἶχα λησμονήσει κι' ὁ ἴδιος, καὶ νὰ μοῦ πεῖ, τέλος, ὅτι, μιὰ φορὰ ποὺ ἦρθε στὴν Ἀθήνα, τὸ θεώρησε χρέος του νὰ κάνει τὴ γνωριμία μου καὶ τὴ γνωριμία μερικῶν ἄλλων συναδέλφων, ποὺ τοὺς θαύμαζε ἐπίσης καὶ θὰ ἦταν εὐτυχισμένος νὰ τοὺς ἐπισκεφθεῖ. Μοῦ ζήτησε μάλιστα καὶ τὴ διεύθυνσή τους, ποὺ τοῦ τὴν ἔδωκα εὐχαρίστως. Τέλος πάντων, φαινόταν ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἀγαποῦσε τὰ γράμματα, ποὺ παρακολουθοῦσε τὴ λογοτεχνικὴ κίνηση καὶ πού, μολονότι ἔμπορος στὴν ἐπαρχία του, ὅπως μοῦ εἶπε, ἦταν τακτικὸς ἀναγνώστης λογοτεχνικῶν βιβλίων καὶ περιοδικῶν. Νὰ ὁ ἄνθρωπος—εἶπα μέσα μου, φέρνοντας στὸ νοῦ μου τὰ λόγια τοῦ παλαιοῦ καὶ λησμονημένου συναδέλφου—γιὰ τὸ πείραμα. Καὶ ἀποφάσισα νὰ τὸ κάνω, χωρὶς καμμιὰ ἐλπίδα, ὁμολογῶ, πὼς θὰ ἐπιβεβαιώσει τὴν περίεργη θεωρία. Ἀφοῦ τὸν εὐχαρίστησα γιὰ τὴν τιμὴ ποὺ μοῦ εἶχε κάνει καὶ γιὰ τὰ καλὰ καὶ κολακευτικὰ του λόγια, τοῦ εἶπα:

—Βλέπω εὐχαρίστως, κύριε, ὅτι παρακολουθεῖτε τὴ λογοτεχνική μας κίνηση.

— Δὲ μοῦ φεύγει τίποτε . . . μὲ βεβαίωσε. Ἀπὸ παιδί, σᾶς παρακολουθῶ ὅλους σας.

Ἡ στιγμὴ ἦταν κατάλληλη γιὰ νὰ ρίξω τὸ δόλωμα.

— Ἀλλὰ τότε θὰ γράφετε βέβαια κ' ἐσεῖς. Δὲ γίνεται . . .

Χαμογέλασε κάτω ἀπὸ τὰ ψαρά του μουστάκια.

— Ἔγραφα δηλαδὴ ἄλλοτε . . . μοῦ εἶπε δειλὰ καὶ περήφανα μαζί.

Τὸ δόλωμα εἶχε πιάσει.

— Καὶ σὰν τί γράφατε, ἂν δὲν εἶμαι ἀδιάκριτος;

— Μὰ ἔχω γράψει, φίλε μου, καὶ ποιήματα καὶ διηγήματα καὶ δράματα καὶ κριτικές. Καὶ τί δὲν ἔχω γράψει . . .

Εἶχε ἀρχίσει τώρα νὰ παίρνει θάρρος.

— Καὶ χωρὶς νὰ θέλω νὰ τὸ καυχηθῶ — ἐπρόσθεσε — ἔχω γράψει πολὺ καλύτερα πράματα ἀπὸ μερικὲς ἀηδίες ποὺ γράφουν καμπόσοι καὶ θέλουν νὰ περνοῦν γιὰ μεγάλοι.

Χωρὶς ἄλλο, μέσα στὶς «ἀηδίες» αὐτὲς θὰ ἦταν καὶ τὰ δικά μου.

— Καὶ γιατὶ δὲ γράφετε ἀκόμα; Γιατί; Κρῖμα!

Ἐκούνησε τὸ κεφάλι του.

— Ποῦ καιρός, κύριε; Μᾶς μένει καιρὸς νὰ γράφουμε;

Μὲ ἄλλα λόγια, δηλαδή, γιὰ νὰ μᾶς δώσει τὸ ἀριστούργημά του ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἔλειπε παρὰ ὁ καιρός.

Μὲ χαιρέτησε μὲ σεβασμό, ποὺ ἔμοιαζε μᾶλλον μὲ συγκατάβαση, κ' ἔφυγε βιαστικός, γιὰ νὰ κάνει τὸ χρέος του καὶ σὲ ἄλλους συναδέλφους. Δὲν ξέρω ἂν ἦταν πράγματι μεγαλοφυΐα. Ἀσφαλῶς ὅμως ἦταν ἕνας τακτικὸς καὶ ἀφωσιωμένος φιλαναγνώστης, ἀπὸ τοὺς λίγους ποὺ συντηροῦν τὴ φτωχὴ κυκλοφορία τοῦ ἑλληνικοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ σπουδαιότερο. Ὅπως καὶ νἄναι, προτείνω νὰ ἱδρυθεῖ ἕνα μνημεῖο στὸν **Ἀφανῆ Λογοτέχνη**. Καὶ ὑπόσχομαι πὼς θὰ καταθέσω τὸ πρῶτο στεφάνι.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

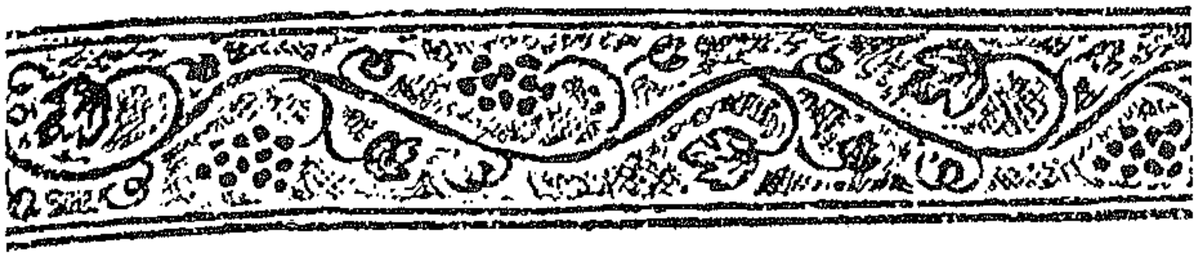

ΤΥΦΛΟΠΟΝΤΙΚΟΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἦτανε μιὰ μεγάλη τρύπα, ποὺ κατέβαινε κατακόρυφα στὴ γῆς, καὶ μέσα σωριαζότανε πηχτὸ τὸ σκοτάδι. Ἔσκυβες νὰ δῆς, καὶ δὲν ξεχώριζες τίποτα, οὔτε νερὸ νὰ γυαλίζῃ. Μόνο μιὰ μούχλα ἀνέβαινε, μιὰ μυρουδιὰ ἀπὸ λάσπη καὶ νεκρὰ φύλλα. Γιατὶ σίγουρα θὰ εἶχαν πέσει δεντρόφυλλα μέσα στὸ ξεροπήγαδο κεῖνο καὶ σάπιζαν, ἀπὸ καιρό. Κι' οὔτε χτίσμα εἶχε τὸ πηγάδι ἀπὸ μέσα,—φιλιατρά,—οὔτε μάρμαρο ἀπάνου καὶ μαγγάνι. Ἦτανε μόνο μιὰ τρύπα στρογγυλή, ἑνάμισυ μέτρο φάρδος, καὶ βάθος... ποιὸς ξέρει.

—Ὅταν τὸ πήρατε τὸ σπίτι, δὲν κοιτάξατε ἂν ἔχῃ νερό; μὲ ρώτησε ὁ γειτονάς μου, βέρος Πατησιώτης.

—Εἶχε. Ὁ ἰδιοχτήτης, ποὺ μᾶς τὸ πούλησε, ἔρριξε τότε ἕναν κουβᾶ κ' ἔβγαλε μπροστά μας νερό, λιγοστὸ βέβαια, γιατὶ κεῖνη τὴ χρονιὰ δὲν εἶχαν πέσει πολλὲς βροχὲς κι' ὅλα τὰ πηγάδια κατεβήκανε. Ἔτσι μᾶς εἶπε· μά . . . τέλος, τότε ἔβγαλε λίγο νερό . . . τὸ εἴδαμε.

—Χμ, χαμογέλασε ὁ πολύξερος γειτονας, μπορεῖ ὅμως νὰ τόχε ρίξει κι' ὁ ἴδιος ὁ ἰδιοχτήτης ἀπὸ πάνου, λίγη ὥρα προτήτερα.

—Γιατί; ἔκανα παραξενεμένος.

—Γιὰ νὰ τὸ ἀντλήσῃ μπροστά σας, ὅταν θὰ πηγαίνατε νὰ παζαρέψετε τὸ σπίτι.

—Δὲν τὸ πιστεύω... Εἶναι τίμιος ἄνθρωπος!

—Ὅλοι εἴμαστε τίμιοι, ἀγαπητέ, μὰ ὅταν ἔρθῃ ἡ στιγμὴ τοῦ συμφέροντος, ἔ, πατᾶμε λιγάκι τὴ ζυγαριὰ τοῦ κέρδους... Ὁπωσδήποτε, τώρα τὸ πηγάδι σας εἶναι ξερὸ καὶ πρέπει νὰ τὸ **χτυπήσετε**.

—Δηλαδή;

—Νὰ βάλετε μαστόρους, πηγαδάδες, νὰ κατεβοῦν νὰ τὸ βαθύνουν. Νὰ τὸ σκάψουν τρία, τέσσερα μέτρα ἀκόμη, ὅσο χρειάζεται, ὡς ποὺ νὰ βροῦν νερό, φλέβα... Ἔπειτα, πρέπει νὰ τὸ χτίσετε ὁλόγυρα, νὰ τὸ κάνετε πηγάδι. Αὐτὸ θὰ σᾶς κοστίσῃ κάμποσο, μὰ τί νὰ γείνῃ; Ἡ ἰδιοχτησία ἔχει τὰ ἔξοδά της. Ὑπομονή.

Δὲν ἤξερα τίποτα ἀπ' ὅλ' αὐτά. Τὄλεγε κι' ὁ ἴδιος:

—Εἴσαστε νεοσύλλεχτος, κύριε γειτονα. Λοιπόν, θὰ σᾶς βοηθήσω: θὰ σᾶς στείλω δυὸ καλοὺς μαστόρους. Αὐτοὶ δουλεύουν δυὸ - δυό, ὁ ἕνας ἐπάνω, ὁ ἄλλος κάτω, καὶ συναλλάζονται.

Τὴν ἄλλη μέρα, παρουσιάστηκε στὸ σπίτι μας ἕνας νέος λιγνός, μὲ μαῦρο μουστακάκι, καλοντυμένος, μὲ ψαθάκι τῆς ὥρας, γραβάτα, καὶ μαντηλάκι χρωματιστὸ στὴν τσέπη τῆς φιγούρας. Ἦτανε ζωηρὸς καὶ γοργοκίνητος.

—Εἶμαι ὁ πηγαδᾶς, ἐδήλωσε. Μ' ἔστειλε ὁ κὺρ Μιχάλης. (Κ' ἔδειξε τὸ σπίτι τοῦ γείτονα.)

—Καλά, ξέρω . . . Πᾶμε νὰ δῆς τὸ πηγάδι.

Κατεβήκαμε στὴν αὐλή. Κεῖνος ἔβγαλε τὸ ψαθάκι του, ἔσκυψε στὴ σκοτεινὴ τρύπα καὶ κοίταξε. Ὀσμίζονταν, παίρνοντας βαθεὶς ἀνάσες... Ἔπιασε ἕνα λιθαράκι, τάφησε νὰ πέσῃ μέσα, καὶ στήλωσε τ' αὐτὶ ν' ἀφουγκραστῇ τὸν κρότο... Ἔπειτα, πῆρε ἕνα ὕψος σοβαρό, περισπούδαστο, κ' ἔβγαλε τὴ γνωμοδότησή του:

— Αὐτὸ τὸ πηγάδι, κύριε, δὲν εἶχε ποτὲς νερό... Σᾶς τὴ σκάσανε!... Τὸ ὁποῖον, τὸ παράτησαν στὴ μέση. Τὸ λοιπόν, θέλει χτύπημα γερό... νὰ πάῃ ἑφτὰ κι' ὀχτὼ μέτρα κάτου, ὡς που νὰ βροῦμε νερό.

— Νὰ πάῃ καὶ δέκα. Τί θέλεις γιὰ τὴν ἐργασία αὐτὴ καὶ πότε θ' ἀρχίσῃς;

Κάθησε τότες, ἔβγαλε τὸ πακέτο του, ἄναψε τσιγάρο, ἔβγαλε μολύβι, καὶ στὴ λευκὴ ἐπιφάνεια τοῦ κουτιοῦ ἄρχισε νὰ καταστρώνῃ λογαριασμοὺς καὶ ν' ἀραδειάζῃ διάφορες κουτοπονηρίες. Τόσα στὸ πρῶτο μέτρο, τόσα στὸ δεύτερο, τόσα στὸ τρίτο... Τόσα, ἂν δὲ βροῦμε πέτρα, τόσα ἂν βροῦμε... Θὰ χρειαστοῦμε δυναμίτη, φυτίλια κι' ἄλλα δαιμονικὰ σύνεργα... Κατάλαβα πὼς ἔχω νὰ κάνω μ' ἕναν πονηρὸ μὰ ἐπιδέξιο τεχνίτη. Μὰ μὲ εἶχαν προετοιμάσει: Ἔτσι εἶναι ὅλοι τους οἱ πηγαδάδες — ἀπὸ τὸν καιρὸ τῶν ἀρχαίων «φρεατωρύχων». Μιὰ φορά, ἦταν ἀνάγκη νὰ γείνῃ ἡ δουλειὰ αὐτή, γιατὶ τὸ περβόλι ἤθελε πότισμα, κι' ἄλλο νερὸ δὲν εἴχαμε τότε στὴν ἐξοχικιά μας συνοικία. Ἀναβολὴ δὲν ἔπαιρνε.

— Μὲ ποιὸν ἄλλονε θὰ δουλέψῃς; τόνε ρώτησα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

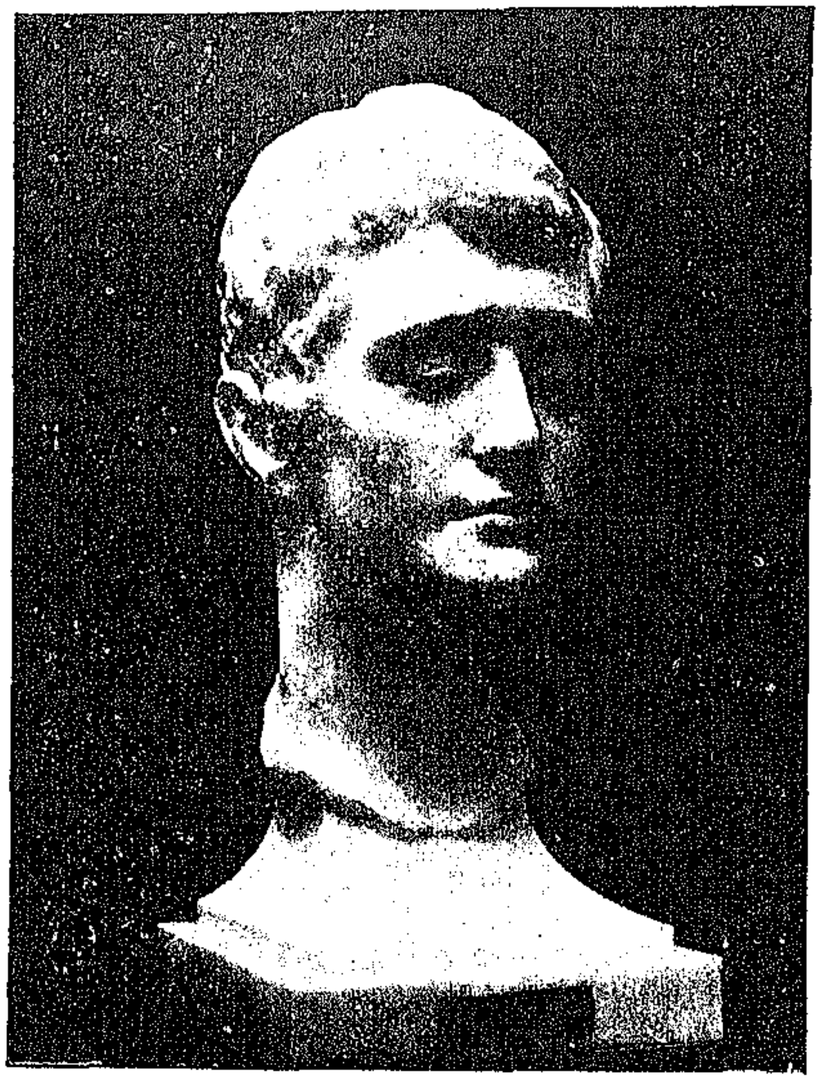

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ — ΚΕΦΑΛΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΟΥ

— Ἔχω τὸ σύντροφό μου... Ἀλέξης τ' ὄνομά του. Σεριφιώτης εἶναι κι' αὐτός... Ὅλοι οἱ πηγαδάδες Σεριφιῶτες εἴμαστε ἕνεκα τὰ μεταλλεῖα, ποὺ εἶναι στὴ Σέριφος, τὸ σίδερο, καὶ συνειθίζουμε ἀπὸ μικροί, ἀπὸ κούνια, σ' αὐτὴ τὴν παλιοδουλειά... Ἄτιμη δουλειά, ἀφεντικό, βρωμιάρικη, καὶ νὰ παίζεις τὴ ζωή σου κορῶνα γράμματα, ποὺ λέει ὁ λόγος... Ἔτσι, μιὰ ὀργὴ Θεοῦ νὰ σοῦ κοπῇ τὸ σκοινί, ἢ νὰ βάλῃς φωτιὰ στὸ δυναμίτη καὶ νὰ μὴν προφτάξῃ ὁ σύντροφός σου νὰ σὲ τραβήξῃ ἀπάνου, πᾶς καλλιά σου... Οἱ γυναῖκες τῶν πηγαδάδωνε γλήγορα γένονται χῆρες, λέμε στὸ νησί μας.

Εἶπε πολλὰ ἀκόμη, μὲ ζάλισε. Μὰ συμφωνήσαμε στὴν πληρωμή, κ' ἔφυγε γιὰ νὰ ρθῇ τὴν ἄλλη μέρα, πρωΐ, ν' ἀρχίσῃ τὴ δουλειά. Τὰ δέντρα, τὰ λουλούδια διψούσαν.

Χαράματα, ἐσήμανε τὸ κουδούνι τῆς ὀξώπορτας.

— Οἱ πηγαδάδες! ἀκούστηκε ἡ γνώριμη φωνὴ τοῦ νέου Σεριφιώτη.

Ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος τώρα: ντυμένος μὲ τὰ ροῦχα τῆς δουλειᾶς, φορτωμένος ἄξινους, λοστούς, φτυάρια, ζεμπίλια' καὶ σοβαρός. Μὰ ἂν ἐκεῖνος ἔλεγε λίγα λόγια σήμερα, ὁ σύντροφός του — ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε, ζαλωμένος μιὰ τεράστια κουλούρα σκοινὶ κ' ἕνα ξύλινο βαροῦλκο — ἦταν ὁλότελα ἀμίλητος. Αὐτὸς ἦταν ἕνας ἄνθρωπος περασμένα τὰ ἑξηντα-πέντε, λίγο καμπούρης, μὲ ἄσπρα γένεια καὶ φαλάκρα. Φοροῦσε ροῦχα σκισμένα, κακομπαλωμένα. Τὰ μακριὰ μουστάκια τοῦ πέφτανε θλιβερὰ κάτω. Ἕνα βαθειὸ σημάδι χαράκωνε λοξὰ τὸ κούτελό του.

— Αὐτὸς εἶναι ὁ σύντροφός σου; ρώτησα μὲ ἀπελπισία. Αὐτὸς εἶναι γέρος. Μπορεῖ;

— Μπορεῖ, λέει; Πενῆντα χρόνια δουλεύει στὰ πηγάδια καὶ στὶς μίνες. Εἶναι ἀρχιμάστορας!... Καὶ βαστάει ἀκόμα... βαστάει... Παλιὸ κόκκαλο.

Ἡ κουβέντα μας αὐτὴ εἶχε γίνει παράμερα. Ὁ γέρος ἔρριξε τὰ σύνεργα κάτου, ὁ νέος τὸ ἴδιο, καὶ βάλθηκαν ν' ἀρχίσουν. Στήσανε τὸ βαροῦλκο στὸ στόμα τοῦ πηγαδιοῦ, πάνω σὲ δυὸ στρίποδα, τυλίξανε γύρω τὸ σκοινί, κ' ἔπειτα ὁ νέος εἶπε στὸ γέροντα.

— Ἑτοιμάσου!

Ὁ γέρος ἔκανε μιὰ μεγάλη θηλειὰ καὶ κάθησε πάνω της, ὅπως κάθονται τὰ παιδιὰ σὲ μιὰ κούνια. Ἔπειτα, χώθηκε στὸ μαῦρο χάσμα τῆς γῆς ποὺ τὸν κατάπιε. Ὁ νέος ξετύλιγε τὸ σκοινί, τὸ βαροῦλκο ἔτριζε, κι' ὁ γέρος κατέβαινε, κατέβαινε, μέσα στὸ σκοτάδι.

Σὲ λίγο, ἄκουσα, χτύπο ξερό, ἰσόχρονο, μονότονο, γκάπ-γκούπ, ὁλοένα. Ὁ γέρο φρεατωρύχος ἔσκαβε τὸν πάτο τοῦ πηγαδιοῦ, τρυποῦσε βαθύτερα τὰ σπλάχνα τῆς γῆς. Ὁ ἄλλος φουμάριζε τὸ τσιγαράκι του, καὶ κοίταζε τὸν οὐρανό, τὰ δέντρα, τὴν ὑπερέτρια.

Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἐρχότανε μιὰ φωνὴ ἀπὸ κάτου: «Τράβα!» Τότες, ὁ νέος ἐγύριζε τὸ χερούλι τοῦ βαρούλκου, καὶ τὸ ζεμπίλι, γιομᾶτο χώματα καὶ πέτρες — μπάζα — ἀνέβαινε. Ἦταν τ' ἄχρηστα, ποὺ ἔπρεπε νὰ πεταχτοῦν.

Ἔτσι πῆγε ἡ δουλειὰ ὡς τὸ μεσημέρι. Σημαίνοντας οἱ καμπάνες, γίνηκε διακοπή.

— Νὰ βγῆς, μπάρμπ' Ἀλέξη... Μεσημέρι.

Ὁ κύλιντρος τοῦ βαρούλκου ἔτριζε, ἔτριζε... Σὲ λίγη ὥρα, εἶδα ἕνα κεφάλι ἄθλιο, πασπαλισμένο μὲ κεῖνο τὸ γαλαζοκίτρινο χῶμα τῶν σπλάχνων τῆς ἀθηναϊκῆς γῆς, τὴν κιμωλιά, καὶ ὁ γέρος βγῆκε καὶ κάθησε στὰ χείλη τῆς τρύπας, βαρύς, λειψανιασμένος, δυὸ κάτια. Ἡ ὄψη του ἦταν ἀφανισμένη, τὰ χείλια του ἄσπρα. Τὰ γένεια του κι' ὅλο του τὸ κορμὶ πιτσιλισμένο μὲ ὀγρὸ πηλό, τὸ κεφάλι του χωμένο στὴ γούβα τῶν ὤμων. Παναγία μου, πῶς γίνεται ὁ ἄνθρωπος!.. Ἀνάπνεψε βαθιὰ τὸν ἀέρα, μοῦρριξε, μιὰ πονεμένη ματιὰ καὶ εἶπε:

— Ἔχει ἀγκούσα, ἀφεντικό, τὸ πηγάδι... Μπουφάρει.

— ...;

— Βγάζει ἀέρια, ποὺ πιάνουν τὴν ἀνάσα, θέλει νὰ πῇ, ἐξήγησε ὁ ἄλλος... Νά, γέρο, πιές!

Ὁ γέρος πῆρε τὸ παγούρι κ' ἔπινε, ἔπινε, καὶ τὸ κρασὶ χυνότανε στὰ γένεια του κ' ἔσταζε.

Καθήσανε στὸν ἴσκιο μιᾶς ἀχλαδιᾶς, φάγανε. Μιλούσανε σιγά, λέγανε τὰ δικά τους. Φουμάριζαν...

Ὕστερα, ξανάπιασαν τὴ δουλειά. Τώρα, κατέβηκε, μὲ τὴ σειρά του, ὁ νέος, κι' ὁ γέρος ἔστεκε στὸ στόμα τοῦ πηγαδιοῦ κι' ἀνέβαζε τὰ χώματα.

Κατὰ τὸ δειλινό, ἔρχεται ἡ ὑπερέτρια καὶ μᾶς λέει:

— Κύριε, εἶναι στὴν καγκελλόπορτα ἕνα κορίτσι καὶ θέλει νὰ μπῇ...

— Τί κορίτσι;

— Θέλει νὰ μιλήσῃ τοῦ πατέρα της, λέει, τοῦ γέρου ποὺ δουλεύει στὸ πηγάδι.

Κύριε τῶν Δυνάμεων! Ποτὲ δὲ θἄλεγα πὼς ἐκεῖνη κεῖ ἡ δεσποινίδα, μὲ τὸ σάξ μεταξωτὸ φόρεμα, μὲ τὰ ὀντουλαρισμένα μαλλιὰ καὶ τὸ γοβάκι τῆς ὥρας, ἤτανε κόρη τοῦ μπάρμπ' Ἀλέξη τοῦ πηγαδᾶ. Μελαχροινή, μὲ σῶμα χελᾶτο, μὲ μιὰ ἐλιὰ καλοβαλμένη ζερβὰ στ' ἀχείλι, ἔδινε τὴ φόρμα τοῦ μοντέρνου λαϊκοῦ κοριτσιοῦ, καθὼς προχωροῦσε θαρρετὴ καὶ σβέλτα στὰ χαλίκια τοῦ κήπου, ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς ἀλτάνες.

— Ἐδῶ δουλεύετε;.. Ποῦν' ὁ Πετρῆς; Κάτου; (Ἔσκυψε στὸ πηγάδι:) Πετρίκο! Πετρίκο! καλησπέρα!..

— Ἀ! ἐσύ σαι, Ἑλένη; Σκόλασες κιόλας;.. Καρτέρα με, ἀνεβαίνω... (Καὶ μετὰ μιὰ στιγμή:) Τράβα με γρήγορα, μπάρμπ' Ἀλέξη, χόπ!

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Ο. ΑΓΓΥΡΟΣ — ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΙΕΡΡΟΤΟΥ

Τὸ βαροῦλκο βάλθηκε πάλε νὰ τρίζῃ, καὶ σὲ λίγο ὁ νέος πρόβαλε στὸ φῶς. Ἐκοίταξε τὴν κοπέλλα καὶ χαμογέλασε. Τὸ ἴδιο καὶ κείνη.

Γινήκαν ζευγάρι, τραβήχτηκαν παράμερα καὶ κρυφοκουβέντιαζαν. Σὲ κάποια στιγμή, ὁ Πετρῆς θέλησε νὰ τῆς πιάσῃ τὸ χέρι, μὰ ἡ Ἑλένη ἀποτραβήχτηκε: «Μή! θὰ μὲ λερώσῃς!.. Πλύσου πρῶτα, ντύσου.»

Ὁ γέρος ἐμάζευε τὰ σύνεργα, τἄβαζε στὸ ὑπόστεγο. Πότε-πότε σαΐτευε τὸ ζευγάρι μὲ μιὰ ματιὰ ποὺ δὲ φαινόταν καθόλου ἀνθρώπου εὐχαριστημένου, καὶ μάλιστα κάτι μουρμούρισε κοιτάζοντάς τους.

Ἡ Ἑλένη πῆρε ἕνα κανάτι μὲ νερὸ κ' ἔρριχνε τοῦ Πετρῆ νὰ πλυθῇ, καὶ κεῖνος ἀναρρουφοῦσε τὸ νερὸ καὶ γελοῦσε μὲ τὸ φόβο της μὴν πιτσιλιστῇ. Τὸ γέροντα δὲ τόνε νοιαζότανε κανένας τους, καὶ θἄφευγε ἔτσι, ὅλος βοῦρκο, κούραση καὶ γεράματα.

— Πετρίκο, θὰ πᾶμε τὸ βράδι στὸν κινηματόγραφο; ρώτησε ἡ Ἑλένη.

Ὁ γέρος πρόφτασε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντηση:

— Ποῦ νὰ πᾶτε; Πρωΐ-πρωΐ ἔχουμε δουλειὰ δῶ.

— Πάψε, γέρο, καὶ δὲ σὲ ρωτήσαμε, ἔκανε ὁ Πετρῆς. Ἐσὺ νὰ πᾶς κούρνια σου... (Καὶ στὴν Ἑλένη:) Καλλίτερα, λέω, νὰ πᾶμε στὸ φαληρέα. Ἔχει καὶ φεγγάρι... Θἄναι κι' ὁ Κώστας μὲ τὴν Πόπη.

Γιὰ κείνη τὴ μέρα ἡ δουλειὰ στὸ πηγάδι θὰ σταματοῦσε. Αὔριο, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, θὰ ξανάρχιζαν.

— Ταχειά, ἀφεντικό, μὲ εἰδοποίησε ὁ Πετρῆς, θὰ βάλουμε δυναμίτη. Βρήκαμε πέτρα, στουρνάρι.

Αὐτὸ ἐσήμαινε πὼς θὰ πλήρωνα διπλὰ γιὰ κάθε μέτρο βάθος. Ὁ γέρος τοὔρριξε μιὰ ματιά, ἔπειτα κοίταξε μένα, μὰ δὲν εἶπε τίποτα.

Μᾶς καληνύχτισαν κ' ἔφυγαν. Μπροστὰ πήγαιναν οἱ δυὸ νέοι, ἀλαφροπάτητοι, ἀκολουθοῦσε ὁ γέρος σκυφτός, καὶ χάθηκαν στὸ φόντο τοῦ δρόμου, κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἀφοῦ σκάψανε κάμποσες ὧρες, ὁ Πετρῆς εἶπε:

— Ἀφεντικό, κλεῖστε τὰ παράθυρα τῆς αὐλῆς. Θὰ ρίξουμε δυναμίτη, καὶ νὰ μὴν μπῇ καμμιὰ πέτρα μέσα.

Σὲ λίγο, σκύβοντας στὸ πηγάδι, ἔμπηξε μιὰ θεατρικὴ φωνή:

— Βάλε φωτιά, μπάρμπ' Ἀλέξη!... (Καὶ ἀμέσως:) Ἕτοιμος;

— Ἕτοιμος! Τράβα με! ἀντιλάλησε ἡ γεροντικιὰ φωνή, ποὺ ἀνέβαινε λιανοτρέμουλη ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς.

Ὁ Πετρῆς βάλθηκε νὰ γυρίζῃ γλήγορα-γλήγορα-γλήγορα τὸ βαροῦλκο... Ὁ γέρος ἐφάνηκε, πήδησε ὄξω, ἄφησε τὸ σκοινί... Τὸ φυτήλι δούλευε στὸν πάτο τοῦ πηγαδιοῦ. Οἱ δυὸ τυφλοπόντικοι πέρασαν τρέχοντας τὴν ἀλτάνα, βγῆκαν στὸ δρόμο, κι' ὁ Πετρῆς ἀνέβηκε σὲ μιὰ μάντρα καὶ φώναζε στοὺς διαβάτες:

— Βάρδα φουρνέλοοοοο!...

Ἀκούστηκε ἕνας ὑποχθόνιος βρόντος, τὸ σπίτι σείστηκε συθέμελα, ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πηγαδιοῦ βγῆκε ἕνας ἀριὸς καπνός, καὶ οἱ μαστόροι ξαναγύρισαν στὴ δουλειά τους. Τώρα θὰ κατέβαινε πάλι ὁ γέρος νὰ βγάλῃ τὶς πέτρες, τὰ μπάζα, νὰ καθαρίσῃ.

Αὐτὴ ἡ φασαρία τράβηξε πέντε μέρες Καὶ πάντα κάθε δειλινό, ἡ κοπέλλα μὲ τὰ σάξ ἐρχότανε κ' ἔπαιρνε τὸν πατέρα της καὶ τὸν «ἀρρεβωνιαστικό» της.

— Μὰ εἶν' ἀλήθεια ἀρρεβωνιαστικός της; ρώτησα τὴν ὑπερέτριά μας ποὺ μάθαινε πρώτη ὅλα τὰ νέα τῆς γειτονιᾶς καὶ τῶν περιχώρων της.

— Ἔτσι λένε, κύριε, ὅλοι. Αὐτὸ τὸ κορίτσι δουλεύει μοδίστρα στὴν ὁδὸ Ἀθηναΐδος, καὶ σκολάζει νωρίτερα γιὰ νἄρχεται νὰ βρίσκῃ τὸν ἀρρεβωνιαστικό της... Ἐμένα μοῦ τἄπε ἕν' ἄλλο κορίτσι, ποὺ ράβει στὸ ἴδιο μαγαζί. Εἶν' ἀρφανή, λέει, ἀπὸ μάνα, κι' ὁ πατέρας της δὲν ἔχει ἄλλο παιδί, καὶ τὴν ἀγαπάει πολύ, κι' αὐτὴ τόνε κάνει ὅ,τι θέλει... Κι' ὁ ἀρρεβωνιαστικός της κάθεται μαζί τους, σ' ἄλλη κάμαρη... Αὐτὸ πάλε μοῦ τἄπε ἄλλο κορίτσι, ἡ Μαριάνθη ἡ κορσεδοῦ, ποὺ κάθεται στὴν ἴδια αὐλή, ἐδῶ παραπάνου, στὴν ὁδὸ Σαρανταπόρου... Κι' ὅλη ἡ αὐλὴ βουΐζει ποὺ τὸν ἔχουνε τὸ γέρο σὰ δοῦλο, καὶ δὲν τ' ἀφήνουνε φράγκο γιὰ τσιγάρο, κι' αὐτοὶ γλεντᾶνε, καὶ τόνε παιδεύουνε τὸν κακομοίρη. Δὲν εἴδατε πὼς τὸ πιὸ πολὺ ὁ γέρος σκάβει στὸ πηγάδι, καὶ πὼς ὅλο αὐτόνε κατεβάζει ὁ ἄλλος γιὰ τὰ φουρνέλα, κ' ἡ ἀφεντιά του στέκει ἀπάνου μὲ τὸ τσιγαράκι του;

— Μὰ γιατί τοῦ τὰ κάνουν ὅλ' αὐτά; Τί λέει ἡ Μαριάνθη ἡ κορσεδοῦ;

— Ἡ Μαριάνθη λέει πὼς ὁ γέρος φοβᾶται μὴν τοῦ τὴν παρατήσῃ ὁ Πετρῆς καὶ φύγῃ καὶ πάρῃ ἄλληνα. Γιατί 'ναι δυὸ χρόνια τώρα μαζί, βλέπετε... Τὸ λοιπόν, ὁ γέρος δὲ μιλάει. Τίποτις δὲ λέει ὁ καψερός, καὶ καταπίνει τὰ φαρμάκια, γιατὶ ὁ ἀρρεβωνιαστικὸς ὅλο λέει πὼς θὰ κάνουνε τὰ στεφανώματα κι' ὅλο ξελέει καὶ δίνει τράτος.

Τὴν τελευταία μέρα τῆς δουλειᾶς, τὸ μεσημέρι, βρίσκω τὸ γέρο μονάχο, νὰ κάθεται κοντὰ στὸ πηγάδι, μὲ τὶς παλάμες στὰ γόνατα, καὶ τὸ κεφάλι γερτὸ στὸ στῆθος. Κείνη δὰ τὴν ὥρα εἶχε ἀνεβεῖ ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Κι' ὁ ἥλιος ἀπὸ πάνου τόνε βαροῦσε κατάπαλα.

— Κουρασμένος, ἔ, μπάρμπ' Ἀλέξη;

— Ὤ! ἔκανε μὲ μιὰν ἀπελπιστικὴ χειρονομία, βαρέθηκα...

— Κουράγιο. Ὅλα περνοῦν, ὅλα σιάζουν. Ἔχει ὁ Θεός.

Ἄραξε πάνου μου τὰ θολωμένα του μάτια, μὲ κοίταξε ἐρωτηματικά, ἴσως κάτι νἄθελε νὰ πῇ, μὰ δὲν τόπε.

— Τσιγάρο;

— Ὄχι. Εἶναι πικρὸ τὸ στόμα μου, λούβερη.

Κείνη τὴ στιγμὴ ἦρθε κι' ὁ ἄλλος, ποὺ εἶχε βγεῖ νὰ πάῃ ν' ἀγοράσῃ φουσέκια. Καὶ ἡ κουβέντα μας σταμάτησε κεῖ.

Τὸ ἀπόγιομα, ὕστερ' ἀπὸ ἕνα τελευταῖο φουρνέλο, ἡ μάνα γῆς ἔβγαλε νερό. Ἄνοιξε τὶς φλέβες της κι' ἔβγαλε νερό. Φωτεινό, λυτρωμένο ἀπὸ τὰ σκοτάδια τῆς γῆς, ἔλαμπε μέσα στὴ φούχτα μας, ἔφευγε ἀπὸ τὰ δάχτυλά μας! Κ' ἦταν ἕνα νεράκι καθαρό, κρύο, ὀχτὼ μέτρα νερό, ποὺ τὸ πίνουν τὰ λουλούδια καὶ ἀνασταίνονται, οἱ ἄνθρωποι κ' εὐφραίνεται ἡ καρδιά τους... Δροσίστηκε ὁ τόπος.

— Καλορίζικο, ἀφέντη! ἀκούστηκε θριαμβευτικιὰ ἡ φωνὴ τοῦ Πετρῆ. Νὰ τ' ἀσημώσετε!

Τοὺς ἐπλήρωσα κ' ἔφυγαν.

Πέρασε κείνη ἡ χρονιά, τὸ χινόπωρο, ὁ χειμώνας. Ἦρθε τ' ἄλλο καλοκαίρι.

Ἤτανε ξεραΐλα ἀπὸ νερό, μὰ ἐμεῖς εἴχαμε. Στοὺς ἄλλους κήπους, οἱ πηγαδάδες εἴχανε βρῆ δουλειὰ καθημερινή, μπόλικη. Ἡ συνοικία μας βοΰιζε ἀπὸ τοὺς δυναμίτες. Ὁ ἀέρας μύριζε μπαρούτη, τὰ πουλιὰ φεύγανε. Ἀγκομαχοῦσε ἡ γῆς.

Κ' ἕνα δειλινό, κειδὰ κατὰ τὸν Αὔγουστο, ἡ ὑπερέτρια, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ φοῦρνο, μπαίνει στὸ σπίτι ἀλαφιασμένη καὶ μᾶς λέει:

— Πάει ὁ καψερὸς ὁ γέρος!

— Ποιός γέρος; ρωτῶ.

— Νά, ὁ μπάρμπ' Ἀλέξης ὁ πηγαδᾶς. Κεῖνος ποὺ μᾶς χτύπησε καὶ τὸ δικό μας πηγάδι, πέρσι, δὲ θυμᾶστε;

— Ἔ, λοιπόν;

— Σκοτώθηκε. Τὸν ἐβγάλανε πεθαμένο ἀπόνα πηγάδι, ἐδῶ παραπάνου... Ἄχ, τὸν εἶδα κύριε!... Καὶ τὸν πᾶνε τὸν κακομοίρη σπίτι του, ὅλο αἵματα.

Βγῆκα στὸ δρόμο. Ἡ συνοικία ἦταν ἀνάστατη καὶ κουβέντιαζε γιὰ τὸ κακό. Ρώτησα ἕναν ἀστυφύλακα ποὺ κατέβαινε:

— Πῶς ἔγεινε τὸ δυστύχημα;

Ὁ ἀστυφύλακας πῆρε στάση καὶ εἶπε:

— Ἔγεινε μ' ἕναν τρόπο περίεργο. Εἶχανε βάλει δυναμίτιδα, καὶ κεῖνος ποὺ ἦταν ἀπάνου φώναζε τοῦ γέρου: «Εἶσαι ἕτοιμος; Νὰ τραβήξω;... Δὲ μιλᾶς;...» Μὰ ὁ γέρος δὲν ἀπαντοῦσε, καὶ τὸ φουρνέλο ἔσκασε καὶ τὸν ἐσκότωσε... Ἔ, συνειθισμένα πράματα.

Ἀλήθεια, πολὺ συνειθισμένα.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΜΥΓΔΑΛΙΕΣ

Μιὰν ἀγκαλιὰ ὁλόδροσα λουλούδια
μοῦφερες, ἀδερφή, στὴν κάμαρά μου,
κι' ὡς τὰ εἶδα, γλυκογέλασε ἡ καρδιά μου,
τοῦ Μάρτη τὰ ροδόχρωμα τραγούδια.

Σκάλωσες στὰ λοφάκια τ' ἀνθισμένα
μὲ μάγουλα ἀναμένα, πορφυρά,
καὶ σοῦ ματώσαν τὰ χεράκια τὰ καϋμένα
παλεύοντας νὰ κόψουν τὰ κλαριά.

Ἐγλυκογέλασαν καὶ τ' ἄδεια τ' ἀνθογυάλια
καὶ καμαρῶσαν ἔτσι στολισμένα...
Κι' ἄφινες, ἐνῶ ἔφευγες ἀγάλια,
λίγη ἀνοιξιάτικη χαρὰ γιὰ μένα...

ΜΥΡΡΑ ΑΛΟΗ

Ο ΑΠΟΣΤΡΑΤΟΣ

ΝΟΥΒΕΛΛΑ (*)

Ὁ φίλος μου μὲ κοίταξε τώρα ἐπιτιμητικὰ καὶ πρόσθεσε ὕστερ' ἀπὸ λίγο μὲ ὕφος ἀνθρώπου ποὺ τὸν προσβάλανε :

— Ἡ Στέλλα εἶναι ἕνα καθὼς πρέπει κορίτσι.

— Μὰ δὲν ἤθελα νὰ πῶ τίποτα.

— Καὶ γιὰ νᾶσαι ὁλότελα ἥσυχος, τὰ λεφτὰ ποὺ σοῦ γυρεύω, τὰ θέλω γιὰ ν' ἀγοράσω ἕνα « Ἐνοχικό ».

Ἤτανε τόση ἡ ἔκπληξή μου ἀπὸ τὴν ἀνέλπιστη ἐτούτη δήλωση, ποὺ ὁ φίλος μου βρῆκε τὸν καιρὸ νὰ πάρῃ ἀνενόχλητα μὲς ἀπ' τὰ χέρια μου ὅλα τὰ λεφτὰ ποὺχα βγάλει στὸ μεταξύ, θέλοντας νὰ δῶ τί περίσσευε κι' ἂν περίσσευε κάτι γιὰ τοῦ λόγου του. Μὰ πρὶν ἀκόμα προλάβω νὰ διαμαρτυρηθῶ, εἶχε κιόλας ξεκινήσει.

Τὸν εἶδα τώρα νὰ προχωρῇ μὲ βῆμα σταθερό. Τὸν παρακολουθοῦσα ὁλοένα μὲ τὴ ματιά μου καὶ δὲν μποροῦσα νὰ πιστέψω ὅ,τι ἔβλεπα. Ὡστόσο, εἶχα τὸ ἀπροσδιόριστο συναίσθημα πὼς κάποια μεγάλη μεταβολὴ ἄρχισε νὰ γίνεται μὲς στὴν ψυχὴ τοῦ φίλου μου, ποὺ θᾶχε μιὰν ἀναπόφευγη ἐπίδραση καὶ πάνω στὴ σχέση μας. Αὐτός, ποὺ πήγαινε πάντα στὸ δρόμο μὲ τὴν ἀνησυχία τοῦ ἀνθρώπου ποὺ γυρεύει ἀπὸ ἕνα τυχαῖο περιστατικὸ ν' ἀπασχολήσῃ τὴ σκέψη του, νὰ κανονίσῃ τὸ πρόγραμμά του, ποὺ δὲν τώξερε ποτέ του ἀπὸ τὰ πρίν, περπατοῦσε τώρα μὲ τὴν ἀποφασιστικότητα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ξέρει ποῦ πηγαίνει κι' ἔχει μπροστά του ἕναν ξεκαθαρισμένο σκοπό.

III

Ὅταν πήγαινα τ' ἀπόγεμα στὸ καφενεῖο τῆς συνοικίας, γιὰ ν' ἀνταμώσω τὸ γέρο, ἔνοιωθα πιὸ ἥσυχη τὴ συνείδησή μου. Γιατὶ ὁ φίλος μου εἶχε ἀγοράσει στ' ἀλήθεια τὸ «Ἐνοχικὸ» μὲ τὰ λεφτὰ ποὺ μοῦ πῆρε. Σὰν ἦρθε μάλιστα, ὕστερ' ἀπὸ λίγο, στὸ σπίτι, δὲν κοιμήθηκε καθὼς συνήθιζε πάντα, μ' ἄνοιξε ἕνα σεντούκι κι' ἔβγαλε ἔξω ὅλα τὰ νομικὰ βιβλία του, ποὺ τᾶχε κλεισμένα ἀπὸ χρόνια ἐκεῖ μέσα. Ξέχωρα ὅμως ἀπὸ τοῦτο, εἶχα τώρα κι' ὁ ἴδιος τὴν ἐπιθυμία νὰ γνωρίσω καλύτερα τὸ γέρον ἀπόστρατο. Ἀπ' ὅ,τι καταλάβαινα, ἦταν ἕνας ὁλότελα ξεχωριστὸς τύπος. Καὶ θάτανε τώρα σίγουρα στὸ καφενεῖο, γιατὶ λίγο πρωτύτερα τὸν εἶχα δεῖ νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὸ σπίτι του. . .

Μόλις μπῆκα στὸ καφενεῖο, τὸν εἶδα ποὺ καθότανε μπροστὰ σ' ἕνα τραπέζι καὶ διάβαζε. Ἄλλοι πελάτες δὲν ἦταν ἐκεῖ. Τὸ καφενεῖο τῆς συνοικίας μας δὲν μποροῦσε νᾶναι οὔτε μεγαλύτερο, οὔτε πιὸ εὐπρεπισμένο ἀπὸ τὸ μικρὸ ἐκεῖνο τετράγωνο μὲ τοὺς δυὸ μεγάλους καθρέφτες, ποὺ ὁ φαγωμένος τους ὑδράργυρος τοὺς εἶχε μεταβάλει σὲ γεωγραφικοὺς χάρτες.

Τὸν πλησίασα λίγο, μὰ ἐπειδὴ δὲ σήκωνε τὸ κεφάλι του, ἄρχισα νὰ φοβᾶμαι. Ἂν τάραζα τοὺς κύκλους του, διόλου ἀπίθανο νὰ μέστελνε σπίτι μου μὲ κανένα τετραήμερο περιορισμό. Πῆγα στὸ ἀντικρυνὸ τραπέζι, ἔβηξα δυνατὰ κ' ἔσυρα τὴν καρέκλα μου ἐπίτηδες γιὰ νὰ κάνῃ θόρυβο.

Μαζὶ μὲ τὸν καφετζῆ, ποὺ μὲ πλησίασε, σήκωσε τώρα κι' ὁ ταγματάρχης θυμωμένος τὰ μάτια του. Μὲ κοίταξε αὐστηρὰ καὶ σὰ μ' ἀναγνώρισε, ἀλλάζοντας τὸ ὕφος του, μοῦπε μ' ἕνα εἰρωνικὸ χαμόγελο, ποὺ ἤτανε πιὸ ἐνοχλητικὸ ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ ματιά του :

— . . . Μὰ δὲν εἶσαι . . . ὁ γείτονας . . . ὁ δημοσιογράφος ; . . . Χά χά ! Ἔλα λοιπὸν νὰ κάτσῃς μαζί μου !

Τὴ στιγμὴ κείνη ἔνοιωθα τὸν ἴδιο θυμὸ ποὺ μ' εἶχε κυριέψει τὸ πρωΐ. Τί τὰ θέτε ! Δὲν ἀνεχόμουνε μὲ κανένα τρόπο τὸν ἐνικό του. Ὡστόσο συγκρατήθηκα, τοῦ χαμογέλασα μ' εὐγένεια, πλησίασα, κι' ἀφοῦ τοῦδωσα τὸ χέρι μου, κάθησα στὸ τραπέζι του. Τί διάβολο ! Ξεπλήρωνα δυὸ χρέη τὸ ἴδιο ἱερά, τὸ ἕνα στὸ φίλο μου καὶ τὸ ἄλλο στὸν ἑαυτό μου, στὸ λογοτεχνικό μου μέλλον, γιατὶ δὲ θὰ μοῦ τὴ γλύτωνε ὁ ὑποχόντριος αὐτὸς μασκαράς. Θὰ τὸν ἀποθανάτιζα σ' ἕνα μου ἔργο.

— Τί θὰ πάρῃ ὁ κύριος ; εἶπε στὸν καφετζῆ, ποὺ χάζευε δίπλα μας.

Παράγγειλα ἕνα καφὲ κι' ἔμεινα ἐκεῖ, μαζεμένος στὴ θέση μου, ἐνῶ ὁ ταγματάρχης ἐξακολουθοῦσε νὰ μὲ κοιτάζῃ μὲ τὸ ἴδιο εἰρωνικὸ χαμόγελο. Ἤθελα κάτι νὰ τοῦ πῶ, γιὰ νὰ μὴ μὲ πάρῃ γιὰ ἠλίθιο, μὰ δὲν ἔβρισκα τίποτα. Στὸ τέλος ἄρχισε κεῖνος νὰ μοῦ μιλᾶ.

— Χμ ! Τὸ πρωΐ σὲ μεταχειρίστηκα ἄσχημα . . . μὰ δὲ θὰ μὲ παρεξηγήσῃς. Σὰν ἤμουνε κι' ἐγὼ στὴν ἡλικία σου, δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω μερικὰ πράματα. Γκούχ ! Γκούχ ! Στὸ διάβολο ! Ὑποφέρω, ξέρεις, ἀπὸ στηθάγχη. Μὰ περισσότερο ὑποφέρω ἐπειδὴ δὲ μ' ἀφήνουνε νὰ καπνίζω.

Ξανάβηξε, ξαναβλαστήμησε κ' ὕστερα μὲ ρώτησε :

— Δὲν παίζεις σκάκι ;

— Δυστυχῶς.

— Βλέπεις ; Ὅλοι οἱ νέοι ἔτσι εἶναι. Δὲν ἀγαποῦνε τὰ μαθηματικά. Κι' ὕστερα θένε νὰ κυβερνήσουνε τὸν τόπο. Κατάλαβες, φίλε μου, πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς νέους ἀξιωματικοὺς δὲν ξέρει σκάκι ; Ἀκοῦς ἐκεῖ ! Σκάκι νὰ μὴν ξέρουνε ; Πῶς θὰ καταστρώσουνε ὑπολογισμοὺς στὴν πράξη, σὰ δὲν ἔχουνε ἄσκηση ; Δὲ μοῦ λές, σὲ παρακαλῶ, πῶς ; Ἀξιωματικοὶ χωρὶς σκάκι ! Χαχά ! Παιδαρέλια, ὅλα παιδαρέλια, χωρὶς πεῖρα, χωρὶς πράξη. Ξέρουνε μονάχα τὸ parlez-vous français καὶ τὸ βὰν ντὲρ φλοῦχτεν καὶ θαρροῦνε πὼς μ' αὐτὰ θὰ νικήσουνε τὸν Τοῦρκο καὶ τὸ Βούλγαρο. Χαχά !

Τί ἐννοοῦσε, φυσικά, μὲ τὸ «βὰν ντὲρ φλοῦχτεν», δὲν μπόρεσα νὰ καταλάβω. Κάποιο γερμανικὸ θάθελε νὰ πῇ μιὰ φορά. Ὡστόσο, ἔπρεπε κάτι κι' ἐγὼ νὰ τοῦ πῶ.

— . . . Μὰ ὅλα τὰ πράματα δὲ γίνουνται μὲ μαθηματικοὺς ὑπολογισμούς . . . Καμμιὰ φορὰ τὸ ἔνστιχτο κι' ἡ φαντασία . . .

— Κολοκύθια ! μ' ἔκοψε στὴ μέση, γελώντας χλευαστικά.

Νὰ μοῦ μιλᾶ μὲ τέτοια περιφρόνηση, νᾶναι τόσο ἠλίθιος ὥστε νὰ μὴ διακρίνῃ στὸ πρόσωπό μου μιὰ μέλλουσα δόξα, νὰ μὴ μ' ἀφήνῃ ποτὲ νὰ τοῦ τελειώσω μιὰ φράση μου, αὐτὸ πιὰ ξεπερνοῦσε κάθε ὅριο καὶ σίγουρα θὰ σηκωνόμουνε καὶ θὰ τοῦ γύριζα τὶς πλάτες μου, ἂν τὴ στιγμὴ κείνη δὲν ἐρχότανε ὁ καφετζῆς μὲ τὸ δίσκο, γιὰ νὰ μὲ σερβίρῃ.

— Ὡστόσο, πρόσθεσα κάπως ταραγμένος, τὰ μεγαλύτερα ἔργα τῆς ἀνθρωπότητας τὰ χρωστᾶμε στὴν ἔμπνευση κι' ὄχι στὸν ὑπολογισμό Κι' αὐτὰ τὰ μαθηματικά σας δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ μιὰ ἁπλὴ ὑπόθεση καὶ δὲν ἔχουνε καμμιὰ δύναμη μπροστὰ στὴ μοῖρα . . .

Δὲ θυμοῦμαι καλά, μὰ κάτι τέτοιο θὰ πῆγα νὰ τοῦ πῶ, ὅταν μ' ἄρπαξε δυνατὰ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μὲ ρώτησε, κοιτάζοντάς με μ' ὀρθάνοιχτα κι' ἐξαγριωμένα μάτια :

— Γιατὶ μοῦ τὸ λὲς αὐτό ; Μήπως ξέρεις ;

Τὸν κοίταξα κι' ἐγὼ μ' ἔκπληξη καὶ τραύλισα ἀποσβολωμένος :

— Τί θέτε νὰ ξέρω ; Δὲν ξέρω τίποτα . . .

Ὁ ταγματάρχης, σὰ νὰ ἡσύχασε μὲ τὴ βεβαίωσή μου, παράτησε τὸ χέρι μου καὶ χαμογέλασε.

— Εἶμαι λίγο νευρικός, ξέρεις . . . Μὴ μὲ παρεξηγῆς.

Ἄρχισα νὰ βαριεστῶ. Ἂν ἤτανε νὰ χάνω κάθε φορὰ τὴν ὥρα μου μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, πολὺ γλήγορα θὰ «κατέθετα» τὴν ἐντολὴ στὸ φίλο μου καὶ θὰ τὸν ἄφηνα νὰ τὰ ξεμπερδέψῃ μόνος του μὲ τὸ μισότρελλο ἐκεῖνο γέρο. Κ' ἔπειτα δὲ μοῦκανε λόγο γιὰ τὴν κόρη του κι' οὔτε θὰ μοῦκανε ποτέ.

Μὰ πάλι, συλλογιζόμουνε, θάτανε ἀνόητο ν' ἀφήσω τὴν εὐκαιρία νὰ μοῦ φύγῃ καὶ νὰ μὴν ἐξιχνιάσω τὴν ψυχή του. Γιατὶ σίγουρα ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔκρυβε κάποιο μυστικό, ποὺ λίγο πρὶν φοβήθηκε μὴ τυχὸν καὶ τώξερα, κάτι τέλος πάντων εἶχε, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ φαίνεται διαφορετικὸς κι' ὄχι αὐτὸς ποὺ ἤτανε στὸ βάθος. Κακὸς δὲν ἤτανε, κι' ὅμως φερνότανε τόσο ἀπότομα, ὄχι μονάχα στοὺς ξένους, μὰ καὶ στὸ ἴδιο του τὸ παιδί ! . . . Αὐτὰ συλλογιζόμουνε ὅσην ὥρα ἔπινα τὸν καφέ μου, ὅταν ὁ γέρος, ποὺ μὲ παρακολουθοῦσε, μὲ ξαναρώτησε τὴ στιγμὴ ποὺ ἀκουμποῦσα στὸ δίσκο τὸ ἄδειο πιὰ φλυτζάνι μου.

— Τουλάχιστο κοντσίνα δὲν ξέρεις ;

— Κοντσίνα ξέρω, τοῦ ἀποκρίθηκα δειλά, μαντεύοντας τὴν πρόθεσή του.

— Ἄ, μπράβο : Ἔλα τότε νὰ παίξουμε μιὰ παρτίδα !

Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴ συγκατάθεσή μου, φώναξε τοῦ καφετζῆ νὰ μᾶς φέρῃ μιὰ καινούργια τράπουλα.

Ἄ, πόσο ἤμουν ἀγαναχτισμένος μὲ τὸ φίλο μου, ποὺ μ' ἔκανε νὰ ὑποφέρω τόσο πολύ. Καὶ τώρα, μάλιστα, χωρὶς καμμιὰν ἐλπίδα νὰ μοῦ τ' ἀνταποδώσῃ. Ἂν παντρευότανε, οἱ νέες φροντίδες του δὲν θὰ τοῦ δίνανε, φυσικά, τὸν καιρὸ νὰ θυμηθῇ τὰ ὅσα μοῦχε τάξει, πὼς θὰ γινότανε, μαθές, Μαικήνας μου, πὼς θὰ τύπωνε τὰ βιβλία μου, πὼς καὶ πὼς . . .

Ὅταν ὁ ταγματάρχης ἀνακάτωσε τὰ χαρτιά, εἶχε στὰ χείλια του ἕνα χαμόγελο ποὺ μαρτυροῦσε τὴν προκαταβολικὴ χαρά του γιὰ τὴ νίκη, ποὺ τὴν εἶχε σίγουρη.

— Τὸ νοῦ σου ! Νὰ παίξῃς μὲ ὑπολογισμὸ κι' ὄχι μὲ τὸ ἔνστιχτο, γιατὶ ἀλλοιῶς εἶσαι χαμένος ἀπ' τὰ τώρα, μοῦπε κι' ἄρχισε νὰ μοιράζῃ τὰ χαρτιά, ἀφοῦ μ' ἔβαλε πρῶτα νὰ κόψω.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἤθελε νὰ μὲ μεταχειρίζεται σὰν ἕνα κομπολόϊ στὰ χέρια του, κι' αὐτὸ μὲ πείραζε τρομερά. Ἐπὶ τέλους, ἂν ἤτανε γιὰ μένα, ἂν τὰ ὄμορφα μάτια τῆς κόρης του τάζανε τὴ δικιά μου εὐτυχία, κάτι πήγαινε κ' ἐρχότανε. Μὰ νὰ ὑποφέρω γιὰ ἕναν ἄνθρωπο, τὸ Σταῦρο, ποὺ δὲ μ' ἔδενε τίποτα βαθύτερο μαζί του, παρὰ μονάχα μιὰ τυχαία γνωριμιά, κάποιες κοινὲς στενοχώριες, ποὺ δὲν ἔνοιωθε τίποτα ἀπὸ τὴν ψυχή μου, αὐτό, πίστευα,

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

φανέρωνε μιὰν ἡρωϊκὴ ἀνιδιοτέλεια, ποὺ πολὺ σπάνια θὰ μποροῦσε νὰ συναντήση κανένας.

— Χμ! Μὲ τὸ ἔντιχτό σου, μόνο τὰ σπαθιὰ πῆρες. Ἔχεις μιὰ κ' ἔχω τέσσερις. Χὰ χά! ἔκανε ξαφνικὰ ὁ γέρος, γιατί, ἀληθινά, τὸ πρῶτο παιχνίδι τέλειωνε μὲ φανερὴ τὴν ὑπεροχή του. Καὶ φυσικά, ἀφοῦ δὲν πρόσεχα καθόλου.

Δὲν πρόσεχα, κι' αὐτὸς γελοῦσε, γελοῦσε ἀδιάκοπα, μὲ πείραζε, νομίζοντας πὼς ἀναμετρᾷ τὴ γεροντική του φρόνηση μὲ τὴ νεανική μου ὁρμή. Ὤ, ἔδινε τόση σημασία σ' αὐτὸ τὸ παιχνίδι! Ἐπαιζε μὲ τέτοιο πάθος! Λὲς καὶ περίμενε ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα νὰ τονώση τὴν πεποίθησή του γιὰ τὴν ἀνικανότητα τῆς νέας γενιᾶς, ποὺ τὸν ἐνοχλοῦσε καὶ τὸν χτυποῦσε στὰ νεῦρα. Αὐτὸ ἤτανε. Φαινότανε καθαρὰ πὼς τὴ στιγμὴ ἐκείνη μ' ἔβλεπε σὰν ἕνα θανάσιμο ἐχθρό του, ποὺ ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐξοντώση. Κι' αὐτὸ μ' ἔκανε νὰ μὴν εἶμαι πιὰ τόσο ἀδιάφορος. Θὰ κατέβαινα καὶ γὼ πάνοπλος στὸν ἀγῶνα. Ἔπρεπε νὰ τοῦ δώσω ἕνα καλὸ μάθημα. Ἔπρεπε καὶ γώ, ἀντιπροσωπεύοντας τὴν ἐποχή μου, ν' ἀναμετρήσω τὴ δύναμή μου μὲ τὴν ἀρτηριοσκλήρωση καὶ τὸ γεροντικὸ μισονεϊσμό. Καὶ συγκέντρωσα ὅλη μου τὴν προσοχὴ στὰ χαρτιά.

Τὸ δεύτερο παιχνίδι κόντευε νὰ τελειώση κι' ὅλες οἱ πιθανότητες ἤτανε μαζί μου. Μὰ τώρα πιὰ ὁ ταγματάρχης δὲ γελοῦσε. Ἔσφιγγε τὰ δόντια του μ' ἕναν ἀβάσταχτο θυμό. Τὰ χέρια του τρέμανε καὶ μὲ κοίταζε ὁλοένα σχεδὸν βλοσυρά.

— Στὶς πόσες βγαίνουμε; μὲ ρώτησε ξαφνικά.

— Στὶς δεκάξη δὲν εἴπαμε;

— Ὄχι, καθόλου δὲν τὤπαμε αὐτό! μοῦ φώναξε θυμωμένος. Στὶς εἰκοσιμία βγαίνουμε!

Εἴχαμε συμφωνήσει στὶς δεκάξη. Τὸ θυμόμουνα πολὺ καλά. Ὡστόσο ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐπιμείνω. Στὸ δεύτερο παιχνίδι εἶχα πέντε κι' αὐτὸς καμμιά.

Τώρα παίζαμε τὸ τρίτο κ' ὁ ταγματάρχης, προτοῦ ρίξη τὸ κάθε χαρτί, σκεφτότανε ὧρες καὶ μουρμούριζε νευρικά, σὰ νὰ κανε λογαριασμὸ ἀπὸ μέσα του. Μὰ ὁ διάβολος τἄφερνε νὰ μὴν παίρνη ποτὲ χαρτὶ τῆς προκοπῆς κ' ἔτσι καὶ σ' αὐτὸ τὸ παιχνίδι δὲν τὰ κατάφερε νὰ κάνη παραπάνω ἀπὸ μιά.

Ἔβγαλε τώρα τὸ πηλήκιό του μὲ τὰ ξεθωριασμένα γαλόνια καὶ σκούπισε τὴ φαλάκρα του, ποὺχε ἱδρώσει, μ' ἕνα ἄσπρο, τετρακάθαρο μαντήλι, ποὺ μοῦ θύμισε τὶς φροντίδες κι' ὅλη τὴ βασανισμένη ζωὴ τῆς Στέλλας κοντὰ στὸν ἄρρωστο ἐκεῖνο γέρο. Ὕστερα ξαναπῆρε τὰ χαρτιὰ κι' ἄρχισε νὰ τ' ἀνακατώνη νευρικά. Σίγουρα, ἂν τὸν κέρδιζα κι' αὐτὴ τὴ φορά, δὲ θα μοῦ ξαναμιλοῦσε ποτέ. Τί νὰ κάνω;

Αὐτὴ τὴ στιγμὴ μπῆκε στὸ καφενεῖο μιὰ μεγάλη παρέα. Ἦτανε τέσσερις-πέντε ἐργατικοὶ νέοι μ' ἕναν ἀνθυπασπιστή. Μιλοῦσανε δυνατὰ κ' ἤρθανε νὰ καθήσουνε στ' ἀντικρυνὸ τραπέζι. Ὁ γέρος σήκωσε δυσαρεστημένος τὴ ματιά του, ποὺ μᾶς ἐνοχλοῦσανε, καὶ σὰν εἶδε τὸν ἀνθυπασπιστὴ γούρλωσε τὰ μάτια του κ' ἔβαλε γλήγορα τὸ πηλήκιό του, ποὺ τὤχε ἀκουμπισμένο στὴ διπλανὴ καρέκλα.

Ὁ ἀνθυπασπιστής, ἕνα ψηλὸ λιγνὸ παληκάρι μὲ μαῦρο, στριμμένο μουστακάκι, γύρισε καὶ μᾶς ἔρριξε μιὰν ἀδιάφορη ματιὰ καὶ κάθησε γυρίζοντάς μας τὶς πλάτες του.

Ὁ ταγματάρχης σηκώθηκε τώρα μὲ τόση δύναμη, ποὺ παρὰ λίγο ν' ἀναποδογυρίση τὸ τραπέζι. Ἐγὼ τἄχασα. «Τρελλάθηκε!» εἶπα μέσα μου κ' ἔσκυψα μηχανικὰ νὰ πάρω ἀπὸ χάμω λίγα τραπουλόχαρτα, ποὺχανε σκορπίσει μὲ τὸ ἀπότομο σήκωμα τοῦ γέρου.

— Κύριε ἀνθυπασπιστά! φώναξε μὲ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε ἀπὸ ἀγανάχτηση.

Ὁ ἀνθυπασπιστὴς σηκώθηκε, γύρισε κατὰ μᾶς καὶ σὰν εἶδε τὸν ταγματάρχη, ἔφερε μηχανικὰ τὸ χέρι του νὰ κουμπώση τὸ γιακά του, ποὺ τὸν εἶχε ξεκουμπωμένο.

— Γιατί δὲ χαιρετᾶς; ξαναφώναξε ὁ γέρος.

Ὁ ἀνθυπασπιστὴς σὰν κάτι θέλησε νὰ πῇ, μὰ δίστασε. Φαινότανε ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν κάτω τάξη, ποὺ ἔγινε ἀπὸ λοχίας ἀξιωματικός. Κ' ἔπειτα αὐτὸ τὤδειχνε κ' ἡ παρέα του. Δυὸ τρεῖς μάλιστα ἀπὸ δαύτους, στὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς τοῦ γέρου, ἀνατιναχτήκανε καὶ πήρανε στάση ἐπιθετικῆς ἄμυνας, στρίβοντας τὰ μουστάκια τους.

— Γιατί δὲ χαιρετᾶς; ξαναφώναξε ὁ γέρος λυσσώντας.

— Δὲ σᾶς πρόσεξα, τραύλισε ὁ ἀνθυπασπιστής.

— Δὲ μὲ πρόσεξες;... Γκούχ! Γκούχ! Στὸ διάβολο! Πῶς δὲ μὲ πρόσεξες; Κοτζά μου ταγματάρχης, γουρούνι! Γκούχ! Γκούχ!

— Κύριε...

— Σκασμός! Τὄνομά σου...

Δυό, οἱ πιὸ ζωηροί, ἀπὸ τὴν παρέα τοῦ ἀνθυπασπιστῆ, κάνανε νὰ μᾶς πλησιάσουνε, στρίβοντας ὁλοένα τὰ μουστάκια τους, ἐνῶ οἱ ἄλλοι, ποὺ τοὺς βαστοῦσανε ἀπ' τὸ ροῦχο, κάτι τοὺς λέγανε σιγά, σὰ νὰ θέλανε νὰ τοὺς ἐμποδίσουνε γιὰ κάτι ποὺ εἴχανε στὸ νοῦ τους. Στὸ μεταξὺ ἔφτασε κι' ὁ καφετζής, ποὺ πλησίασε πρῶτα τοὺς φίλους τοῦ ἀνθυπασπιστῆ, κάτι τοὺς ψιθύρισε κλείνοντάς τους μὲ νόημα τὸ μάτι, κ' ὕστερα ἦρθε στὸ τραπέζι μας.

— Μὴ θυμώνης, κὺρ Κοσμᾶ μου. Εἶναι δικό μας παιδί. Δὲν τὤθελε μαθὲς νὰ μὴ σὲ χαιρετίση, εἶπε καθησυχαστικὰ στὸ γέρο, ποὺ ἔτρεμε σύγκορμος κ' εἴχανε γίνει τὰ χείλια του ἄσπρα σὰν τὸ πανί.

Ὁ ταγματάρχης κοίταξε ἀκόμα μιὰ φορὰ τὸν ἀνθυπασπιστή, ποὺ στεκότανε ἀκόμα ὄρθιος κ' ἔσφιγγε τὶς γροθιές του, κούνησε τὸ κεφάλι του, σὰ νἄδινε τόπο τῆς ὀργῆς, καί, γυρίζοντας σὲ μένα, μοῦ φώναξε προσταχτικά:

— Πᾶμε!

Σηκώθηκα. Τὸν ἄφησα νὰ προχωρήση. Στηριζότανε πάνω στὸ χοντρὸ μπαστούνι του καὶ πλάϊ του πήγαινε ὁ καφετζής, ποὺ ὅλο καὶ τοῦ σιγανομιλοῦσε.

— Τὸ γουρούνι! Τὸ γουρούνι! Γκούχ! Γκούχ! φώναζε ὁλοένα ὁ ταγματάρχης, ποὺ κάθε τόσο πνιγότανε ἀπὸ τὸ βῆχα του.

Σὰ βγήκαμε ἔξω, ὁ καφετζὴς τοῦπε μὲ ὕφος μεγάλου, ποὺ θέλει νὰ καθησυχάση ἕνα πεισμωμένο παιδί:

— Ἔννοια σου, κὺρ Κοσμᾶ, καὶ γὼ θὰ τοῦ μιλήσω. Ἄντε τώρα κι' αὔριο θὰ σοῦχω ὅλες τὶς ἐφημερίδες πάκο. Νὰ περάσης νὰ τὶς πάρης...

Ἤμουν καὶ γὼ κυριευμένος ἀπὸ ἕνα πολὺ δυσάρεστο αἴσθημα ποὺ γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ διασκέδασα μὲ τὴ σκέψη ποὺ μοῦφερνε στὸ νοῦ ἡ κουβέντα τοῦ καφετζῆ. Ὥστε αὐτὸς τοῦδινε τὶς ἐφημερίδες κάθε πρωΐ. Τί διάβολο πεθερὸ θἄκανε ὁ φίλος μου, ἂν δὲν τοῦ τὸν ἔπαιρνε ὁ Πανάγαθος μιὰν ὥρα ἀρχήτερα! Ἔβγαλα τὸ ρολόϊ μου — κείνη τὴν ἐποχὴ δὲν τὤχα ἐνέχυρο — καὶ σὰν εἶδα τὴν ὥρα, μοῦρθε νὰ τρελλαθῶ. Εἶχα τοῦ κόσμου τὴ δουλειὰ κ' ἔπρεπε νὰ βρίσκουμαι στὴν ἐφημερίδα ἐδῶ καὶ μιὰν ὥρα τουλάχιστο.

Ἤμουν ἕτοιμος νὰ τὸν ἀποχαιρετίσω, ὅταν, λίγα βήματα παρακάτω, ἀκουστήκανε ἀπὸ τὸ καφενεῖο κάτι δυνατὰ χάχανα. Ὁ γέρος ἀνατινάχτηκε, ἔσφιξε τὸ μπαστούνι του κ' ἔκανε νὰ γυρίση, μὰ τόλμησα νὰ τὸν πιάσω ἀπὸ τὸ χέρι καὶ νὰ τοῦ πῶ μαλακά:

— Μ' ἀφήστε τους τώρα! Δὲ βλέπετε πὼς εἶναι ἄνθρωποι χωρὶς ἀνατροφή;

— Τὸ γουρούνι! Μὰ δὲ φταίει αὐτός! Φταῖνε αὐτοί, ποὺ τοῦ δώσανε τὸ μισὸ γαλόνι του. Αὐτοὶ εἶναι πιὸ γουρούνια... Γκούχ! Γκούχ! Στὸ διάβολο καὶ σύ!... Εἶδες ἐκεῖ ἔλλειψη σεβασμοῦ, φίλε μου, μπροστὰ σ' ἕναν ἀνώτερο!... Φτού! Νὰ ἡ κατάντια τοῦ στρατεύματος! Φτοὺ ἄλλη μιὰ φορά!

— Λυπᾶμαι πολὺ ποὺ στενοχωρεθήκατε τόσο.

— Ὄχι, ὄχι, παιδί μου!

— ... Καὶ θἄθελα νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε τώρα νὰ πηγαίνω. Ἔχω δουλειά, ξέρετε. Ἔπρεπε μάλιστα νἄμαι κι' ὅλας στὸ γραφεῖο μου.

— Καλά, καλά, πήγαινε, παιδί μου. Αὔριο συνεχίζουμε... Αὐτὸς ὁ μασκαρὰς μᾶς χάλασε τὸ κέφι.

Τοῦδωσα τὸ χέρι μου, ποὺ τὸ πῆρε μὲ τὸ δικό του ποὺ ἔτρεμε ἀκόμα. Ὕστερα, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, τοῦβγαλα ὡς κάτω τὸ καπέλλο μου καὶ τὸν καληνύχτισα.

Σὰν προχώρησα λίγα βήματα, γύρισα πίσω καὶ τὸν εἶδα. Περνώντας πάλι ἔξω ἀπὸ τὸ καφενεῖο, κοντοστάθηκε λίγο, μὰ ὕστερα προχώρησε, σέρνοντας τὶς φαρδιές του μπότες πάνω στὸ λασπωμένο πεζοδρόμι.

Κάθε λίγο καὶ λιγάκι σταματοῦσε γιὰ νὰ βήξη καὶ κάθε φορὰ ποὺ ξεχώριζα τὸ βραχνό του βήξιμο, σὰ νἄκουγα καὶ τὴ στερεότυπη βλαστήμια ποὺ τὸ συνώδευε πάντα. Τί ἄνθρωπος, ἀλήθεια! Μὰ θἄπρεπε νὰ ξανανταμώσω μαζί του κι' αὔριο καὶ μεθαύριο; Τί νὰ γίνη! Κ' ἔπειτα δὲν ἤτανε τώρα πιὰ μονάχα γιὰ τὸ φίλο μου. Ἤτανε καὶ γιὰ μένα τὸν ἴδιο...

Ὡστόσο κείνη τὴ στιγμὴ δὲν εἶχα καιρὸ νὰ συλλογιέμαι οὔτε τὸν ἀπόστρατο, οὔτε τὸ φίλο μου μὲ τοὺς ἔρωτές του, οὔτε τὸ λογοτεχνικό μου μέλλον. Ἔπρεπε νὰ συλλογιέμαι τὸ παρὸν καὶ τὴν τσέπη μου, ποὺ τὴν εἶχε ξεγυμνώσει ὁλότελα ὁ ἄξαφνος νομικὸς ζῆλος τοῦ φίλου μου. Καὶ τάχυνα τὸ βῆμα μου — — —

IV

Κάθε πρωΐ, τώρα, ὁ φίλος μου καθότανε μπροστὰ στὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο. Κ' ἐνῶ ὁ γέρω-ἀπόστρατος διάβαζε, ξαπλωμένος στὸ ἀντικρυνὸ μπαλκόνι, τὶς ἐφημερίδες τῆς προηγούμενης, αὐτὸς μελετοῦσε τὰ νομικά του. Φυσικά, δὲ μελετοῦσε στ' ἀλήθεια. Τὸ περισσότερο τὤκανε γιὰ νὰ τραβήξη *τὴν προσοχὴ τοῦ γέρου καὶ μὲ τὴν* προϋπόθεση τούτη δὲ μποροῦσε, βέβαια, νὰ γίνη λόγος γιὰ σοβαρὴ μελέτη. Κάθε τόσο σήκωνε τὰ μάτια του ἀπὸ τὸ βιβλίο γιὰ νὰ δῇ τὸ γέρο, τὴ μιὰ γιατὶ ἔβηξε, τὴν ἄλλη γιατὶ κάτι μουρμούρισε, τὴν ἄλλη γιατὶ τοῦ φάνηκε πὼς τὸν κοίταγε. Κ' ἔπειτα τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς χαλούσανε τὸν κόσμο κάτω στὸ δρόμο. Ἤτανε καλοκαίρι κ' εἴχανε διακοπές.

Μὰ κεῖνο ποὺ ἀνησυχοῦσε τρομερὰ τὸ φίλο μου, ἤτανε τὸ ἄλλο: Ὁ γέρος, μιὰ βδομάδα τώρα, ποὺ καθόταν ἔτσι ἀντίκρυ του κάθε πρωΐ, δὲν τοῦ μίλησε ποτέ, καθὼς ἔκανε σὲ μένα, τὴν πρώτη κιόλας μέρα ποὺ ἐγκαταστάθηκε στὸ νέο του σπίτι. Κι' ὅσο ἤξερε πὼς ἐγὼ βρισκόμουνα μαζί του κάθε ἀπόγεμα καὶ πὼς εἶχε ἀρχίσει νὰ μὲ συνηθίζη, μ' ὅλο ποὺ τὶς περισσότερες φορὲς τὸν κέρδιζα στὴν κοντσίνα, δαιμονιζότανε, σκύλιαζε.

Καθὼς μοῦ ξομολογήθηκε ἀργότερα, φοβότανε πὼς ἡ παράξενη αὐτὴ συμπάθεια τοῦ γέρου εἶχε βαθύτερες ἀφορμές. Πὼς τὸν ἀνησυχοῦσανε ὅμως κι' ἄλλοι λόγοι, ἐξόν ἀπὸ τὴ συμπάθεια ποὺ μοῦχε ὁ γέρος, αὐτὸ δὲ μοῦ τὤπε ποτέ. Αὐτὸ τὸ κατάλαβα μόνος μου ἀπὸ κάτι κλεφτὲς ματιές, ἀπὸ κάτι φευγαλέα χαμόγελα, ποὺ μοῦρριχνε ἡ Στέλλα κάπου κάπου. Τύχαινε πολὺ συχνά, βγαίνοντας τὸ πρωΐ στὸ

μπαλκόνι της γιὰ νὰ ποτίσῃ τὶς γλάστρες της, νὰ συναντᾶ μένα κι' ὄχι τὸ Σταῦρο στὸ παράθυρο. Αὐτὸ τὸ κατάλαβα... μὰ δὲν πρόκειται νὰ μιλήσω τώρα γι' αὐτό

Γιὰ νἆμαι δίκαιος, ἤτανε πολὺ φυσικὸ ν' ἀρχίσῃ ὁ φίλος μου σιγὰ σιγὰ ν' ἀμφιβάλλῃ γιὰ τὴν εἰλικρίνειά μου. Ἀπὸ τὴ μιὰ ἐνεργοῦσα κάπως νωθρὰ κι' ἀπρόθυμα κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀνυπόμονος καθὼς ἤτανε, ἔβαζε χίλια δυό στὸ μυαλό του Διάβολε! Ἡ Στέλλα, ἂν δὲν ἤτανε τὸ πιὸ χαριτωμένο κορίτσι τοῦ κόσμου, ἤτανε ὥστόσο μιὰ πολὺ χαριτωμένη τσαχπίνα καὶ γὼ πάλι, ἔτσι σκεφτότανε ὁ φίλος μου, δὲν ἤμουνε κανένας ἠλίθιος. Ὅμως, τὴν ἀγαποῦσε ἀληθινά, καὶ γι' αὐτὸ τοῦ συχωρνοῦσα τέτοιες προσβλητικὲς ὑποψίες γιὰ τὴν ἐντιμότητά μου.

— Πρέπει νὰ μὲ συστήσῃς στὸ γέρο. Τ' ἀπόγεμα δὲ θὰ πάω περίπατο μὲ τὴ Στέλλα, γιὰ νἄρθω καὶ γὼ στὸ καφενεῖο...

— Δὲ θὰ κάνῃς καθόλου φρόνιμα, τοῦ ἀπαντοῦσα. Ὁ γέρος, καθὼς φαίνεται, δὲ σὲ πῆρε ἀπὸ καλὸ μάτι. Πρέπει νὰ τοῦ βγάλω πρῶτα ἀπ' τὸ μυαλό τὴ στραβὴ γνώμη ποὺ σχημάτισε γιὰ σένα...

Καὶ τοὔλεγα τὴν καθαρὴ ἀλήθεια. Ὁ ταγματάρχης μοῦχε μιλήσει, ἀληθινά, δυὸ φορὲς γιὰ τὸ φίλο μου καὶ τὶς δυὸ μὲ τὴν παράξενη προκατάληψη, τάχα πὼς δὲν εἶναι ντόμπρος κ' εἰλικρινὴς χαραχτῆρας. Μάρτυς μου ὁ θεὸς ἂν δὲν προσπάθησα μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸν πείσω πὼς κάνει λάθος. Ὁ ταγματάρχης μου ἤτανε πολὺ πεισματάρης καὶ μοναχὰ μιὰ ἀληθινὴ συμπάθεια, ποὺ μοῦχε, τὸν ξαρμάτωνε ὡς τὸ σημεῖο ν' ἀκούῃ τὶς ἀντιλογίες μου.

Κι' ὅμως ὁ φίλος μου, σὰν τοῦ τἄλεγα ὅλα ἐτοῦτα, μὲ κοίταζε δύσπιστα καὶ κάπιες σκοτεινὲς σκέψεις κάνανε τὰ φρύδια του νὰ μαζεύουνται καὶ τὸ μέτωπό του νὰ γεμίζῃ ζαρωματιές — — —

Θαρρῶ πὼς δὲ μ' ἐμποδίζει πιὰ τίποτα νὰ μολογήσω, πὼς τότε δὲν ὑπεράσπιζα ἀκόμα μὲ τὴ θέρμη, ποὺ ἔπρεπε, τὴν ὑπόθεση τοῦ φίλου μου. Πὼς ἀγαποῦσε τὴ Στέλλα, αὐτὸ τὄβλεπα φανερά. Πὼς θὰ φτάνανε ὅμως τὰ πράματα ἐκεῖ ποὺ φτάσανε, αὐτὸ δὲν τὸ πίστευα, καὶ νὰ γιατὶ δὲ βιαζόμουνε νὰ ξεκαθαρίσω τὸ ζήτημά του. Φανταζόμουνε πὼς μιὰ πλατωνικὴ ἀγάπη δὲ θὰ ἱκανοποιοῦσε γιὰ πολὺν καιρὸ τὸ φίλο μου καὶ πὼς γλήγορα θὰ ξαναγύριζε στὶς παλιές του συνήθειες.

Ἔπειτα, ὁ ταγματάρχης ἄρχισε νὰ μὲ νοιάζῃ γιὰ δικό μου λογαριασμό. Ἐξακολουθοῦσε νὰ μὲ σκοτίζῃ καὶ μὲ τὴ συμπάθειά του, καθὼς μὲ σκότιζε μὲ τὴν περιφρόνησή του στὴν ἀρχὴ καὶ μὲ τὸ προστατευτικό του ὕφος πιὸ ὕστερα. Ὡστόσο καταλάβαινα πὼς κάποιοι λόγοι βαθύτεροι τόνε δένανε μὲ τὴν ὕπαρξή μου. Τὤβλεπα πὼς ἡ συμπάθειά του δὲν ἤτανε χωρὶς ὑπολογισμό. Μὰ ὅσο περισσότερο προσπαθοῦσα νὰ μαντέψω τὶς σκέψεις του, τόσο καὶ μεγάλωνε πιὸ πολὺ τὸ μυστήριο ποὺ ἔκρυβε γιὰ μένα.

Πὼς μὲ συμπαθοῦσε γιὰ τὸ χατῆρι τῆς κόρης του, αὐτὸ δὲν μποροῦσα νὰ τὸ πιστέψω. Δυὸ φορὲς μονάχα μοῦχε μιλήσει γι' αὐτήνε, μὰ ἐπιπόλαια, χωρὶς κανένα σκοπό. Κάτι ἄλλο εἶχε μαζί μου. Ὅσες φορὲς ὁ ταγματάρχης μου δὲν εἶχε ὄρεξη γιὰ χαρτιὰ καὶ βυθιζότανε σὲ σκέψεις, μέσα στὴν ἐπίσημη σιωπὴ ποὺ γινότανε ἀνάμεσά μας, σὰ νὰ περίμενα πάντα, ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή, κάτι νὰ μοῦ ἀνακοινώσῃ, κάτι πολὺ σοβαρό. Εἶχα ἀδιάκοπα αὐτὴ τὴν ἐντύπωση καὶ κάθε φορὰ περίμενα τὴν ἐξεμολόγησή του. Ὅμως, τοῦ κάκου.

Στὸ φίλο μου ἄρχισα νὰ μὴ λέω πιὰ τίποτα ἀπὸ ὅλα ἐτοῦτα. Μέσα σὲ δυὸ βδομάδες εἶχε γίνει ἄλλος ἄνθρωπος, ἀγνώριστος. Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ μοῦχε σβήσει ἀπὸ τότε ὅλες μου τὶς ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον. Οὔτε μὲ φώναζε πιὰ Ὀράτιο, οὔτε μ' ἄφηνε νὰ ὑποθέσω πὼς κάποια μέρα θὰ μποροῦσα νὰ τὸν πῶ καὶ γὼ Μαικήνα. Εἶχε γίνει πολὺ ψυχρὸς μαζί μου.

Ὅταν τὶς νύχτες, ποὺ γυρίζαμε σπίτι, μὲ ρωτοῦσε πῶς τἄχα περάσει μὲ τὸ γέρο στὸ καφενεῖο, εἶχε πάντα στὰ χείλια του ἕνα χαμόγελο γεμᾶτο πίκρα καὶ κακία. Αὐτὸ μὲ πείραζε, μὲ πείραζε παραπολύ, μὰ ἤξερα πὼς ἂν τοὔλεγα τίποτα, μονάχα τὶς ὑποψίες του θὰ δυνάμωνα.

Ἕνα βράδυ, ποὺ ἤμουν ἕτοιμος νὰ τοῦ μιλήσω καθαρὰ καὶ ξάστερα, μὲ πρόλαβε μὲ τὴν ἄξαφνη καὶ κάπως μελοδραματικὰ τονισμένη δήλωσή του:

— Ξέρεις, φεύγουμε κρυφὰ μὲ τὴ Στέλλα!

— Μπά!;

— Ναί, γιατὶ τὴν ἀγαπῶ καὶ μ' ἀγαπᾶ.

— Πολὺ ὄμορφα ὅλ' αὐτά· ὡστόσο πρέπει νὰ τὸ σκεφτῆς καλύτερα τὸ πρᾶμα.

Μὰ σὰ νὰ μὴν ἄκουσε τί τοῦπα, ἢ καλύτερα σὰ νὰ νόμισε πὼς τοῦ φανέρωσα κάποια δυσπιστία, πρόσθεσε ἀπότομα καὶ πεισμωμένα.

— Μ' ἀγαπᾶ· τ' ἀκοῦς;

— Τὸ πιστεύω. Καὶ πρέπει νὰ σ' ἀγαπᾶ, ἀφοῦ καὶ σὺ τὴν ἀγαπᾶς τόσο πολύ.

Γύρισε καὶ μὲ κοίταξε λίγο στὰ μάτια μὲ ὕφος ἀνθρώπου ποὺ διστάζει νὰ πιστέψῃ τὸν ἑαυτό του, κ' ἐξακολουθήσαμε τὸ δρόμο μας — — —

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ φίλος μου γύρισε στὶς ὀχτὼ, καθὼς ἔκανε πάντα. Ἔβγαινε πρωὶ πρωὶ κι' ἀφοῦ πήγαινε τὴ Στέλλα ὡς τῆς θειᾶς της, ἐρχότανε πάλι στὸ σπίτι, γιὰ νὰ μελετήσῃ. Δηλαδὴ δὲν τῶχα πιστέψει πὼς θὰ τὴν ἔκλεβε, μὰ πάλι ποιὸς ξέρει! Καθόλου ἀπίθανο, σκεφτόμουνα, νὰ φεύγανε καὶ τὸ βράδυ, τὴ νύχτα, ἂν μποροῦσε ποτὲ νὰ πάρῃ κ' ἡ Στέλλα μιὰ τέτοιαν ἀπόφαση... Μὰ ὄχι, ἤμουνα ἁπλούστατα χαζός, πιστεύοντας πὼς τὰ λόγια, ποὺ μοῦπε ὁ φίλος μου χτὲς τὸ βράδυ, ἤτανε σοβαρά. Ὁ φίλος μου θαρροῦσε πὼς τόνε φτονοῦσα γιὰ τὴν εὐτυχία του. Θαρροῦσε πὼς... ναί, αὐτὸ ἤτανε. Ἴσως ἡ Στέλλα νὰ τοῦχε μιλήσει καμμιὰ φορὰ γιὰ μένα, ἴσως νὰ τόνε βεβαίωσε γιὰ τὴν καλὴ γνώμη ποῦχε ὁ πατέρας της γιὰ τὸ ἄτομό μου, κι' αὐτὸς νὰ τὸ παρεξήγησε, νὰ ζήλεψε...

Σὰν μπῆκε μέσα, μὲ καλημέρισε πολὺ ψυχρά. Ὕστερα πῆρε μιὰ καρέκλα, τὴν ἔβαλε μπροστὰ στὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, κάθισε κι' ἄρχισε νὰ διαβάζῃ. Ἐγώ, καθισμένος μπροστὰ στὸ τραπέζι, κάτι ἔγραφα, κάτι πολὺ σπουδαῖο, ὄχι, βέβαια, γιὰ τὴν ἐφημερίδα, μὰ γιὰ τὸν ἑαυτό μου, γιὰ τὸ μέλλον...

Εἶχα πειραχτῆ πολὺ μὲ τὴ σχεδὸν ἐχθρικὴ καλημέρα του καὶ θἄθελα νὰ ἐξηγηθῶ μαζί του μιὰ καὶ καλή. Στὸ τέλος ὅμως συλλογίστηκα πὼς οὔτε αὐτός, οὔτε κ' ἡ Στέλλα του ἀξίζανε τὸν κόπο, γιὰ νὰ χαλάσω τὸ κέφι μου καὶ τὸν ποιητικό μου τὸν οἶστρο. Κ' ἐξακολούθησα νὰ γράφω.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα, σὰν ἄκουσα τὴν καρέκλα τοῦ ταγματάρχη νὰ σέρνεται στὸ ἀντικρυνὸ μπαλκόνι. Καὶ ξαφνικὰ σταμάτησε κάθε μου σκέψη, ἢ καλύτερα ἔδωσα ὅλη μου τὴν προσοχὴ στὸν παράξενο καὶ βουβὸ κεῖνον ἀγῶνα τοῦ φίλου μου, γιὰ νὰ κερδίσῃ τὴν εὔνοια ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἤθελε σώνει καὶ καλὰ νὰ τὸν ἀγνοῇ.

Ἤτανε κωμικό, μὰ τὴν ἀλήθεια. Κ' ἐνῶ τὸ συλλογιζόμουνε, φαίνεται πὼς χαμογέλασα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, γιατὶ ὁ φίλος μου, ποὺ καθότανε ἀντίκρυ μου, μ' εἶδε καὶ μοῦπε σὲ τόνο χλευαστικὸ καὶ πολὺ δυνατά, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσῃ κ' ὁ ταγματάρχης:

— Σίγουρα πὼς πρέπει νὰ γελᾶς κι' ὁ ἴδιος μὲ τὶς ἀνοησίες ποὺ γράφεις!

Ἄ, μ' αὐτὸ ἤτανε τρομερό! Τώρα πιὰ χρειαζότανε μιὰ τελειωτικὴ ἐξήγηση. Ὡς ἐδῶ καὶ μὴ παρέκει. Ἐπὶ τέλους, νἄχῃ ἀμφιβολίες γιὰ τὸ χαραχτῆρα μου, γιὰ τὴν εἰλικρίνεια καὶ τὴν ἐντιμότητά μου, κάτι πήγαινε κι' ἐρχότανε. Ἴσως μάλιστα νἄχε καὶ κάποιους λόγους: τὰ περιστατικά, τὴν παθολογικὴ καχυποψία του, δὲν ξέρω τί τέλος πάντων. Μὰ ν' ἀμφιβάλλῃ γιὰ τὴν ἀξία μου καὶ γιὰ τὸ λογοτεχνικό μου μέλλον, αὐτὸ ἤτανε ἀνήκουστο. Τὸ καλύτερο μάλιστα θἄτανε νὰ ἑτοίμαζα τὰ πράματά μου καὶ νὰ χωρίζαμε τὰ τζάκια μας, γιατὶ αὐτὸ δὲν εἶχα καμμιά, μὰ καμμιὰ διάθεση, νὰ τὸ ἀνεχτῶ περισσότερο.

Ὡστόσο, προτοῦ προφτάσω νὰ τοῦ πῶ λέξη, ἀκούστηκε ἕνα παχὺ σαρκαστικὸ γέλοιο ἀπὸ τὸ ἀντικρυνὸ μπαλκόνι. Ἤτανε ὁ ταγματάρχης, ναί, αὐτὸς εἶχε γελάσει.

Ὁ φίλος μου μαζεύτηκε στὴν καρέκλα του καὶ κάρφωσε πάνω μου μιὰ σκοτεινὴ ἐρευνητικὴ ματιά. Θέ μου, καὶ γὼ δὲν κατάλαβα καλὰ καλὰ τί εἶχε γίνει. Εἶχε ἀκούσει, ἀληθινά, ὁ ταγματάρχης τὴν ἄπρεπη χλεύη τοῦ φίλου μου κ' ἡ καλὴ γνώμη ποῦχε γιὰ μένα τὸν ἔκανε νὰ γελάσῃ καὶ νὰ τὸν ἐλεεινολογήσῃ, ἢ γέλασε γιὰ κάτι ἄλλο, ἴσως γιὰ κανένα ἀστεῖο ποὺ θὰ διάβασε κεῖνη τὴ στιγμὴ στὴν ἐφημερίδα; Δὲν ξέρω. Κανένας δὲν ξέρει. Ἴσως ὁ Θεὸς μονάχα.

Μιὰ φορά, ὁ φίλος μου δὲν τὄβαλε κάτω. Τώρα ἔβλεπε φανερὰ πὼς ἀγωνιζότανε μονάχος του, πὼς δὲν περίμενε πιὰ τίποτα ἀπὸ μένα. Σὲ μιὰ στιγμή, ποὺ τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς χαλούσανε κάτω τὸν κόσμο κι' ὁ ταγματάρχης ἔσκυψε ἀπὸ τὸ μπαλκόνι καὶ τοὺς φώναξε νὰ πᾶνε παραπέρα, ὁ φίλος μου σηκώθηκε θυμωμένος καὶ φώναξε κι' αὐτὸς στὰ παιδιά.

— Δὲ σωπαίνετε καὶ λίγο; Ἔχει δίκιο ὁ κύριος ταγματάρχης!

Μὰ ἕνα δεύτερο σαρκαστικὸ γέλοιο, σὰν τὸ πρῶτο, ἀκολούθησε τὴν ἄτυχη μεσολάβηση τοῦ φίλου μου, ποὺ τώρα πιὰ ἤταν σὰν κεραυνωμένος. Κάθησε λίγο ἀκόμα στὴ θέση του, ἔρριξε μερικὲς βλοσυρὲς ματιὲς στὸν ταγματάρχη, ποὺ ἐξακολουθοῦσε νὰ διαβάζῃ ἀδιάφορος τὴν ἐφημερίδα του, σὰ νὰ μὴν εἶχε γίνει τίποτα, καὶ στὸ τέλος σηκώθηκε νευρικὰ καὶ μὲ πλησίασε:

— Σ' εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὶς καλὲς συστάσεις ποὺ τοῦκανες γιὰ μένα.

— Σταῦρο, ἔλα στὰ καλά σου. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ μὲ προσβάλλεις...

— Τὰ πράματα αὐτὸ μαρτυρᾶνε. Ὡστόσο, μπορεῖς νἆσαι βέβαιος πὼς ἡ Στέλλα μ' ἀγαπᾶ. Μ' ἀγαπᾶ, χώνεψέ το!

Μοῦ τἆπε αὐτὰ μ' ἕνα παράξενο πεῖσμα. Ὕστερα πῆρε τὰ βιβλία του καὶ τὸ καπέλλο του κ' ἔφυγε — — —

Φυσικά, ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἕνα τέλος σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση. Καὶ νἄφευγα, καθὼς εἶχα σκεφτῆ, καὶ νὰ χώριζα γιὰ πάντα ἀπὸ τὸ φίλο μου, δὲ θὰ τὰ κατάφερνα νὰ τοῦ βγάλω ἀπὸ τὸ νοῦ τὴν κακὴ τὴν ἰδέα ποῦχε σχηματίσει γιὰ μένα. Γιατὶ ἐπιτέλους μοῦχε ἀναθέσει κάτι καὶ δυὸ βδομάδες τώρα ἔδειχνα μιὰ τρομερὴ χλιαρότητα σὰν ἔφτανε ὁ κόμπος στὸ χτένι. Μ' αὐτὴ τὴν ταχτικὴ ἤτανε φανερὸ πὼς δὲ θὰ ξεπλήρωνα ποτὲ τὴν ἀποστολή μου. Ναί, δὲ λέω πὼς τὸ πρᾶμα ἤτανε καὶ τόσο ἁπλό, οὔτε πὼς ἤμουνε θελληματικὰ χλιαρός. Μάρτυς μου ὁ Θεός, εἶχα μιλήσει τοῦ γέρου δυὸ φορές. Μὰ τέλος πάντων θὰ μποροῦσα νὰ ἐπιμείνω περισσότερο, ἔστω καὶ μὲ κίνδυνο νὰ τὰ χαλάσω μὲ τὸν ταγματάρχη μου. Τουλάχιστο τότε θὰ λύτρωνα τὸ φίλο μου ἀπὸ τὶς βασανιστικὲς ὑποψίες του καὶ θἄσωζα τὴν ἐχτίμησή του γιὰ μένα, μ' ὅλο ποὺ δὲν τή χρειαζόμουνε πιά. Γιατί, διάβολε, κανένας ἀληθινὸς Μαικήνας δὲν παραγνωρίζει τὶς πνευματικὲς ἀξίες γιὰ τὸ χατήρι μιᾶς γυναίκας!

(Ἀκολουθεῖ)

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ο ΔΟΣΤΟΓΕΦΣΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ "ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ,,*

Πολλὰς προκαλέσαντες ἀντιρρήσεις καὶ μομφὰς ἐπὶ παραδοξολογίᾳ ἐπειράθημεν πρὸ δεκαετίας ἤδη ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι κατὰ τὰ διδάγματα τῆς τε ἐπιστήμης καὶ τῆς πείρας ἔξοχοι ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι ἀπεδείχθησαν μόνοι οἱ κατορθώσαντες νὰ ἐκφράσωσιν ὁλοκλήρου λαοῦ τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἰδέας. Ἡ ἀληθὴς τῷ ὄντι πρωτοτυπία ἔγκειται εἰς τὴν ἀπεικόνισιν οὐχὶ τῶν ἀνυπάρκτων ἢ ἐν μόνῃ τῇ φαντασίᾳ τοῦ ποιητοῦ ὑπαρχόντων, ὅπερ εἶναι σχεδὸν ταυτόσημον, ἀλλὰ τῶν ὅσα ταράττουσι πᾶσαν καρδίαν καὶ ἀσχολοῦσι πᾶσαν διάνοιαν ἐν δεδομένῃ ἐποχῇ καὶ χώρᾳ. Πᾶς δὲ ὁ ἐπιχειρῶν ν' ἀπεικονίσῃ ἄλλο τι πλὴν τούτων, οὐδὲν ἄλλο κατορθώνει ἢ νὰ συρράψῃ ὁπωσδήποτε πρὸς ἄλληλα, ἔστω καὶ ἀνεπιγνώστως, ὅσα ἀπέμειναν ἐν τῇ μνήμῃ του ἐξ ἀναγνωσμάτων, ὧν ἐλησμόνησε τοὺς τίτλους καὶ τὸν συγγραφέα. Ὁ τοιοῦτος, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὑπὸ πᾶσαν ἄλλην ἔποψιν ἀξιοσύστατος, κατὰ τοσοῦτον μόνον εἶναι πρωτότυπος, ὅσον εἶναι καὶ τὰ ὀνείρατα, τὰ συνιστάμενα ἐξ ἀσυνειδήτου συνδυασμοῦ τῶν ὅσα τις εἶδεν, ἤκουσεν, ἔπραξεν ἢ ἔπαθε κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας. Ὄνειρον πρωτότυπον εἶναι μόνον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον βλέπει οὐχὶ εἰς ἄνθρωπος, ἀλλὰ πάντες συγχρόνως καὶ οὐχὶ κοιμώμενοι, ἀλλὰ γρηγοροῦντες, τὸ «ἡμερόφαντον ὄναρ», ὡς ἔλεγεν ὁ Αἰσχύλος. Τοῦ δὲ ποιητοῦ ἡ ὀπτασία διαφέρει τῆς τῶν ἄλλων κατὰ μόνον τὸν ἀσυγκρίτως ἀνώτερον βαθμὸν ζωηρότητος καὶ ἐναργείας. Τὸ χάρισμα ὅμως τοῦτο ἀπονέμεται παρὰ Θεοῦ οὐχὶ εἰς τοὺς ἀξιοῦντας ν' ἀπομονωθῶσιν ὑπεράνω τῶν ἄλλων ἐπὶ οἱουδήποτε κλασικοῦ ἢ ρομαντικοῦ Ὀλύμπου, ἀλλ' εἰς τοὺς δριμύτερον ὑπὸ τοῦ ἑκάστοτε κοινοῦ πόνου βασανιζομένους, εἰς τοὺς εἰκονίζοντας οὐχὶ προϊόντα τῆς φαντασίας ἢ μᾶλλον τῆς μνήμης των, ἀλλ' ὅσα αἰσθάνονται μὲν πάντες, ἀλλ' οὐδεὶς πρὸ αὐτῶν κατώρθωσε πιστῶς καὶ ζωηρῶς ν' ἀποτυπώσῃ.

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ ἀπανταχοῦ ἔξοχοι ποιηταὶ καὶ τεχνῖται· ἀλλ' ἂν περιορισθῶμεν εἰς τὴν μυθιστορίαν, οὐδαμοῦ δυνάμεθα ν' ἀνεύρωμεν τοὺς ὑπομένοντας τὴν σύγκρισιν πρὸς τοὺς Ρώσσους, τὸν Τουργενὲφ καὶ ἔτι ὀλιγώτερον τὸν Δοστογέφσκην, κατὰ τὴν πρωτοτυπίαν, κατὰ τὴν δύναμιν δηλ. καὶ ἀκρίβειαν τῆς ἑρμηνείας τῶν φωλευόντων σήμερον ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς φυλῆς αὐτῶν αἰσθημάτων. Μυθιστορία τοῦ τελευταίου τούτου καὶ ἐγχειρίδιον συγχρόνου ρωσσικῆς ψυχολογίας δύνανται ἄνευ τινὸς ὑπερβολῆς νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ ἀκριβέστατα τῶν συνωνύμων ψυχολογίας δ' οὐχὶ θεωρητικῆς, ἀλλ' ἀποκαλυπτούσης καὶ τὰ ἀφανέστατα ἐλατήρια τῶν ὅσα ἀπὸ ἡμίσεως ἤδη αἰῶνος πράττουσιν ἢ μελετῶσιν οἱ Ρῶσσοι, ἀπὸ τῶν ὑψίστων μέχρι τῶν κατωτάτων τῆς κοινωνίας στρωμάτων. Δεινοὺς μεταξὺ τῶν μυθιστοριογράφων ψυχολόγους ἔχουσι μὲν βεβαίως νὰ ἐπιδείξωσι καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη, ἡ Ἀγγλία τὸν Δίκενς, ἡ Γαλλία τὸν Βαλζὰκ καὶ ἡ Ἀμερικὴ τὸν Πόου. Οὐδὲ τούτων ὅμως, οὐδ' ἄλλου τινὰς ἡ σμίλη ἐβυθίσθη ποτὲ εἰς οἷον ἡ τοῦ Δοστογέφσκη βάθος, διὰ τὸν λόγον βεβαίως, ὅτι οὐδεὶς περιγράφων ὅσα περιέγραψεν ἠδύνατο ἐξ ἴσου νὰ εἴπῃ «Quorum pars magna fui», ὡς ὁ ἥρως τοῦ Βιργιλίου καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ἐγκλήματος» καὶ τῶν «Δαιμονισμένων». Τὸν ἐξεγείροντα τὴν ψυχὴν ὅλων ἑκατομμυρίων Ρώσσων πόθον ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπλάσεως, τὴν ἀποστροφὴν πρὸς τὸ καθεστώς, τὴν ἀηδίαν πρὸς τὴν πεζότητα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, τὴν ὄρεξιν οἱωνδήποτε σφοδρῶν συγκινήσεων, τὴν ἀδιάκοπον μετάπτωσιν ἀπὸ τῶν εὐγενεστάτων τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος ἀπολαύσεων εἰς τὴν κτηνώδη κραιπάλην, τὴν λατρείαν τῆς γυναικὸς καὶ τὸν ἐγκυλισμὸν εἰς τὰ αἰσχιστα τῶν ὀργίων, τὴν ἄσβεστον δίψαν ἰδανικοῦ καὶ οἰνοπνεύματος, τὸ ἐνυπάρχον παρὰ παντὶ ὑπηκόῳ τοῦ Τσάρου ἀλλόκοτον κρᾶμα ἀγγέλου καὶ κτήνους, πλειστάκις δὲ καὶ θηρίου, καὶ τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις τὰς καθιστώσας ἄλυτον αἴνιγμα τὸν χαρακτῆρα τοῦ συγχρόνου Σλάβου, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἰκονίσῃ δι' οἵων ὁ Δοστογέφσκης χρωμάτων, διότι πάντων ὅσα παριγράφει οὗ μόνον ὑπῆρξεν αὐτόπτης, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις μετέσχεν ὡς προπαγανδιστής. Συνεταιρισθεὶς μετὰ μηδενιστῶν πρὸς πραγματοποίησιν τῶν κοινωνικῶν αὐτοῦ ὀνείρων, ὑπέμεινε τετραετῆ ἐν Σιβηρίᾳ δεσμὰ παράπλευρος κλεπτῶν καὶ δολοφόνων, οἵτινες παρείχοντο ὡς σύντροφοι εἰς τοὺς πολιτικοὺς ὀνειροπόλους. Ἀλλὰ καὶ τῶν κακούργων τούτων ἐτάσας τὴν καρδίαν καὶ τοὺς νεφρούς, ἀνεῦρε παρὰ πλείστοις αὐτῶν ἀνεξάντλητον θησαυρὸν ἀγάπης καὶ εὐαισθησίας. Ἂν ἐν πάσῃ ἄλλῃ χώρᾳ φαίνεται μέχρι τινὸς δίκαιον νὰ κρίνεται ἐκ τῶν ὅσα πράττει τὸ ποιὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀγόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὑπερτάτη ἀδικία θὰ ἦτο ἡ ἐφαρμογὴ τοιούτου κριτηρίου εἰς τοὺς Ρώσσους, τοὺς ὑποκειμένους εἰς παραδόξους ἐκλείψεις φρενῶν καὶ πράττοντας ἐνίοτε ἡρωϊκὰ ἢ ἀποτρόπαια ἔργα ὡς ἐν καταστάσει ὑπνοβασίας. Τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀνέκαθεν διαιροῦν εἰς ἀντίπαλα στρατόπεδα τοὺς θεολόγους καὶ φιλοσοφοῦντας πρόβλημα τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθέρας αἱρέσεως καὶ τῆς ἐντεῦθεν εὐθύνης καθίσταται ἔτι μᾶλλον δίσλυτον ἐξεταζόμενον ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς σλαβικῆς ψυχολογίας. Τὸ μόνον ὅπερ δυνάμεθα ἐν πεποιθήσει νὰ εἴπωμεν εἶναι, ὅτι οἱ κακοῦργοι τοῦ Δοστογέφσκη δὲν εἶναι βεβαίως κακοὶ ἄνθρωποι καὶ μᾶλλον δὲ παντὸς ἄλλου δικαιοῦνται νὰ προτείνωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τοῦ ἀρχαίου τραγικοῦ τὸ : «Θυμὸς κρείσσων ἐμῶν βουλευμάτων». Ὁπωσδήποτε τούτους πρὸ πάντων περιγράφων ἀνεδείχθη ὁ Δοστογέφσκης ἀπαράμιλλος ψυχολόγος, καὶ ἠξιώθη νὰ ὀνομασθῇ παρά τε τῶν ὁμοφύλων καὶ τῶν ξένων κριτικῶν «ὁ μέγας μυθογράφος». Ἐν μὲν τῇ Ρωσσίᾳ ἀνεκηρύχθη ἀπὸ τοῦ νεανικοῦ αὐτοῦ ἔργου : «Οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι» ἀνώτερος πάντων καὶ τὸ λείψανον τοῦ εἰς Σιβηρίαν ἐξορισθέντος μηδενιστοῦ ἠκολούθησαν οἱ μεγάλοι δοῦκες ἀσκεπεῖς, παρὰ δὲ τοῖς Γάλλοις ἀπέβη ἀπὸ τῆς πρώτης μεταφράσεως δημοφιλής. Πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἔργων του βαθμοῦ συγκινήσεως, ἀρκούμεθα νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι, οὐδὲν ἀκόμη δημοσιεύσας καὶ τελείως ἄγνωστος διατελῶν, παρέδωκεν ἑσπέραν τινὰ ἐν συστολῇ καὶ δειλίᾳ τὸ πρῶτόν του χειρόγραφον πρὸς καταχώρισιν εἰς τοὺς διευθύνοντας ἐπιθεώρησίν τινα ἐν Πετρουπόλει, τὸν μυθογράφον Γρεγορόβσκη καὶ τὸν διάσημον ποιητὴν Νεκράσωφ καὶ ἀπεσύρθη ἔπειτα εἰς τὸν ταπεινὸν αὐτοῦ ὑπὸ τὴν στέγην θαλαμίσκον. Ἡ ὥρα ἦτο τετάρτη τῆς πρωΐας, ὁ βορρᾶς ἐσύριζεν ἀγρίως καὶ τὸ θερμόμετρον ἐδείκνυεν εἴκοσιν ὑπὸ τὸ μηδὲν βαθμοὺς ὅτε ἀφυπνίσθη ὑπὸ σφοδρῶν τῆς θύρας κρουσμάτων· ἀλλ' ἀντὶ δανειστῶν ἢ κλητήρων ἐρρίφθησαν μετὰ δακρύων εἰς τὰς ἀγκάλας του ὁ Γρεγορόβσκη καὶ ὁ Νεκράσωφ, οἱ ἀπνευστὶ ἀναγνώσαντες ἤδη τὸ ἔργον καὶ μὴ ἀντέχοντες ν' ἀναμείνωσι τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ὅπως τὸν συγχαροῦν. Ἐν δὲ Γαλλίᾳ συνέτεινε μὲν πιθανῶς πρὸς ἐπίτασιν τῆς πρὸς αὐτὸν συμπαθείας τοῦ κοινοῦ τὸ ἀπό τινων ἐτῶν κρατοῦν φιλορωσσικὸν ρεῦμα, δύσκολον ὅμως εἶναι ν' ἀποδοθῇ εἰς τοῦτο καὶ ἡ γνώμη τῶν ἐπιφανεστάτων κριτικῶν, τῶν ἐκ συμφώνου ὁμολογούντων ὅτι τὰ παρ' αὐτοῖς περιγραφικὰ κατορθώματα τῆς σχολῆς τῶν λεγομένων ρεαλιστῶν καὶ νατουραλιστῶν, τῶν καυχωμένων ὅτι εἰκονίζουσι ἐν ἐνδύματι Εὔας τὴν γαλλικὴν κοινωνίαν, φαίνονται παιδαριώδη συγκρινόμενα πρὸς τὰ τοῦ Ρώσσου μυθογράφου. Ἂν ὁ Ζολᾶ, ὁ Δωδέ, οἱ Γονκοὺρ καὶ ὁ Μωπασσὰν ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῶν ἡρώων καὶ ἡρωΐδων αὐτῶν τὸ ἔνδυμα, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ὑποκάμισον, ὁ Δοστογέφσκη ἀφαιρεῖ αὐτὸ τὸ δέρμα. Αἱ ψυχολογικαὶ αὐτοῦ ἀναλύσεις προξενοῦσι πλειστάκις τὴν φρικίασιν ἐκείνην ὑπὸ τῆς ὁποίας καταλαμβάνεται τις ἐκ τῆς θέας αἱμοσταγῶν καὶ σπαιρόντων σπλάχνων ἐν ἀμφιθεάτρῳ ζωοτομίας. Ἄλλοτε πάλιν νομίζει ὅτι ἐκλείσθη ἐν αἰθούσῃ φρενοκομείου ἢ ἐν κλωβῷ θηρίων, ἀκούων μηδενιστὴν ρητορεύοντα ὡς ἑξῆς : «Πρὸ παντὸς ἄλλου πρέπει νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν ἀπόλυτον ἰσότητα, κηρύττοντες πόλεμον κατὰ τῆς παιδείας, τῆς ἐπιστήμης καὶ πάσης τοῦ πνεύματος ὑπεροχῆς. Ἡ ἀνωτέρα μόρφωσις ἀπαιτεῖ εὐφυΐαν ἣν δὲν ἔχουσι βεβαίως πάντες, τοὺς δὲ εὐφυεῖς ἄνδρας θεωρῶ ὡς πολὺ μᾶλλον ἐπιβλαβεῖς παρὰ χρησίμους. Ἂς τοὺς διώξωμεν λοιπὸν πάντας ἢ ἂς τοὺς φονεύσωμεν. Ἂς κόψωμεν τὴν γλῶσσαν παντὸς Κικέρωνος, ἂς ἐξορύξωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς παντὸς Κοπερνίκου, ἂς πνίξωμεν τοὺς Σαιξπείρους. Καὶ αὐτὴν τὴν φιλομάθειαν θεωρῶ ὡς κακόν, ἔτι δὲ μεγαλείτερον τὴν οἰκογενειακὴν ἀγάπην, διότι ἐκ ταύτης δύναται νὰ γεννηθῇ πόθος ἰδιοκτησίας. Τὸ αἴσθημα λοιπὸν τοῦτο πρέπει νὰ ἐκριζώσωμεν ἐκ πάσης καρδίας, κατάλληλον δὲ πρὸς τοῦτο μέσον νομίζω τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς μέθης καὶ τῆς ἀσελγείας, τὴν πρόσκλησιν τοῦ λαοῦ εἰς ὄργια οἷα δὲν εἶδεν ἀκόμη ὁ κόσμος.»

Τοιούτους εἶχεν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς συντρόφους καὶ συνεργάτας, οἵτινες καίτοι τοιαῦτα κηρύττοντες δὲν ἦσαν ἐν τούτοις, ὡς ἤδη εἴπομεν, κακοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ μόνον «Δαιμονισμένοι» (Μπέσοι) ὡς ἐβάπτισεν αὐτοὺς ἐν τῷ οὕτω ἐπιγραφομένῳ ἀθανάτῳ ἔργῳ του, ἀφοῦ κατώρθωσεν ὁ ἴδιος ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ μηνεδιστικοῦ δαιμονίου, ἀναγιγνώσκων τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Σιβηρίᾳ. Καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην ὅμως ἀπαλλαγὴν ἀπομένει, κατὰ τὴν γνώμην αὐστηροτέρων τινῶν κριτῶν, νοσηρόν τι καὶ ἀνισόρροπον ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἔπειτα ἔργων. Ὅπως δήποτε ἄριστον μεταξὺ αὐτῶν,

* Ἀπὸ τὴν «Ἐφημερίδα» τῆς 13 Ἀπριλίου 1889. Βλ. σχετικὸ σημείωμα στὸ «Δεκαπενθήμερο».

οὐ μόνον ὡς καλλιτέχνημα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἠθικὸν δίδαγμα, θεωρεῖται ὁμοφώνως τὸ ἤδη προσφερόμενον εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς « Ἐφημερίδος » « Ἔγκλημα καὶ τιμωρία». Ἡ δὲ ἠθικὴ αὐτοῦ ἀξία ἔγκειται πρὸ πάντων εἰς τοῦτο, ὅτι τὴν τιμωρίαν ἐπεδίωξεν αὐτὸς ὁ ἐγκληματίας, μεταβὰς μετὰ παρέλευσιν ἱκανοῦ χρόνου αὐθορμήτως καὶ οὐδενὸς ὑποπτεύοντος αὐτὸν νὰ προσφέρῃ τὴν κεφαλήν του εἰς τὸν Εἰσαγγελέα καὶ ὁρμηθεὶς εἰς τοῦτο οὐ μόνον ἐκ τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀηδίας πρὸς τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὸ ψεῦδος. Ὁ τοιοῦτος μύθος ἐνδέχεται νὰ μὴ φανῇ μετέχων ἐξαιρετικῆς τινος πρωτοτυπίας. Ταύτην ἀνευρίσκει τις ἀπαράμιλλον εἰς τὰ καθέκαστα, εἰς τὴν διηνεκῆ ἀντίθεσιν τῆς εὐγενείας τοῦ αἰσθήματος πρὸς τὰ ἔργα καὶ τὴν εὐτέλειαν τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῶν προσώπων. Φονεῖς, μέθυσοι, ἑταῖραι τοῦ δρόμου, σάτυροι, βλάκες, ἠλίθιοι, παράφρονες, προαγωγοί, ἐπαῖται, νευροπαθεῖς, φθισικοί, χλωραντικοὶ ἢ τούλάχιστον τραυλοὶ ἢ παραβλῶπες εἶναι τοῦ δράματος οἱ πρωταγωνισταί Πρὸς πάντας τούτους οὐ μόνον συμπαθεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις θαυμάζει τὸ ψυχικὸν αὐτῶν κάλλος, μῖσος δέ, περιφρόνησιν καὶ ἀκατανίκητον ἀποστροφὴν αἰσθάνεται καθ' ἑνὸς μόνου, τοῦ οὐδὲν ἐπιλήψιμον πράττοντος, τοῦ μόνου λογικοῦ, εὐπρεποῦς καὶ κοσμίου, ἀλλὰ μὴ ἔχοντος σπλάγχνα. Περιττὸν νομίζομεν νὰ ἐπιμείνωμεν ἀποδεικνύοντες πόσον κατ' οὐσίαν χριστιανικὴ εἶναι ἡ τοιαύτη ἐξύμνησις καὶ σχεδὸν ἀποθέωσις τοῦ ἄλγους, τῆς ταπεινότητος, τῆς δυσμορφίας τῆς σαρκὸς καὶ τῆς πνευματικῆς πτωχείας. Αὕτη οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὰς παρὰ τῶν Γάλλων ρομαντικῶν ἀπολογίας διασήμων ἑταιρῶν ἢ τεράτων. Τὴν Μαρίαν Δελόρμ ἢ τὸν Κουαζιμόδον τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ δύναταί τις νὰ θαυμάσῃ ὡς φανταστικὰ πλάσματα ἐξόχου τεχνίτου· ἐνῷ ὁ ἀναγιγνώσκων τοῦ Δοστογέφσκη τὰς περιγραφὰς ἀθλιότητος καὶ δυστυχίας πραγματικῆς, δὲν θαυμάζει, ἀλλὰ κλαίει ὡς παιδίον, ἐκτὸς μόνον ἂν κρύπτῃ ὑπὸ τὸν ἀριστερὸν μαστὸν λίθον ἀντὶ καρδίας.

Τὸ τοιοῦτο ἔργον τοῦ Ρώσσου μυθογράφου παρεκινήσαμεν τὴν « Ἐφημερίδα » νὰ προτιμήσῃ ἐλπίζοντες, πλὴν τῶν ἄλλων, ὅτι ἡ τοιαύτη προτίμησις δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκρίζωσιν τῆς ἱκανῶς διαδεδομένης παρ' ὑμῖν προλήψεως, καθ' ἣν τὰ φιλολογικὰ ἔργα πρέπει νὰ διαιρῶνται εἰς τὰ εὐχαριστοῦντα τοὺς πολλοὺς καὶ τὰ δυνάμενα νὰ ἐκτιμηθῶσι παρὰ τῶν ὀλίγων. Πρὸ τοιούτου διλήμματος ἐπόμενον ἦτο νὰ θεωρηθῇ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ δημοσιογραφικοῦ συμφέροντος ἡ θυσία τοῦ ποιοῦ εἰς τὸ ποσόν. Τὸ ἀληθὲς ἐν τούτοις εἶναι ὅτι τὸ κυριώτατον προσόν παντὸς πράγματι καλοῦ ἔργου εἶναι νὰ εὐχαριστῇ ἐξ ἴσου ἀμφοτέρας τὰς τάξεις τῶν ἀναγνωστῶν. Δύσκολον τῷ ὄντι εἶναι νὰ πιστεύσωμεν εἴτε τοὺς ὀλίγους θαυμάζοντας πρὸ πάντων παρὰ τῷ Ζολᾷ καὶ τῷ Δωδὲ τὴν ἀσυναρτησίαν τῆς πλοκῆς ἢ τὴν ἀποπνίγουσαν ἐνίοτε τὸ αἴσθημα ὑπερβολικὴν ἐπιτέχνησιν τοῦ ὕφους, εἴτε τοὺς πολλοὺς προτιμῶντας τὸν Ὀνὲ καὶ τὸν Δελπὶ διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι ἡ ἀφόρητος αὐτῶν κοινοτοπία καὶ στομφολογία ἀνατρέπει τὸν στόμαχον παντὸς ἱκανοῦ νὰ διακρίνῃ τὰ ἐλαττώματα ταῦτα. Ἀπόδειξις τοῦ ἐναντίου ἀκαταμάχητος εἶναι ἡ ὕπαρξις ἐν πάσῃ φιλολογίᾳ ἔργων δημοτικωτάτων, τὰ ὁποῖα θαυμάζουσιν ἐν τούτοις οἱ αὐστηρότατοι τεχνοκρῖται ὡς τέλεια πρότυπα ὕφους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων δὲν εἶναι βεβαίως ἱκανὸς νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐν Εὐρώπῃ καταναλώσεως μυθιστορημάτων, εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅμως ἀναγνώστας οὐδὲ τὸ δέκατον ἴσως αὐτῶν παρετέθη ἀκόμη ἐν μεταφράσει. Μέχρις οὗ λοιπὸν ἐξαντληθῶσι τὰ τοιαῦτα μέχρι τοῦ τελευταίου, πρόωρος καὶ κάπως ἄδικος φαίνεται ἡμῖν ἡ καταδίκη ἡμῶν εἰς « Δόκτωρ Ραμὼ » καὶ « Τερεζίνας. »

Ε. Δ. ΡΟΓΓΑΗΣ

ΜΑΚΡΥΝΗ ΧΑΡΑ

Ὅσο πιὸ μακρυνὰ
τόσο πιὸ γαλανὰ
τὰ βουνά !

Κι' ἡ χαρὰ ἡ ἀλαργινὴ
φωτερὴ θὰ φανῆ,
γαλανή.

Μὲ μανδύα σκοτεινὸ
θὲ νὰ ἰδῆς τὸ βουνὸ
κοντινό.

Σάμπως θάχη φτερὰ
'πὸ κοντὰ θλιβερὰ
κι' ἡ χαρά.

ΙΩΑΝΝΑ Γ. ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ

ΤΣΑΝΚΟ ΤΣΕΡΚΟΦΣΚΙ

Ὁ Τσάνκο Τσερκόφσκι γεννήθηκε τὸ 1869 στὸ χωριὸ Μπέλα - Τσέρκβα τοῦ Τυρνόβου, ὅπου κι' ἔμαθε τὰ πρῶτα του γράμματα καὶ γνώρισε τὴ βουλγάρικη μοῦσα ἀπὸ τὴ μητέρα του « ποὺ ἦταν ἀνεξάντλητη πηγὴ ἐθνικῶν τραγουδιῶν ». Ἀργότερα, λιγάκι μεγάλος, δηλ. σὲ ἡλικία 19 χρόνων, ξανὰ μαθήτεψε στὸ Τύρνοβο, στὴ Φιλιππούπολη, στὸ Καζανλίκ καὶ στὴ Σιλίστρα, ὅπου ἔμαθε παιδαγωγικὰ καὶ διέκοψε τὶς σπουδές του, γιατὶ τὸ νέο βουλγαρικὸ κράτος τὸν κάλεσε καὶ τοῦ ἀνάθεσε καθήκοντα δασκάλου. Ὁ Τσερκόφσκι δοσμένος μὲ ὅλη του τὴν ψυχὴ στὴν ἐκπαίδευση ὄχι μονάχα τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν γονιῶν τους, κι' ἐπειδὴ εἶχε γνωριστεῖ μὲ τὴν κοινωνιολογία, προσπάθησε παντοῦ νὰ ἐξυψώσει τὸ φρόνημα τοῦ Βουλγάρου χωρικοῦ. Κατατιάστηκε μαζὶ μὲ ὁμοιδεάτες του νὰ ἐξωραΐζει ἐκκλησιὲς καὶ σχολεῖα, νὰ διορθώνει δρόμους καὶ νὰ ἱδρύει λαϊκὰ ἀναγνωστήρια. Καὶ μαζὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἔβγαλε καὶ τὴν πρώτη του συλλογὴ μὲ κοινωνιολογικὰ ποιήματα, τὶς « Θλιβερὲς Ὧρες ».

Τὸ 1897 γύρισε στὸ χωριό του νὰ ἰδιωτεύσει κι' ἐδῶ ἀρχίζει νὰ μελετᾶ τὴν ὀργάνωση τῶν Βουλγάρων χωρικῶν. Στὸ γεωργικό, τὸ πρῶτο, συνέδριο, ποὺ ἔγινε στὴν Πλεύνα τὸν ἴδιο χρόνο, ἐκλέγεται πρόεδρος καὶ βλέπει εὐχαριστημένος νὰ μπαίνουν οἱ βάσεις τῆς γεωργικῆς ἕνωσης. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα ἀνήκει στὴ γεωργικὴ κίνηση, ἀγωνίζεται κι' ὑποφέρει γι' αὐτήν. Τὸ 1903 ἡ ἰδεολογία του τὸν βρίσκει ἐκδότη λαϊκοῦ περιοδικοῦ « Τὸ ξύπνημα τοῦ χωρικοῦ », ποὺ ἐπὶ δυὸ χρόνια ἐκδίδει στὸ χωριό του. Τὸ 1905 τύπωσε στὴ Βάρνα νέα συλλογὴ ποιημάτων μὲ τὸν τίτλο « Τραγούδια τοῦ κάμπου » καὶ τὸ 1906, ἔχοντας τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ γεωργικοῦ κόσμου τῆς περιφερείας Τυρνόβου, βγῆκε βουλευτής. Οἱ πολιτικοκοινωνικές του ὅμως ἀσχολίες δὲν τὸν ἐμποδίζουν στὴ λογοτεχνικὴ του ἐργασία καὶ τὸ 1917 ἐμφανίζεται μὲ τρεῖς τόμους· ὁ ἕνας μὲ ποιήματα, ὁ *δεύτερος μὲ διηγήματα* κι' ὁ *τρίτος μὲ δύο δράματα*. Ἡ ἐπικοινωνία του μὲ τὴν παιδικὴ ψυχή, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν δάσκαλος, τοῦ ἐμπνέει κοντὰ στ' ἄλλα του ἔργα καὶ ποιηματάκια γιὰ παιδιά, ποὺ καὶ σήμερα ἀκόμα θεωροῦνται ἀπὸ τὰ καλύτερα. Γιὰ πολλὰ χρόνια βουλευτής, ἀνέβηκε καὶ στὸ ὑπουργικὸ ἀξίωμα, τῆς Παιδείας πρῶτα καὶ κατόπι τῶν Δημοσίων Κτημάτων.

Ὁ Τσερκόφσκι εἶνε ὁ τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ· ὁ χωρικός, τὸ χωριό, ἡ φύση τοῦ χωριοῦ, ἡ ψυχὴ τοῦ χωρικοῦ τὸν ἐμπνέουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ σταδίου του καὶ σ' αὐτὰ ἀνήκει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου του. Οἱ χαρές, οἱ λύπες, οἱ συγκινήσεις κι' οἱ ἀνάγκες, οἱ ποιητικὲς παραδόσεις, τὰ ἐθνικὰ τραγούδια, κι' ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ συγκινοῦν τὴ μοῦσα του.

Ὅπως τοῦ Βάζωφ, καὶ τοῦ Τσερκόφσκι τὸ ποιητικὸ ἔργο εἶνε πολὺ κατώτερο ἀπὸ τὸ πεζογραφικό. Στὰ διηγήματά του, ἐκεῖνο ποὺ συναρπάζει τὸν ἀναγνώστη εἶνε περισσότερο ὁ ἀφηγηματικὸς τρόπος καὶ λιγώτερο ἡ δράση.

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1921 γιορτάστηκαν στὸ χωριό του τὰ τριάντα χρόνια τῆς λογοτεχνικῆς του ἐργασίας καὶ μὲ τὴν ἐοκαιρία αὐτή, — τὴν πρωτοβουλία εἶχε ὁ τότε ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, — ἐξεδόθησαν τρία βιβλία : « Ὁ Τσ. Τσερκόφσκι, ἡ ζωὴ καὶ τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο του », « Συλλογὴ ἀπὸ ἔργα του » καὶ « Ἡ διαδημότητα τοῦ Τσερκόφσκι ». Ἐπίσης, ἱδρύθηκε Ταμεῖο μὲ τ' ὄνομά του « πρὸς ὑποστήριξη φτωχῶν συγγραφέων κι' ἔκδοση τῶν ἔργων τους », ποὺ ἀργότερα συγχωνεύθηκε μὲ τὸ ὅμοιο ταμεῖο Βάζωφ.

Α. ΑΡΓΗΣ

ΤΣΑΝΚΟ ΤΣΕΡΚΟΦΣΚΙ

ΑΓΡΟΦΥΛΑΚΑΣ

Ὁ μπάρμπα Κάντσο, ὁ γέρω ἀγροφύλακας, ποὺ μ' ὅλα τὰ χρόνια του ἦταν γερὸς καὶ δυνατός, σκάλιζε τὴ φωτιὰ ποὺ ἔκαιγε ἐμπρὸς στὴν καλύβα του, ξεσκέπασε τὸ τσουκάλι μὲ τὰ κουκιὰ ποὺ ἔβραζαν καὶ σηκώθηκε νὰ ρίξει μιὰ ματιὰ στοὺς κόπους τῶν ἀνθρώπων ποὺ τοῦ εἴχανε ἐμπιστευθῆ. Γύρω του ἁπλωνότανε σιγαλιά. Τὸ σούρουπο σιγὰ - σιγὰ σκέπαζε ἕνα ὕψωμα, ποὺ βρισκότανε ἀνάμεσα στὸ σκοτεινιασμένο δάσος καὶ στὸ ποτάμι. Ἀργὰ καὶ σιωπηλὰ χανότανε ὁ κάμπος ὁ γεμάτος καπνὸ καὶ καταχνιά, ποὺ μαζὶ μὲ τὸ δάσος ποὺ τὸν περικύκλωνε στέναζε μουγγὰ ἀπὸ τὴν ἀβάσταχτη ἀγωνία ποὺ ἔφερνε ἡ μακρόχρονη ξηρασία.

Μαραμένα καὶ κακομοιριασμένα στέκουν τὰ νεοφυτεμένα κλήματα, ποὺ οἱ κανονικές τους ἀράδες μόλις φαινόντουσαν κάτω, πρὸς τὸ κυκλικὸ ὕψωμα. Λήθαργος καὶ νύστα πλάκωνε ὅλα τὰ πάντα.

Ὁ μπάρμπα Κάντσο ἔρριξε μιὰ ματιὰ ὅλο φοβέρα στὴ γύρω ἐρημιὰ καὶ ἀπὸ παλιὰ συνήθεια φώναξε :

— Βρέ, ἀπὸ τὸ δρόμο, ἀπὸ τὸ δρόμο, ἔεε . . .

Καὶ γύρισε πάλι στὴν καλύβα του.

Ἡ φωτιὰ ἔκαιγε καλὰ καὶ σκόρπιζε δυνατὸ φῶς στὴ μισοχαλασμένη καλύβα. Πίσω ἀπ' αὐτὴν πέταξε μιὰ κουκουβάγια, ποὺ ἡ στριγγιὰ φωνή της ἀντήχησε ἄσχημα μέσα στὴν ἐρημιά, κι' ὁ πετεινὸς τοῦ μπάρμπα Κάντσου, κι' αὐτὸς πίσω ἀπ' τὴν καλύβα, λάλησε κι' ὕστερα σιγὰ σιγὰ σκαρφάλωσε ἀπάνω σ' αὐτὴν καὶ εἶπε μὲ μεγαλύτερη τέχνη τὸ βραδυνό του τραγούδι.

— Μμ!... Δίνει εἴδηση τῆς ἀλεποῦς, ὅμως ἂς κρύψει τὴν ὄρεξή της, μουρμούρισε ὁ μπάρμπα Κάντσο· ἔπειτα σηκώθηκε, ἔπιασε τὸ ἴμερο πουλὶ καὶ τὸ ἔχωσε κάτω ἀπὸ τὴν ξεχαρβαλωμένη σκάφη ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ φωτιὰ κι' ἔκατσε πάλι μπρὸς στὴν καλύβα, ἀκούμπησε τὴ ράχη του στὴν πόρτα καὶ κοίταξε τὸ τσουκάλι μὲ τὰ κουκιὰ ποὺ χοχλάκιζε ἀπάνω στὴ φωτιά. Βήματα ἀκούστηκαν πίσω του· σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ ρώτησε.

— Ἐδῶ εἶσαι ἀκόμα ἐσύ, νύφη;

— Ἐδῶ... Εἶδα τὸ χορτάρι ποὺ ἔπνιξε τὴν κάτω ἄκρη τοῦ ἀμπελιοῦ κι' εἶπα νὰ τὸ βγάλω.

— Δίνε του ὅμως, γιατὶ σκοτείνιασε.

— Πάω, πάω, μουρμούρισε ἡ νύφη τοῦ μπάρμπα Κάντσο, καὶ ἀφίνοντας τὴν τσάπα κοντὰ στὴ φωτιά, ἄρχισε νὰ μαζεύει βιαστικὰ διάφορα πράγματα ἀπὸ τὴν καλύβα. Ὁ μπάρμπα-Κάντσο γύρισε στὸ μέρος της.

— Ἄκου... αὔριο νὰ μὴν ξεχάσεις τὸ ρακί... νά, ἐκεῖ εἶναι τὸ μπουκαλάκι, πάρτο κι' αὔριο νὰ τὸ φέρεις γεμάτο.

Ἡ νύφη του τὸ πῆρε καὶ τὄβαλε στὸν τορβᾶ μαζὶ μὲ τἄλλα πράγματα ποὺ εἶχε μαζέψει, κι' ἀνασηκώθηκε νὰ δέσει τὴ λυμένη μαγουλίκα της. Ἡ φωτιὰ φώτισε καθαρὰ τὸ μαυρισμένο της στρογγυλὸ πρόσωπο, ποὺ ἦταν καμένο ἀπὸ τὴ λαύρα τοῦ καλοκαιριοῦ κι' ἀδυνατισμένο ἀπὸ τὴν καθημερινὴ βαρειὰ δουλειά· δὲ λαμποκοποῦσε ἀπὸ δροσιὰ καὶ ζωηράδα, ἀλλὰ ἔδειχνε ὑγεία καὶ δύναμη. Καὶ τὰ μεγάλα της σκοτεινὰ μάτια, ποὺ ἔπαιρναν ἀπὸ τὴν ἀναλαμπὴ τῆς φωτιᾶς μιὰ ξεχωριστὴ ἔκφραση, μαρτυροῦσαν πάθος καὶ δίψα γιὰ τὴ ζωή. Ἔδεσε τὴ μαγουλίκα της κι' ἔσκυψε νὰ πάρει τὸν τορβὰ καὶ τὴν τσάπα.

— Πατέρα, νὰ σοῦ φέρω τὸν Τόσκα; ρώτησε τὸν πεθερό της ξερὰ καὶ σὰν μπερδεμένη ἀπὸ κάτι.

— Τί νὰ τὸν κάνω ἐγώ!... Ἔμαθα πὼς τὸν θέλει ὁ θειός του γιὰ δουλευτή... Παιδὶ πράμμα, τί δουλειὰ θὰ τοῦ κάνει, ὅμως, μιὰ ποὺ τὸν ζήτησε, στεῖλε τού τον...

Ἡ νύφη του ἀπόμεινε συλλογισμένη.

— Δουλευτή!... Ἂν ζοῦσε ὁ πατέρας του, ἴσως δὲ θὰ ἦταν ἔτσι, ὅμως... μουρμούρισε μόλις ποὺ ἀκουγότανε, καὶ σὲ λίγο ἔρριξε τὸν τορβὰ στὸν ὦμο, πῆρε τὴν τσάπα καὶ βιαστικὰ ξεκίνησε ἀπὸ τὸ μονοπάτι, ποὺ κατέβαινε πρὸς τ' ἀμπέλια. Ὁ γέρος τὴν ξαπάστειλε μὲ λυπημένη ματιά.

Χήρα μὲ δυὸ ἀνήλικα παιδιά, εἶχε μείνει στὴ ράχη τοῦ γέρο ἀγροφύλακα. Τί θὰ τοὺς ἄφινε αὐτός; Τὸ ἀγροφυλακίστικό του ραββί!... Τί θὰ κάνουν, θὰ πᾶνε δουλευτάδες νὰ συνηθίσουν τὸ ξένο ψωμί, κι' ὁ καθένας πιὰ μὲ τὴν τύχη του... Σκάλιζε τὴ φωτιὰ καὶ τὸ τσουκάλι μὲ τὰ κουκιὰ χοχλάκισε πιὸ δυνατά. Ἀπὸ τὴ μεριὰ τοῦ δάσους, ποὺ ὑψωνότανε σὰν στέφανο γύρω ἀπὸ τ' ἀμπέλια, ἔφτασε δροσερὸ ἀέρι καὶ θρόϊσαν τὰ γύρω στὴν καλύβα κλήματα... Ἀπὸ τὰ κοντινὰ λιβάδια ἀκουγόντουσαν ἐδῶ κι' ἐκεῖ οἱ φωνὲς τῶν ἀργοπορημένων γελαδάρηδων καὶ τὰ μουκανητὰ τῶν κυνηγημένων ζώων. Ὁ μπάρμπα-Κάντσο ἀκουρμάστηκε προσεχτικά.

— Θἄχουμε μπελάδες αὐτὴ τὴ νύχτα, μουρμούρισε θυμωμένος. Κατέβασε τὰ φρύδια, σηκώθηκε κι' ἔβγαλε τὴ συνηθισμένη του κραυγή.

Οἱ φωνὲς ὁλοένα ἀκουγόντουσαν στὰ λιβάδια, τὰ χαμένα μέσ' τὸ σκοτάδι καὶ πίσω ἀπὸ τὰ κλαδιὰ αἰωνόβιων δέντρων. Πιὸ κοντά, κάπου ἐκεῖ, ἀκούστηκε χρεμέτισμα ἀλόγου καὶ ὁ κρότος ποὺ ἔκαναν τὰ πεδούκλια του.

— Ἐκεῖνος ὁ κρεμανταλὰς μὲ τὸ ἄσπρο ἄλογο, πάλι ἐδῶ θὰ εἶναι!... Θὰ παλαβώσω τὴ νύχτα μονάχος! μουρμούρισε μὲ δυσφορία ὁ μπάρμπα-Κάντσο καὶ βιαστικὸς μπῆκε στὴν καλύβα καὶ σὲ λίγο βγῆκε πάλι ἔξω, κρατώντας τὸ μακρὺ τσακμακλίδικο ντουφέκι του· ἀκουρμάστηκε δεύτερη φορὰ κι' ἔκανε κάτω πρὸς τὰ λιβάδια. Δὲν εἶχε πάει δέκα βήματα καὶ στάθηκε, μὲ ἀπορία. Εἶχε δεῖ μιὰ γυναικεία μαγουλίκα.

— Ἐδῶ ἀκόμα τριγυρνᾶς, Μιλκάνα; φώναξε θυμωμένος, ὅταν εἶδε τὴ νύφη του ποὺ ἐρχότανε καταπάνω του, φορτωμένη ὅπως εἶχε φύγει μὲ τὸν τορβά.

— Τὸ ποτάμι φούσκωσε, πατέρα, μοῦ εἶπαν οἱ ἀλογάρηδες, τόσο ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ περάσει κανείς.

— Χμ! γι' αὐτὸ γίνεται τόση φασαρία ἐκεῖ κάτω στὰ λιβάδια;... Θἄχουμε μπελάδες αὐτὴ τὴ νύχτα... Λείπει κι' ὁ Στάϊκος νὰ πάρει ἡ ὀργή...

Ἔρριξε κάτω τὸ κεφάλι συλλογισμένος καὶ ρώτησε τὴ νύφη του:

— Μήπως εἶδες πουθενὰ κάτω τὸ Στάϊκο;

— Μοῦ φάνηκε πὼς εἶδα ἄνθρωπο κάπου ἐκεῖ στὰ ἀμπέλια, ποὺ τἄχει πειράξει ἡ φυλοξέρα... Εἶπα πὼς ἦταν αὐτός.

— Ὥστε τὸ ποτάμι φούσκωσε... Τὸ εἶπα ἐγώ... Χτὲς τὸ βράδυ ὅλο ἄστραφτε πάνω στὸ βουνό, θὰ ἔβρεξε ἐκεῖ... Ἴσως οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ πάνω εἶναι πιὸ θεοφοβούμενοι ἀπὸ μᾶς ἐδῶ, ποὺ δὲν ξέρομε τί μᾶς γίνεται.

Ὁ μπάρμπα-Κάντσο ἔρριξε πάλι τὸ κεφάλι καὶ πάλι τὸ σήκωσε πρὸς τὴ νύφη του.

— Καὶ ποιὸς σοῦ εἶπε γιὰ τὸ ποτάμι;...

— Ποιός... Δουλευτάδες. Τοὺς συνάντησα κοντὰ στὸ πηγάδι τοῦ Στόϊνου κι' αὐτοὶ μοῦ τὄπαν.

— Ἐκεῖνος μὲ τὸ μεγάλο τὸ καλπάκι, ὁ Τοντοράν, ἦταν μαζί τους;...

— Μοῦ φάνηκε πὼς τὸν εἶδα, εἶπε μέσα ἀπὸ τὰ δόντια της ἡ Μιλκάνα.

— Ὥστε ἦταν;...

Ὁ μπάρμπα-Κάντσο κατέβασε τὰ φρύδια του θυμωμένος καὶ βαθειὲς ρυτίδες αὐλάκωσαν τὸ μέτωπό του. Ὁ ἐρημοσπίτης, ποιὸς ξέρει ἀπὸ ποῦ βαστάει ἡ σκούφια του! Τὸ χωριὸ τοῦ ἔδωκε ἕνα κομμάτι ψωμί κι' αὐτὸς δὲν ξέρει νὰ τὸ τιμήσει...

Κεράσια ὡρίμασαν, ἀχλάδια ἢ πεπόνια; Ὁ Τοντοράν ἐκεῖ, πρῶτος καὶ καλύτερος, θὰ τὰ δοκιμάσει... Στὰ χωράφια, στὰ λιβάδια ἔγιναν ζημιές; Ἔχει τὸ δαχτυλάκι του, τὰ βώδια του θὰ βρεθοῦν μέσα κι' ὁ κόσμος φωνάζει· πράμα τους εἶνε, στὸν ἀγροφύλακα τὸ ἐμπιστεύτηκαν, φυσικά, μὲ τὸν ἀγροφύλακα τὰ βάζουν!..

Εἶναι μῆνας καὶ πιότερο ποὺ ὁ μπάρμπα-Κάντσο τὸν πῆρε ἀπὸ κοντά, ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ δὲ θὰ τοῦ ξεφύγει ἀπὸ τὰ χέρια... Ἔρριξε γεμάτη μῖσος ματιὰ πρὸς τὰ λιβάδια ποὺ ἀκουγότανε ὁ κρότος ἀπὸ τὰ πεδούκλια τῶν ἀλόγων καὶ σὰ σίφουνας τράβηξε πρὸς τὰ κάτω.

— Μὴν πᾶς ἀπόψε, πατέρα! τοῦ φώναξε ἡ Μιλκάνα, τρομαγμένη ἀπὸ τὴ σκέψη ὅτι θ' ἀπομείνει μονάχη.

— Δὲν μπορῶ, οἱ ἄνθρωποι παραπονιοῦνται.. Κι' αὐτὸς πάλι ὁ Τοντοράν πάει σὰν ἀρκούδα καὶ κάνει ζημιὲς γιὰ ἑκατό!.. Δὲν μπορῶ... χμ... ὅμως στάσου, νὰ φάω λίγο κι' ὕστερα...

Κι' ὁ γέρο-Κάντσο γύρισε βιαστικός, ἔσκυψε κοντὰ στὴ φωτιὰ κι' ἄδειασε τὴ σοῦπα μὲ τὰ κουκιὰ στὸ τσαγάκι ποὺ χρησιμοποιοῦσε γιὰ νὰ τρώει.

Ἄρχισε τὸ φαΐ, χωρὶς νὰ περιμένει νὰ κρυώσει ἡ σούπα.

— Ἔλα, φάε καὶ σύ, κάλεσε τὴ νύφη του, φάε καὶ πλάγιασε.... Ὥστε φούσκωσε τὸ νερό, ἔ;... Καλὰ τὸ εἶπα ἐγώ.... Ἄστραφτε ὅλη τὴ νύχτα πάνω στὸ βουνό.

Ἡ Μιλκάνα κάθησε, στὰ γόνατα, κοντὰ στὸν πεθερό της κι' ἄρχισε νὰ τρώει ἀργά. Ὁ μπάρμπα-Κάντσο ξάφνου σταμάτησε κι' ἀκουρμάστηκε προσεχτικά... Ὕστερα κούνησε ἀπειλητικὰ τὸ κεφάλι καὶ ρίχτηκε στὴ ζεστὴ σοῦπα μὲ πιὸ πολλὴ βιασύνη καὶ λαιμαργία....

— Τοῦ διαόλου ὁ βουνίσιος.... ἀπὸ ποῦ νὰ εἶνε, τζάνεμ! Μήπως ξέρεις ἐσύ, νύφη, ἀπὸ ποῦ εἶναι;

— Ἀπὸ ποῦ.... Κάπου ἀπ' τὸ βουνό, ὅμως ἀπὸ ποιὲς καλύβες;

— Αὐτὸ φαίνεται, βουνίσιος εἶναι... Νὰ μπορέσω ὅμως νὰ τὸν πιάσω ἐγὼ ἀπόψε καὶ θὰ τοῦ μάθω πῶς μπαίνουν σὲ ξένες περιουσίες.

Ὁ γέρος κατσούφιασε ἀκόμη περισσότερο κι' ἡ Μιλκάνα ἔμεινε συλλογισμένη. Τὸν Τοντοράν, αὐτή, τὸν εἶχε δεῖ πολλὲς φορές: γερὸς καὶ σφιχτοδεμένος βουνίσιος, μὲ γκρίζα φαρδειὰ «ποτούρια» δεμένα μὲ πέτσινο λουρὶ καὶ μὲ μεγάλο χνουδιστὸ καλπάκι, ποὺ εἶχε γίνει αἰτία νὰ τὸν γνωρίζουν ὡς καὶ τὰ σκυλιὰ στὸ χωριό. Τῆς ἄρεσε πάντα νὰ τὸν βλέπει, καὶ τώρα αὐτός, ὁ βουνίσιος Τοντοράν, σὰ νὰ εἶνε μπροστά της μὲ τὸ μεγάλο του τὸ καλπάκι, μὲ τὰ πάντα συρτά του παπούτσια καὶ μὲ τὸ ἀργοκουνιστό του περπάτημα. Κι' ὄχι μιὰ φορὰ καὶ δυὸ χαμογέλασε αὐτή, ὅταν τὸν εἶδε σεινάμενο καὶ κουνάμενο σὰ μαούνα. Εἶχε ἀκούσει ἀκόμη γι' αὐτὸν ὅτι ἦταν χωρὶς γυναῖκα. Τὴν εἶχε παρατήσει κι' ἔφυγε στὸν πλατὺ κόσμο. Αὐτὸ δὲν τὸ ἤξερε καὶ κανένα δὲν εἶχε ρωτήσει. Καὶ γιατὶ νὰ ρωτήσει; Δουλευτὴς σήμερα ἐδῶ, αὔριο ἀλλοῦ, λίγους τέτοιους δεχότανε καὶ ξεπραβοδοῦσε τὸ χωριό; Καὶ νὰ εἶναι τέτοιος ζημιάρης!...

Ἡ Μιλκάνα ἀποτραβήχτηκε ἀπὸ τὸ ἀδειασμένο τσαγάκι. Ὁ μπάρμπα-Κάντσο ἔκανε τὸ σταυρό του καὶ σηκώθηκε· πῆρε τὸ τουφέκι του βιαστικὸς κι' εἶπε στὴ Μιλκάνα.

— Ἐσύ, νὰ μὴ φοβᾶσαι.... Νά, σκεπάσου μὲ τὴν κάπα καὶ κοιμήσου· καὶ τῆς ἔδειξε μὲ τὸ χέρι τὸ γιατάκι τὸ στρωμένο μὲ φακόφυλλα. Ἔρριξε τὴν κάπα στὰ πόδια τῆς νύφης του καὶ τράβηξε ἀνάμεσα ἀπὸ τ' ἀμπέλια πρὸς τὰ λιβάδια.

Ἡ Μιλκάνα τὸν ξεπροβόδισε κι' ἔμεινε ὀρθὴ μερικὰ βήματα ἔμπρὸς στὴν καλύβα κοιτώντας τον. Ἡ ψύχρα, ποὺ ἐρχότανε ἀπὸ τὸ δάσος, τὴν κράτησε μερικὰ λεπτὰ ἔξω. Ἀκουρμαζότανε, κοίταζε γύρω της πρὸς τὸ ἀθώρητο ὕψωμα ποὺ συγχεότανε τώρα μὲ τὸ δάσος, καὶ ἄθελα κρυφὸς φόβος τῆς πλάκωνε τὴν καρδιά. Ἀποτραβήχτηκε πρὸς τὸ γιατάκι, ἀλλὰ στάθηκε ἀναποφάσιστη. Κάτι τὴν τραβοῦσε ἔξω, ἤθελε νὰ μείνει, ν' ἀκούει τὸ θρόϊσμα τῶν ἀμπελόφυλλων καὶ νὰ κοιτάζει τὸν ἀτέλειωτο οὐρανό, ποὺ μὲ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀστεριῶν του καθαρὰ τώρα ξεχώριζε πάνω ἀπὸ τὸ δάσος καὶ τοὺς μακρυνοὺς γυμνοὺς λόφους. Ἂν καὶ δὲν ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ θὰ περνοῦσε νύχτα στὸν κάμπο, ἐπειδὴ εἶχε ἀπομείνει μονάχη, τῆς φάνηκε ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ βλέπει τέτοιον ὄμορφο οὐρανό, τόσο μεγαλόπρεπα ἁπλωμένο πάνω ἀπὸ τὴ πλάση... Τὸν κοίταζε ἀχόρταγα, ἄκουε τὸ θρόϊσμα τῶν ἀμπελόφυλλων, τὸ φύσημα τοῦ δάσους καὶ κάποιο γοητευτικὸ ὄνειρο τὴν πῆρε στὰ φτερά του... Ξάφνω ἀκούστηκε ὁμιλία κοντὰ ἐκεῖ μέσα στ' ἀμπέλι. Ἡ Μιλκάνα ἀναπήδησε σὰν ξεσηκωμένη ἀπὸ ὕπνο καὶ γρήγορα χώθηκε στὴν καλύβα, πλάγιασε καὶ κουλουριάστηκε στὸ γιατάκι, κουκουλωμένη ὡς τὴν κορφὴ μὲ τὴν κάπα τοῦ πεθεροῦ της.

***

Μέσ' ἀπὸ τὸ μονοπάτι, ποὺ σὰ φίδι περνοῦσε ἀνάμεσα στὰ κλήματα, ὁ μπάρμπα-Κάντσο τραβοῦσε ἄφοβος, σφίγγοντας στὰ νευρώδη του χέρια τὸ ντουφέκι καὶ ρίχνοντας ἐξεταστικὲς ματιὲς στὰ κοντινὰ λιβάδια. Τὸ ξερὸ καὶ ἀποτραβηγμένο πρόσωπό του, τὸ γεμᾶτο γένεια καὶ ἱδρῶτα, ἔδειχνε δύναμη καὶ τόλμη. Θἄλεγες πὼς

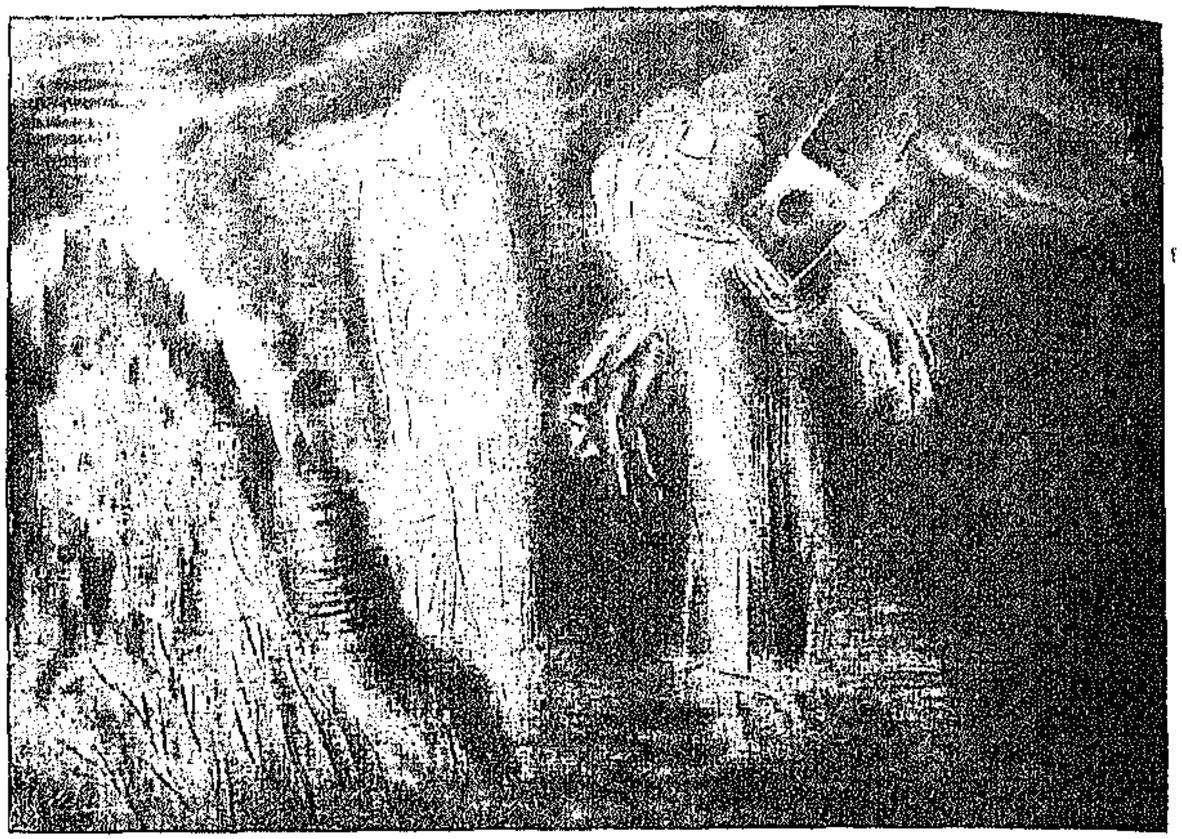

Κ. ΠΑΡΘΕΝΗΣ — Ο ΟΡΦΕΥΣ ΣΤΟΝ ΑΔΗ

μιὰ ἀκλόνητη ἐπιμονὴ τὸν ὁδηγοῦσε νὰ πραγματοποιήσει τὸ ἐπιθυμητό του ὄνειρο, ποὺ αὔριο θ' ἀκουγότανε στὶς τέσσερις ἄκρες τοῦ χωριοῦ του καὶ θὰ διαλαλοῦσε τὴν ἀγροφυλακιστική του δόξα. Ἐκεῖ ὅπου τὸ μονοπάτι ἄφινε τ' ἀμπέλια κι' ἔμπαινε στὰ γειτονικὰ λιβάδια, ὁ μπάρμπα - Κάντσο σταμάτησε καὶ τέντωσε αὐτὶ γύρω του. Τὰ πεδούκλια τῶν ἀλόγων ὅλο καὶ κροτοῦσαν, ἀλλὰ τίποτα ἀκόμα δὲ φαινότανε. Ἄφησε τὸ μονοπάτι καὶ τράβηξε ἄκρη-ἄκρη στὸ τελευταῖο ἀμπέλι κάτω πρὸς τὸ πηγάδι. Κοντὰ σ' αὐτὸ φαινόντουσαν, ἀφισμένα ἐλεύθερα, στὰ λιβάδια, γελάδια. Ὁ μπάρμπα - Κάντσο ἔσφιξε τὸ τουφέκι πιὸ δυνατὰ καὶ ἔψαξε μὲ ἐρευνητικὴ ματιὰ νὰ ἰδεῖ ποῦ ἤτανε οἱ φύλακες τους. Λίγο πιὸ κάτω ἀπὸ τὰ γελάδια παρατήρησε κάτι σκοτεινὸ καὶ κάποια κίνηση καὶ σὲ λίγο ἄκουσε χαμηλόφωνη ἀνθρώπινη κουβέντα.

— Αὐτοὶ εἶναι! μουρμούρισε καὶ κίνησε μέσα ἀπὸ τὸ γλυστερὸ χορτάρι πρὸς μιὰ τούφα ἀπὸ θάμνους, ὅπου χώθηκε ἀπαρατήρητος. Ἀπὸ ἐδῶ ἔβλεπε ἐλεύθερα ἐκεῖνους ποὺ μῆνες τώρα παρακολουθοῦσε. Αὐτοὶ ἤτανε καμμιὰ δεκαριὰ ἐρημοσπίτες, συγγενεῖς στὴ μοῖρα καὶ στὸ ριζικὸ τοῦ δουλευτῆ, καθισμένοι γύρω ἀπὸ μιὰ φωτιά, ὅπου κάτι ψηνότανε. Μεταξύ τους ἦταν κι' ὁ Τοντοράν, ἔχοντας ἀμέριμνα ξαπλωμένο τὸ λεβέντικό του κορμὶ καὶ στηρίζοντας τὸ κεφάλι στὸ ἀριστερὸ χέρι.

Ὁ μπάρμπα - Κάντσο ἐκάρφωσε τὴ ματιά του σ' αὐτόν.

— Ὀρκίστηκα, διαόλου γιέ, ὀρκίστηκα νὰ φυλάω τίμια κι' αὐτὴ τὴ νύχτα θὰ μοῦ πέσεις στὰ χέρια γιὰ νὰ σοῦ μάθω πόσο ἀκριβὰ κοστίζει ὁ κόπος τῶν ἀνθρώπων, μουρμούρισε μέσα ἀπὸ τὰ δόντια του.

Ἡ φωτιὰ ξανὰ ἔλαμψε. Ἕνας ἀπὸ τοὺς δουλευτάδες ἔβγαλε κάτι μέσα ἀπὸ αὐτήν, ποὺ ὅλοι τ' ἁρπάξανε βιαστικὰ καὶ μὲ λαιμαργία τὸ δοκίμασαν· μυρωδιὰ ἀπὸ ψημένο κρέας ἁπλώθηκε στὸν ἀέρα.

— Πάπια τρῶνε! Ἄχ! τὰ γουρούνια... Ξυνὴ θὰ τοὺς βγεῖ!... μουρμούρισε ὁ μπάρμπα - Κάντσο παρακολουθώντας μὲ τὴ ματιὰ τὶς κινήσεις τους.

Τὸ ψητὸ γρήγορα τέλειωσε κι' ὁ Τοντοράν ἀνασηκώθηκε καὶ κάτι τοὺς εἶπε μὲ χαμηλὴ φωνή. Τίποτα δὲν ἀκουγότανε. Ὁ μπάρμπα - Κάντσο κατάλαβε μόνο ἀπὸ τὶς κινήσεις τῶν χεριῶν τους, ὅτι συνεννοοῦνταν νὰ τραβήξουν κατὰ τ' ἀμπέλια. Τινάχτηκε ἀπάνω σὰ λάστιχο, ἐξέτασε τὸ τουφέκι του καὶ πλησίασε πιὸ κοντὰ μὲ σκοπὸ ν' ἀκούσει πρὸς ποῦ θὰ συμφωνήσουν νὰ πᾶνε. Ὅμως δὲν ἄκουε τίποτα κι'

εἶπε νὰ πλησιάσει ἀκόμα πιὸ κοντά, ἀλλὰ μόλις ἔκανε νὰ κινήσει, δυὸ ὁμάδες ἀπὸ τρεῖς ψυχὲς κάθε μιά, ξεμάκρυναν ἀπ' τὴ φωτιά, χωρίστηκαν ἡ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ τράβηξαν πρὸς τ' ἀμπέλια.

— Τώρα θὰ ἰδῆτε! εἶπε ὁ μπάρμπα - Κάντσο καὶ πῆρε τὸ κατόπι τὴ μιὰ ὁμάδα, ποὺ εἶχε τραβήξει πρὸς τὴ διεύθυνση τῆς καλύβας του. Τοὺς πλησίασε καμμιὰ δεκαριὰ βήματα, ἀφουγκράστηκε τὴν ὁμιλία τους, ὅμως δὲν ἄκουσε τὴ φωνὴ τοῦ Τοντοράν.

— Νὰ εἶνε μὲ τοὺς ἄλλους; μουρμούρισε, καὶ παίρνοντας τὴν ἄκρια τοῦ πρώτου ἀμπελιοῦ κίνησε στὰ ἴχνη τῶν ἄλλων. Σὰ σίφουνας περνοῦσε ἀμπέλι τὸ ἀμπέλι. Κάτου πρὸς τὸ χαμηλὸ δρόμο σταμάτησε ἱδρωμένος καὶ κουρασμένος, λές, γιὰ πρώτη φορὰ τώρα ἔπαιρνε ἀναπνοὴ καὶ πάλι ξεκίνησε. Πρὸς τὸ πηγάδι μὲ τὸ γεράνι τοῦ φάνηκε ἀνθρώπινος ἴσκιος. Ἀμέσως σταμάτησε, χαμήλωσε καὶ κατέβασε τὸ ντουφέκι, ἔρριξε τὴ ματιά του σ' ἐκεῖνο ποὺ εἶχε ἰδεῖ καὶ ποὺ τώρα φαινόταν καθαρὰ ὅτι ἦταν ἄνθρωπος μὲ μεγάλο καλπάκι, γυρισμένος πρὸς τ' ἀμπέλια.

— Τώρα θὰ ἰδεῖς, παλιόσκυλο! εἶπε ὁ μπάρμπα - Κάντσο καὶ χωρὶς ν' ἀργήσει πολὺ τράβηξε τὸν πετεινὸ τοῦ τουφεκιοῦ, σημαδεύοντας ἴσια ἐπάνω στὸν μαῦρο ἴσκιο. Ξεκουφαντικὴ ἔκπυρσοκρότηση γέμισε τὴ γύρω του ἐρημιά. Ὁ μαῦρος ἴσκιος χάθηκε μὲ μιᾶς. Ὁ μπάρμπα - Κάντσο εἶδε πὼς αὐτός, ὁ βουνίσιος Τοντοράν σωριάστηκε κάτω, χτυπημένος ἀπὸ τὸ μολύβι τοῦ τουφεκιοῦ του. Τὸν ἔπιασε τρεμούλα καὶ στὸ λεπτὸ ξεμέθυσε ἀπὸ τὸ μῖσος, ποὺ τὸν εἶχε πιάσει ἕνα μῆνα τώρα καὶ παραπάνω. Ἡ σκέψη ὅτι ἔκανε φόνο, τὸν κάρφωσε στὸν τόπο. Ἔμεινε ἐκεῖ ζαλισμένος, χωρὶς νὰ χει τὸ θάρρος νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ πάει νὰ ἰδεῖ τὸ θῦμα του. Συνῆλθε ὕστερα ἀπὸ ὥρα, σηκώθηκε καὶ τὄβαλε στὰ πόδια, ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς ἀράδες τῶν ἀμπελιῶν, σὰν κλέφτης, πρὸς τὴν καλύβα του. Κουρασμένος, τσακισμένος ἀπὸ ἀνήσυχες σκέψεις, μόλις μπόρεσε νὰ φτάσει ἐκεῖ καὶ χωρὶς νὰ κοι-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

ΕΠ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ — ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΑΝΗ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

τάξει γιὰ γιατάκι σωριάστηκε σὲ μιὰ γωνιὰ κι' ὥρα πολλὴ βαρυανάσαινε κι' ἀναστέναζε. Μόλις πρὸς τὰ ξημερώματα μπόρεσε νὰ κοιμηθεῖ.

***

Μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἥλιου ὁ μπάρμπα-Κάντσο ξύπνησε τσακισμένος ἀπὸ ἀνήσυχα ὄνειρα καὶ ὠχρὸς σὰν νεκρός...

— Ἄϊντε, νύφη!.. Στὸν κάμπο δὲν κοιμοῦνται τόσο, εἶπε κοιτάζοντας πρὸς τὸ γιατάκι, ὅπου εἶχε ἀφήσει τὴ νύφη του νὰ κοιμηθεῖ. Αὐτὴ δὲν ἀπάντησε. Χωρὶς νὰ δευτερώσει τὸ λόγο ὁ μπάρμπα-Κάντσο, βγῆκε ἔξω ἀπ' τὴν καλύβα. Κοίταξε στὴ σκάφη, γιὰ τὸν πετεινό, ὅμως ὁ πετεινὸς δὲν ἦταν. Ὁ μπάρμπα Κάντσο τέντωσε τὰ μάτια καὶ ξαφνικὰ θυμήθηκε τὴν ὁμάδα τῶν δουλευτάδων, τὴν περασμένη νύχτα...

— Γουρούνια! εἶπε δυνατὰ καὶ κοιτάζοντας φοβισμένα γύρω του, προχώρησε πρὸς τὰ ἔμπρός καὶ ἀπὸ παλιὰ συνήθεια φώναξε:

— Ἀπὸ τὸ δρόμο, ἀπὸ τὸ δρόμο, βρέεε!

Ἡ φωνή του αὐτὴ τὴ φορὰ ἀντήχησε κάπως ἀναποφάσιστη καὶ σὰν κλαψιάρικη ἔφυγε πρὸς τὰ κάτω.

— Χά, χά α α α! ἀπάντησε κοροϊδευτικὰ ἄλλη φωνή, σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν καλύβα.

Ὁ μπάρμπα-Κάντσο στράφηκε καὶ εἶδε τὸ γελαστὸ πρόσωπο τοῦ Στάϊκου νὰ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὰ κλήματα. Ὁ Στάϊκος ἦταν κι' αὐτὸς ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἀγροφύλακας καὶ τὸν εἶχαν νὰ φυλάει τ' ἀμπέλια τῆς κάτω μεριᾶς. Εἶχε τριγυρίσει ὅλα τ' ἀμπέλια καὶ τώρα ἐρχότανε μ' ἕνα λαγὸ ριγμένο στὸν ὦμο, μ' ἕνα μπουκάλι ρακὶ στὸ ζουνάρι, καὶ μὲ τὸ καλπάκι στολισμένο μὲ λουλούδια κι' ἀμπελόφυλλα. Ἔτσι στολισμένος καὶ γελαστὸς ἔμοιαζε μὲ συγγενῆ, ποὺ πάει ὕστερα ἀπὸ τὸ γάμο νὰ φέρει τὰ συχαρίκια του σὲ πατέρα καὶ μητέρα... Καὶ ὁ Στάϊκος ἀπὸ μακρυὰ ἀκόμα φώναξε:

— Μὲ ρακὶ σοῦ ἔρχομαι, γέροοο! Εὐτυχισμένοι, εὐτυχισμένοι! κι' ἔβγαλε ἀπὸ τὸ ζουνάρι τὸ ρακὶ καὶ πρόσφερε.

— Νά, πιὲς καὶ δόσε τὴν εὐχή σου σ' ἐκεῖνον τὸν κρεμανταλᾶ καὶ τὴ νύφη σου.

Ὁ μπάρμπα-Κάντσο ἀπόμεινε σὰν κεραυνοβολημένος.

— Τί ἀπόμεινες ἔτσι, βρὲ γέρο; Νά, σοῦ στέλνουν ρακί, νὰ τοὺς εὐχηθεῖς. Ὁ γαμπρός σου ὁ Τοντοράν σοῦ τὸ στέλνει κι' ἡ νύφη σου ἡ Μιλκάνα. Τοὺς ἀντάμωσα ἐκεῖ πίσω ἀπὸ τὸ δάσος, τραβοῦσαν γιὰ τὸ βουνὸ καὶ σοῦ στέλνουν πολλὰ χαιρετίσματα. Ἔλα, πιές, καὶ δός τους τὴν εὐχή σου, ἔλεγε γελαστὸς ὡς τ' αὐτιὰ ὁ Στάϊκος κι' ἔδινε στὸν μπάρμπα-Κάντσο τὸ μπουκάλι μὲ τὸ ρακί.

Ὁ μπάρμπα Κάντσο, πειραγμένος, ἀπώθησε τὸ μπουκάλι κι' ἀμέσως γύρισε πρὸς τὴν καλύβα γιὰ νὰ πάει νὰ ἰδεῖ στὸ γιατάκι τὴ νύφη του.

— Ποιὸν θέλεις νὰ γελάσεις, βρὲ κανάγια; φώναξε σκυμμένος πάνω ἀπὸ τὸ γιατάκι καὶ μὲ θυμὸ χτύπησε τὴν κάπα· ὅμως τὸ γιατάκι ἔμεινε φουσκωμένο ἀπὸ ἕνα δεμάτι καρυδόφυλλα, ποὺ ποιὸς ξέρει ποιὸς τὸ εἶχε φέρει καὶ πῶς τὸ εἶχε βάλει νὰ κοιμηθεῖ!

— Ἀχ! διαόλου θηλυκό! φώναξε ὁ μπάρμπα-Κάντσο, πράσινος ἀπὸ τὸ θυμό, καὶ ἄθελά του κάθησε μὲ κομένα τὰ πόδια στὸ γιατάκι. Ὅμως ἀμέσως σήκωσε τὸ κεφάλι κι' ὁ θυμός του γρήγορα πέρασε στὴ σκέψη ποὺ ἔκανε φοβισμένος, ὅτι ἀντὶ τοῦ Τοντοράν κάποιον ἄλλον, ἀθῶο, εἶχε σκοτώσει. Ἔπιασε τὸ κεφάλι του καὶ βγῆκε ἔξω, ἀφανισμένος.

— Ἔλα, γέρο, πιὲς ντέ!... Γιὰ κοίτα τον, πῶς κάνει γι' αὐτούς! Ἀγαπιόντουσαν, παρθήκανε, ἂς πᾶνε στὸ καλό... Πιές, σοῦ λέω· πιὲς νὰ τοὺς εὐχηθεῖς! ἔλεγε ὁ Στάϊκος· κι' ἀφίνοντας ἔμπρὸς στὴν καλύβα τὸ σκοτωμένο λαγὸ γέλασε ἀκόμα πιὸ πολὺ κ' ἐξακολούθησε.

— Ἄμ ποῦ νὰ ξέρεις καὶ τὸ ἄλλο, ποὺ ἔγινε! Χτὲς τὴ νύχτα κάποιος ζουρλὸς ἔχυσε αἷμα..

Κρύος ἱδρώτας ἔκοψε τὸν μπάρμπα-Κάντσο, ποὺ ἔγινε ἄσπρος σὰν πανί.

— Ἔχυσε τὸ αἷμα τοῦ σκιάχτρου μου, ἐξακολούθησε ὁ Στάϊκος. Χτὲς τὸ βράδυ γρήγορα-γρήγορα τὸ εἶχα κάνει καὶ τὸ εἶχα βάλει ἐκεῖ κάτω σ' ἕνα ἀμπέλι, γιὰ φόβο τῶν γελαδάρηδων. Ὅμως ἕνας ἀπὸ αὐτουνοὺς τοὺς ἀνυπρόκοπους τοὔρριξε.

Τὸ πρόσωπο τοῦ μπάρμπα-Κάντσου ἔλαμψε.

— Ὁ διάολος νὰ σὲ πάρει, Στάϊκο, δόσε μου τὸ ρακί! φώναξε· κι' ἀφοῦ γέλασε δυνατά, ἔκατσε στὴν ξεχαρβαλωμένη σκάφη καὶ διηγήθηκε στὸ Στάϊκο τὰ νυχτερινά του παθήματα...

— Ἄϊντε, ἂς ἔχουν τὴν εὐχή τοῦ θεοῦ· σήκωσε ἐπὶ τέλους τὸ μπουκάλι μὲ τὸ ρακί, κι' ἀφοῦ τράβηξε κάμποσες γουλιὲς χαμογέλασε καὶ εἶπε:

— Ὅπως ἔγινε, καλὰ ἔγινε. Ἔτσι καὶ τὸ χωριὸ ξεφορτώθηκε ἐκεῖνον κι' ἐγὼ ἀπὸ τὸν μπελᾶ ἐκεινῆς...

Μεταφρ. Α. Α.

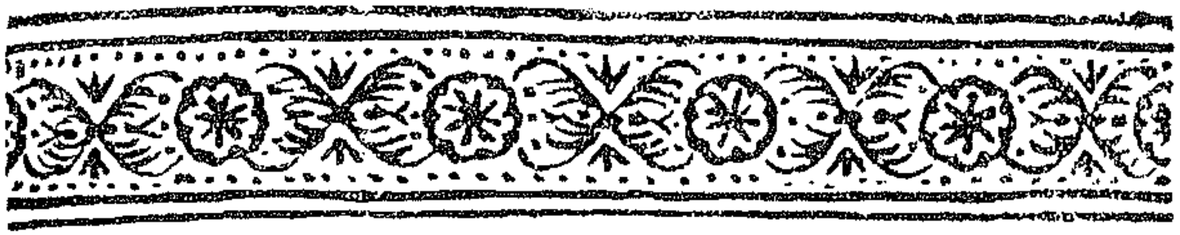

Ν' ΑΝΘΙΣΗ, ΝΑ ΚΑΡΠΙΣΗ...

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὅλα κεῖ μέσα. Τὰ φουντωτὰ βασιλικά, τὸ μισάνοιχτο ὁλάσπρο τριαντάφυλλο γερμένο στὰ κλωνιὰ τῆς τριανταφυλλιᾶς, τὸ κλῆμα ποὺ τώρα εἶχε ἀρχίσει κι' ἔσκαγε καταπράσινο, πλεγμένο στὴν κληματαριά, κι' ἔπιαν' ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ ὡς τὴν ἄλλη τῆς αὐλῆς, τὸ ἀνθισμένο ἁγιόκλημα· ὅλα κεῖ μέσα, τούτη τὴν ὥρα ποὺ τ' ἀπριλιάτικο ἀπόγεμα κόντευε πιὰ νὰ γίνῃ σούρουπο, χαϊδευόνταν ἀπὸ τ' ἀνάλαφρο τ' ἀγέρι, ἔτσι γλυκὰ καὶ ἁπαλά. λὲς κι' ἡ ἀγάπη νὰ ἦταν σκορπισμένη σὰ μυρωμένος ἀχνὸς ἀνάμεσά τους, ἢ τ' ἀγέρι ἐκεῖνο νὰ ἦταν αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ἀγάπη, κι' εἶχε ἁπλωθῆ σ' ὁλάκερη τὴν πλάση, κι' εἶχε πλημμυρίσει τὸ κάθε τι μέσα σὲ κείνη τὴν αὐλή.

Δυὸ-τρία πουλιὰ φτερούγιζαν καὶ τραγουδοῦσανε μέσα στὸ διάφανο γαλάζιον οὐρανό· τ' ἀγιόκλημα σκόρπαγε μιὰ γλυκειὰ μοσκοβολιά, κι' ἄλλο τίποτα δὲν ἀκουγόταν πουθενά.

Εἶχε ὥρα ἀκουμπισμένη στὸ παράθυρο ἡ Χρυσάνθη, καὶ στεκόταν ἀκίνητη, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα σ' ἕνα κλωνὶ τῆς τριανταφυλλιᾶς, δίχως νὰ τὸ κοιτάζῃ, καὶ συλλογιζόταν.

Πολλὲς φορές, τὸν περασμένο τὸν καιρό, ἐκεῖ ποὺ ἦταν ξένιαστη καὶ γελαστή, κι' ἀδιάφορη ἢ γαληνεμένη, ἔτσι ἄξαφνα κι' ἀθέλητα, σὰν κάποια λύπη, μιὰ λύπη γλυκειά, νὰ διπλωνότανε μέσ' τὴν καρδιά της, καὶ νὰ τῆς σκέπαζε σὰν καταχνιὰ καὶ τὴν ψυχή...

Καὶ τῆς ἐρχόταν τότε ἐπιθυμιά, μιὰ ἐπιθυμιὰ ἀόριστη, ἀναίτια, κι' ἤθελε, ἤθελε κάτι ποὺ οὔτε καὶ κείνη τόξερε...

Καὶ τότε, ὅπου καὶ νἄταν, ὅπου καὶ νὰ βρισκόταν, μ' ἄλλα κορίτσια, στὸ δρόμο, ἢ στὴν αὐλή, στεκόταν, ὅπως καὶ τώρα, ἀμίλητη, θλιμμένη, μοναχή, δίχως σκέψη καμμιά, μὲ κεῖνον τὸν πόνο τὸν κρυφό, ὥρα ὁλάκερη...

Κι' ὕστερ' ἀκόμα, ποὺ δὲν ἔφευγε ἀπὸ μέσα της, κι' ἂς ἐρχόταν ὅπως τώρα ἡ ἄνοιξη ποὺ κελαηδοῦσαν τὰ πουλιά, κι' ἂς ἐρχόταν χειμώνας μὲ γυμνὰ κλαριὰ καὶ παγωνιές, ἔνοιωθε σὰ νὰ τὴν ἄφιν' ἡ ζωὴ κι' ἡ δύναμη σιγὰ-σιγά, καὶ στεκόταν συχνὰ μπρὸς στὸ μικρὸ καθρέφτη της,— ποὺ δὲν τῆς χάρισε ποτὲ ὁ κακὸς λίγη χαρά, — κι' ἔβλεπε πῶς τὰ στεγνὰ χείλια της σὰ νὰ μαραίνονταν ὅλο καὶ πιὸ πολύ, καὶ σὰ νἄφευγε τὸ λιγοστὸ τριανταφυλλὶ ἀπ' τὸ μάγουλο, ἀφίνοντας ἕνα θλιμμένο ὠχρό, κι' ἡ λάμψη ἀπ' τὰ μικρὰ τὰ μάτια της, ἁπλώνοντας μιὰ κούραση καὶ μιὰ θαμπάδα ἀλαφριά...

Κι' ὅταν, ὅπως θυμότανε, κάποια φορὰ ποὺ καθόταν πάλι μοναχή, κι' ἔνοιωθε σὰν κάτι νἄλειπ' ἀπὸ μέσα της καὶ νἄταν ἄδεια καὶ πεντάρφανη ἡ ψυχή της, κι' ἦρθε πάλι ἐκείνη ἡ ἐπιθυμιά, ἔτσι, ξαφνικὰ κι' ἀθέλητα φτερούγισε ἡ σκέψη της, καὶ σὰν ὄνειρο, σὰ φαντασία, σὰ μακρυνὴ μιὰ θύμηση, νὰ τὸ εἶδε ἢ νὰ τὸ συλλογίστηκε...

... Καὶ νἄγερνε τάχα τὸ κεφάλι, ἔτσι ἁπαλά... κεῖ δὰ στὸν ὦμο... ἢ στὰ στήθεια κανενός,... καὶ νἄνοιωθε ζεστὴν ἀνάσα, σὰ χάδι. μέσ' ἀπ' τὰ μαλλιὰ ἢ στὸ μάγουλο,... καὶ νἄκουγε, νἄκουγε ἔτσι σιγὰ-σιγά, κρυφά, ψιθυριστά,... καὶ νἄκλεινε, ὅπως ἀπὸ γλυκὸν ὕπνο, τὰ βλέφαρα,... καὶ νἄρχιζε τότε τὸ κορμὶ νὰ σφίγγονταν, νὰ σφίγγονταν πρῶτα σιγά, χαδιάρικα, κι' ὕστερα πιὸ πολύ, πολύ,... ὡς ποὺ νὰ πόναγε, νὰ πόναγε;...

Μήπως;... Ἔ;..

... Κι' ὕστερα,... στάσου... ὅπως θὰ ἦταν ἔτσι, ἔτσι ὄμορφα, ἕνα χάδι πάλι νἄνοιωθε, κι' ἕνα ζευγάρι κόκκινα, καυτὰ νὰ ρχόντανε,... νὰ σμίγαν τὰ δικά της... νὰ μένανε σμιγμένα γιὰ πολύ,... νἄπινε, ... Ὤχ!... κι' ὕστερα νὰ πέρνανε τὴ φλόγα τῶν δικῶν της καὶ νἄφιναν τὴν ὄμορφη δροσιά, ὅπως ἀφίνει τὸ γλυκὸ κρασί;..

Καί...

... Ἔ;... μήπως;...

Κι' ἀναρωτιότανε.

— Τάχα νἄταν αὐτό;...

... Μπορεί...

Κι' ἄλλες φορές, ἄμα τῆς ἐρχόταν αὐτό, μόνη πιὰ σὰ νἄριχνε τὴ σκέψη της ἐκεῖ, ἢ ἐκείνη σὰ νὰ ρχόταν μονάχη...

Κι' ἔτσι, ὅπως βυθιζόταν σ' αὐτήν, ἀθέλητα, σὰν ὀπτασία, σὰ μιὰ φανταστικὴ μορφή, νὰ ρχότανε κεῖνος ὁ νιὸς μὲ τὸ δεμένο τὸ κορμί, μὲ τὰ ὄμορφα τὰ μάτια τὰ κατάμαυρα καὶ τὴ λεβέντικια περπα-

τησιά, ποὺ κοίταζε συχνὰ μέσ' ἀπ' τὴν ὀξώπορτα, κάθε φορὰ ποὺ πέρναγε, χωρὶς νὰ ξέρη τὸ γιατί, μόνο καὶ μόνο ποὺ ἄρεσε, ποὺ ἦταν ὄμορφος, ὄμορφος πολύ...

Κι' ἄλλη μιὰ φορά, ποὺ ἦρθε πάλι ἐκείνη ἡ ἐπιθυμιά, κι' ἤθελε πάλι νἀνοιωθε χάδι στὰ μαλλιά, τὸν πόνο στὸ κορμί, δροσιὰ στὰ χείλη καὶ στὸ μάγουλο, καὶ σὰ νὰ ὀνειρεύτηκε πάλι πὼς ἔγερνε, πὼς σφίγγονταν, ἐκεῖνος, ἐκεῖνος ὁ νιὸς σὰ νἄταν ποὺ τὴν κοίταζ'ἐρωτιάρικα μὲ τὰ ὄμορφα τὰ μάτια του,ἐκεῖνος ποὺ τῆς χάριζε τὰ χάδια του, καὶ τὸ γλυκὸ τὸν πόνο στὸ κορμί...

Καὶ πάλι ἀναρωτιότανε.

— Λὲς νἄταν, Χρυσάνθη, αὐτό;...

Κι' ἀποκρινόταν πάλι μονάχη της.

— Μπορεῖ...

Καὶ τότε, ἄφινε κάποιαν ἡδονὴ ἐκείνη ἡ λύπη, κάποιαν ἐλπίδα ὄμορφη.

Μὰ τώρα, ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια, ὕστερ' ἀπ' τὸ γοργὸ τὸ κύλισμα τόσου καιροῦ, ποὺ ὁ πόνος, ὁ πόνος μόνο, δίχως ἐλπίδα πιὰ καὶ δίχως ὀμορφιά, σὰν τὸ μαράζι εἶχε φωλιάσει μέσα της, καὶ πιὸ μεγάλη κι' ἄγρια ἐκείνη ἡ ἀναθεματισμένη ἐπιθυμιά, τώρα ἤξερε καλὰ καὶ τὴν αἰτία της, ἀπ' τὴν ἡμέρα, πρὶν ν' ἀρχίσει νὰ σκάη τ' ἀμπελόκλημα, ποὺ στεκόταν μὲ τὴ γριὰ ἐκεῖνο τ' ἀπόγεμα στὴν ἄκρη τῆς ὀξώπορνας, κι' ὅπως περνώντας ὁ γέρω-Λιᾶς ὁ ὁ γείτονας, ὁ Ἀραχωβίτης, τὶς καλησπέρισε καὶ στάθηκε, καὶ γύρισε κι' εἶπε ἐκεῖνα τὰ λόγια στὴ γριά, ἀπὸ τραγούδι τῆς πατρίδας του, κι' ἔκανε τάχατες πὼς κοίταζε τὸ κλῆμα, κ' ἐκεῖνος κοίταζε μὲ πονηρία ἀνάμεσα ἀπ' τὰ πυκνὰ τὰ φρύδια του, πότε τὸ κλῆμα, πότε τὴ Χρυσάνθη καὶ πότε τὴ γριὰ ...

— Ἔ!... γριὰ Φιλιώ!...

... Τὸ κλῆμα θέλει κλάδεμα...
ν' ἀνθίση, νὰ καρπίση...

Κι' ἔνοιωσε μιὰ ζαλάδα ἡ καψερή, σπαρτάρησ' ἡ καρδιά της, κόντεψαν νὰ τὴν πνίξουν οἱ λυγμοί...

Τὰ λόγια του τἄνοιωσε καλά· δὲν ἦταν δὰ γιὰ τ' ἀμπελόκλημα...

Κ' ὧρες, ὧρες ὁλάκερες, μὲ χτυποκάρδια καὶ μ' ἀναστενάγματα, στεκόταν μπρὸς στὸ μικρὸ καθρέφτη καὶ ξεχνιότανε.

Στ' ὠχρὸ κι' ἀγέλαστο πιὰ πρόσωπό της, ὁ χρόνος εἶχε ἀρχίσει τὸ θλιβερό του τόργωμα, κι' ἡ ἀσκήμια ν' ἀπλώνη ἀκόμα πιότερο τὸν ἴσκιο τῶν μαύρων της φτερῶν.

Ἐκεῖν' ἡ κρυφὴ ἐπιθυμιὰ εἶχε φουντώσει μέσα της, κι' ἔτρωγε σὰν τὸ σκουλίκι τὸ γινωμένο καρπό, διώχνοντας σιγὰ-σιγὰ κάθε ἄλλην, ξένη ἐπιθυμιά, σὰ νἄθελε ζηλιάρικα καὶ φθονερὰ νὰ ρούφαγε ἐκείνη μονάχα πιά, τὸ λίγο χυμὸ ποὺ ἀπόμεινε σ' ἐκεῖνο τὸ κορμί.

Κι' ἀκόμα, πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες, ἡ Χρυσάνθη βρῆκε κι' ἔκοψε μιὰν ἄλλη τρίχα ἀπ' τὰ μαλλιά...

Ὧρες πάλι ὁλάκερες, στεκόταν μπρὸς στὸν καθρέφτη καὶ ξεχνιότανε...

Κι' ἀπόψε, τούτη τὴν ὥρα ποὺ τ' ἀπριλιάτικο ἀπόγεμα κόντευε πιὰ νὰ γίνη σούρουπο, ἀκουμπισμένη ὅπως ἤτανε σ' ἐκεῖνο τὸ παράθυρο, ἀθέλητα τῆς ἔρχονταν στ' αὐτιά, τὰ λόγια τοῦ γέρο-γείτονα...

... Τὸ κλῆμα θέλει κλάδεμα...
ν' ἀνθίση...

ΜΙΧΟΣ ΚΑΡΗΣ

ΦΩΤΙΕΣ Τ' ΑΓΙΑΝΝΗ

Ἤτανε· μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ —
χαρὲς καλοκαιριοῦ, φωτιὲς τ' Ἀγιάννη,
πηδούσαμε κι' οἱ δυὸ μαζύ, θαρρῶ,
καίγοντας τὸ Μαγιάτικο στεφάνι.

Γύρω τῆς γειτονιᾶς μας τὰ παιδιά
χαρούμενα γελοῦσαν καὶ φωνάζαν
καὶ μᾶς κοιτοῦσαν οἱ γρηὲς μὲ τὴν καρδιὰ
βαρειά, κι' ἀναστενάζαν...

Μπαινόβγαιναν μὲ βιάση στὰ μπαλκόνια,
στὰ παραθύρια, στὶς αὐλόπορτες, νὰ ἰδοῦν,
ν' ἀκούσουν τὰ παιδιά, ποὺ σὰν τ' ἀηδόνια,
πηδῶντας, ἄρχιζαν νὰ τραγουδοῦν!

Καὶ μᾶς κοιτοῦσε, ἀκόμα, κάποια κόρη,
μέσ' ἀπ' τὶς γρίλλιες ἑνὸς παραθυριοῦ,
ποὺ τώρα εἶναι φτωχὴ γεροντοκόρη
...κι' ἦταν τρελλὲς χαρὲς καλοκαιριοῦ...

Κι' ἄλλες φωτιὲς στὸ δρόμο, πέρα ὡς πέρα!
Καίγανε χάρτιν' ἀνθρωπάκια τὰ παιδιὰ
κι' ἐφλόμωναν οἱ κάπνιες τὸν ἀγέρα
κι' ἐγὼ πηδοῦσα μὲ τὴν ἄσπρη μου ποδιά!

Κι' ἤτανε — μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ —
χαρὲς καλοκαιριοῦ, φωτιὲς τ' Ἀγιάννη,
πᾶνε ἀπὸ τότε, δέκα χρόνια καί, θαρρῶ,
καὶ λίγοι μῆνες, ποὺ ἔχεις πεθάνει...

ΚΩΣΤΗΣ ΚΟΚΟΡΟΒΙΤΣ

GOTTHOLD EPHRAÏM LESSING

Η ΜΙΝΑ

Ἢ

ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ Η ΤΥΧΗ

(Minna von Barnhelm oder das Soldatenglück)

ΚΩΜΩΔΙΑ ΜΕ ΠΕΝΤΕ ΠΡΑΞΕΙΣ

Μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν ΑΙΜΙΛΙΟ ΜΙΣΣΙΡ

ΠΡΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ *

(Ἡ σκηνὴ εἶναι στὴν κάμαρα τῆς Μίνας)

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ἡ Μίνα κ' ἡ Φραντζίσκα.

Ἡ Μίνα (*μονοκόμματη· κοιτάζει τὸ ρολόι της*):
— Φραντζίσκα, νωρὶς σηκωθήκαμε καὶ θὰ μᾶς φανοῦν ἀτέλειωτες οἱ ὧρες.

Ἡ Φραντζίσκα: — Μὰ ποῦ νὰ κοιμηθῆς σ' αὐτὲς τὶς διαβολεμένες τὶς μεγάλες χῶρες; Οἱ καρότσες, οἱ μπεξῆδες (**), τὰ ταμποῦρλα, οἱ γάτες, τὰ κόλια... δὲν παύουνε τοὺς σαματάδες, τὰ σκουξίματα, τὰ τουμπανητά, τὰ νιαουρίσματα, τὶς βλαστήμιες, σὰ νὰ μὴν εἴτανε ἡ νύχτα γιὰ νὰ συχάζη ὁ κόσμος.— Θὰ πῆτε τσάϊ, σεβαστὴ κυρία;..

Ἡ Μίνα: — Δὲ μοῦ ἀρέσει τὸ τσάϊ.

Ἡ Φραντζίσκα: — Θὰ δώσω νὰ σᾶς ψήσουνε ἀπὸ τὴν τσοκολάτα μας.

Ἡ Μίνα: — Πὲς γιὰ σένα!

Ἡ Φραντζίσκα: — Γιὰ μένα; Κάλλιο κουβεντιάζω μοναχή μου παρὰ μοναχή μου νὰ τρώγω.— Καὶ βέβαια οἱ ὧρες θὰ μᾶς φανοῦνε ἀτέλειωτες.— Ἀπὸ βαρεσιά, ἄλλο δὲ θὰ μᾶς μείνη παρὰ νὰ ντυθοῦμε καὶ νὰ προβάρουμε τὸ φόρεμα τοῦ πρώτου γιουρουσιοῦ.

Ἡ Μίνα: — Τ' εἶν' αὐτὰ ποὺ λὲς γιὰ γιουρούσια ἀφοῦ ἐγὼ ἦρθα ἐδῶ νὰ ἐπιμείνω στοὺς ὅρους ποὺ πρέπει νὰ κρατάη κάθε προσκυνητής.

Ἡ Φραντζίσκα: — Κι ὁ κύριος ἀξιωματικὸς ποὺ βγάλαμε ἀπ' τὴν κάμαρή του καὶ τοῦ μηνύσαμε χαιρετίσματα, δὲ φαίνεται νἄναι πολὺ πολιτισμένος· μποροῦσε νὰ ζητήση τὴν τιμὴ νἄρθη νὰ μᾶς πῆ τὰ σέβη του.

Ἡ Μίνα: — Ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ Tellheiminδες δὲν εἶναι. Νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, τοῦ μήνυσα χαιρετίσματα μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ βρεθῆ εὐκαιρία νὰ τοῦ ζητήσω πληροφορίες γιὰ κεῖνονε.— Ἡ καρδιά μου, Φραντζίσκα, μοῦ λέει πὼς τὸ ταξίδι μου αὐτὸ θὰ βγῆ σὲ καλό, καὶ πὼς θὰ τὸν εὕρω.

Ἡ Φραντζίσκα: — Τὴν καρδιά, σεβαστὴ κυρία, νὰ μὴ τὴν πολυπιστεύετε. Τῆς καρδιᾶς μας τῆς παραρέσει νὰ συμμορφώνεται μὲ ὅσα βγάζει τὸ στόμα μας.” Ἂν τὸ στόμα καταδεχότανε νὰ μιλᾷ κατὰ τὴν

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.
(**) Εἶναι οἱ νυχτοφύλακες ποὺ στὴ Σμύρνη λέγουνται πασβάντηδες. Ὑπάρχουν ἀκόμα σὲ μερικὲς πολιτειοῦλες τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλβετίας, ὅπως ὑπάρχουν καὶ στὴν Τουρκία.

καρδιά, καιρὸς τώρα ποὺ θἄβγαινε μόδα νὰ μανταλώνουμε τὰ στόματά μας.

Ἡ Μίνα : — Χά! Χά! ὡραία ἡ ἰδέα σου μὲ τὰ μαντάλια! Θἄτανε μόδα γιὰ μένα!

Ἡ Φραντζίσκα : — Κάλλιο νὰ κρύβῃς τὰ ὡραιότερα δόντια παρὰ νὰ σοῦ σπαράζουνε κάθε στιγμὴ τὴν καρδιά.

Ἡ Μίνα : — Μπά; Ἐπιφυλακτική μοῦ γίνηκες;

Ἡ Φραντζίσκα : — Ὄχι, σεβαστὴ κυρία· μὰ ἤθελα λίγο παραπάνω νὰ γίνω. Τὸ προτέρημα ποὺ ἔχουμε, δὲν τὸ συχνοαναφέρουμε. Συχνότερα μιλᾶμε γιὰ κεῖνο ποὺ μᾶς λείπει.

Ἡ Μίνα : — Ὡραία ἡ παρατήρηση ποὺ κάνεις, Φραντζίσκα!

Ἡ Φραντζίσκα : — Ποὺ κάνω; Σὰ νὰ κάναμε ὅ,τι μᾶς ἔρχεται ἔτσι στὸ νοῦ!

Ἡ Μίνα : — Ξαίρεις γιατί μοῦ ἀρέσει ἡ παρατήρησή σου αὐτή; Εἶναι ποὺ σχετίζεται πάλι μὲ τὸ Γουλιέλμο μου.

Ἡ Φραντζίσκα : — Καὶ τί δὲ σχετίζετε τοῦ λόγου σας μαζί του;!

Ἡ Μίνα : — Φίλοι κι ὀχτροὶ λένε πὼς εἶναι ὁ πιὸ παλληκαρᾶς ἄντρας τοῦ κόσμου. Τὸν ἄκουσες ὅμως ποτὲ νὰ κάμῃ λόγο γιὰ παλληκαριά; Τιμιότερη καρδιὰ ἀπὸ τὴ δική του δὲν ὑπάρχει, ὅμως ἡ γλώσσα του ποτὲ λέξη δὲ βγάζει γιὰ τιμιότητα καὶ μεγαλοψυχία.

Ἡ Φραντζίσκα : — Καὶ γιὰ ποιὲς ἀρετὲς μιλᾷ τότε;

Ἡ Μίνα : — Γιὰ καμιά, γιατὶ καμιὰ δὲν τοῦ λείπει.

Ἡ Φραντζίσκα : — Αὐτὸ μόνο ἤθελα νὰ κούσω.

Ἡ Μίνα : — Στάσου, Φραντζίσκα, καὶ θυμήθηκα. Μιλᾷ συχνὰ γιὰ οἰκονομία. Ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, Φραντζίσκα, θαρρῶ πὼς εἶναι σπάταλος ὁ φίλος.

Ἡ Φραντζίσκα : — Κι ἄλλο ἕνα, σεβαστὴ κυρία. Τὸν ἄκουσα πολλὲς φορὲς νὰ ἀναφέρῃ πὼς εἶναι πιστὸς καὶ σταθερὸς στὴν ἀγάπη σας. Μὴν εἶναι κοτσυφόμυαλος ὁ κύριος;

Ἡ Μίνα : — Τί λές, εὐλογημένη!.. Μὲ τὰ σωστά σου, Φραντζίσκα;

Ἡ Φραντζίσκα : — Πόσον καιρὸ ἔχει νὰ σᾶς γράψῃ;

Ἡ Μίνα : — Ὀιμέ! ἀπὸ τὴν εἰρήνη μοῦ ἔγραψε μόνο μιὰ φορά.

Ἡ Φραντζίσκα : — Νὰ κι ἄλλος ἕνας στεναγμὸς κατὰ τῆς εἰρήνης! Περίεργο! Ἡ εἰρήνη θὰ διόρθωνε, λέει, ὅσα κακὰ εἶχε κάνει ὁ πόλεμος, καὶ τώρα μᾶς χαλνᾷ ὡς καὶ τὸ καλὸ ποὺ ἔκανε αὐτὸς ὁ ἀντίπαλός της. Ἡ εἰρήνη δὲν ἔπρεπε νὰ φέρεται τόσο πεισματικά! — Καὶ πόσον καιρὸ βαστᾷ τώρα ἡ εἰρήνη; Ἂν τὰ νέα εἶναι τόσο λιγοστά, θὰ σκυλοβαρεθῇ ὁ κόσμος.— Τί κατάλαβες ποὺ οἱ πόστες ξαναγενήκανε ταχτικές; Κανεὶς δὲ γράφει, ἀφοῦ κανεὶς δὲν ἔχει πιὰ τίποτα νὰ πῇ.

Ἡ Μίνα : — Εἶναι εἰρήνη, μοῦ ἔγραφε, καὶ κοντεύει νἀληθέψῃ ἡ λαχτάρα μου. Μὰ νὰ μοῦ τὸ γράψῃ μόνο μιὰ φορά, μόνο μιά!..

Ἡ Φραντζίσκα : — Νὰ μᾶς βάζῃ, λέει, νὰ τρέχουμε μόνες μας νὰ βροῦμε ποῦ θἀληθέψῃ ἡ λαχτάρα μας! Θὰ μᾶς τὴν πλερώσῃ ἀκριβά, φτάνει νὰ τονὲ βροῦμε!.. Ποιὸς ξαίρει πάλι ἂν ὁ φίλος δὲν ἀλήθεψε ἄλλες λαχτάρες καὶ μάθουμε δῶ...

Ἡ Μίνα : — ... πὼς πέθανε;

Ἡ Φραντζίσκα : — Γιὰ σᾶς, σεβαστὴ κυρία, σὲ ἀλληνῆς ἀγκαλιά.

Ἡ Μίνα : — Γίῶς μὲ τυραννᾶς!.. Ἔννοια σου, Φραντζίσκα, καὶ θὰ σοῦ τὶς βαστάξῃ μαράζι τὶς κακίες σου! — Ἀλλά, λέγε· εἰδεμὴ θὰ μᾶς ξανακατέβῃ ὁ ὕπνος.— Τὸ σύνταγμά του διαλύθηκε ἀφοῦ ἔκλεισε ἡ εἰρήνη. Ποιὸς ξαίρει σὲ τί μπερδεψιὲς ἀπὸ λογαριασμοὺς κι ἀποδειχτικὰ βρίσκεται! Ποιὸς ξαίρει σὲ ποιὸ ἄλλο σύνταγμα τονὲ μεταθέσανε καὶ σὲ πιὰ μακρινὴ ἐπαρχία! Ποιὸς ξαίρει ποιὲς περίστασες... *(Χτυπᾷ ἡ πόρτα).*

Ἡ Φραντζίσκα : — Μπρός!

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Ὁ λοκαντιέρης κ' οἱ παραπάνω.

Ὁ λοκαντιέρης *(περνᾷ τὸ κεφάλι του μέσα)* : — Ἐπιτρέπεται, σεβαστή μου κυρία;

Ἡ Φραντζίσκα : — Ὁ κύριος λοκαντιέρης μας; — Ὁρίστε ὁλάκερος μέσα!

Ὁ λοκαντιέρης *(μὲ μιὰ πένα στ' αὐτί, μιὰ κόλλα χαρτὶ κ' ἕνα καλαμάρι στὸ χέρι)* : — Ἔρχουμαι, σεβαστὴ κυρία, νὰ σᾶς εὐχηθῶ μιὰ ταπεινὴ καλημέρα... *(τῆς Φραντζίσκας)* καὶ σὲ λόγου σου, ὡραία μου κοπέλα!

Ἡ Φραντζίσκα : — Νὰ ἄνθρωπος μ' εὐγένεια!

Ἡ Μίνα : — Εὐχαριστοῦμε.

Ἡ Φραντζίσκα : — Καὶ σᾶς ἀντικαλημερίζουμε.

Ὁ λοκαντιέρης : — Μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ρωτήσω πῶς χουζούρεψε ἡ εὐγενεία σας τὴν πρώτη νύχτα ποῦμεινε στὸ φτωχικό μου;

Ἡ Φραντζίσκα : — Ὄχι καὶ τόσο φτωχικό, κύριε λοκαντιέρη· μόνο τὰ κρεββάτια μποροῦσαν νἄναι καλήτερα.

Ὁ λοκαντιέρης : — Τί μοῦ λέτε; Δὲν ἡσυχάσατε; Μήπως ἡ πολλὴ κούραση τοῦ ταξιδιοῦ...

Ἡ Μίνα : — Μπορεῖ.

Ὁ λοκαντιέρης : — Βέβαια, βέβαια! Γιατὶ μαθὲς... Ἂν πάλε ἡ εὐγενεία σας δὲ βολεύτηκε καλά, ἂς εὐδοκήσῃ ἡ εὐγενεία σας νὰ διατάξῃ.

Ἡ Φραντζίσκα : — Καλά, κύριε λοκαντιέρη, καλά! Δὲν εἴμαστε καὶ τόσο ντροπαλές· μάλιστα ποὺ στὶς λοκάντες ἡ ντροπὴ εἶναι περιττή. Ξέρουμε νὰ λέμε πῶς καὶ πῶς θέλουμε τὰ πράματα.

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἔπειτα ἦρθα γιὰ νά... *(πιάνοντας τὴν πένα ἀποπίσω ἀπὸ τ' αὐτί).*

Ἡ Φραντζίσκα : — Λοιπόν.

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἡ εὐγενεία σας θὰ γνωρίζει βέβαια τὶς φρόνιμες διαταγὲς τῆς ἀστυνομίας.

Ἡ Φραντζίσκα : — Κάθε ἄλλο, κύριε λοκαντιέρη.

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἐμεῖς οἱ λοκαντιέρηδες ἔχουμε διαταγὴ νὰ μὴ φιλοξενοῦμε ξένο ὅ,τι τάξης ἢ γενιᾶς κι ἂν εἶναι, χωρὶς στὶς εἰκοσιτέσσερις ὧρες ἀπάνω νὰ δηλώσουμε στὶς ἁρμόδιες ἀρχὲς τὄνομά του, τὴν πατρίδα του, τὸ τί γυρέβει ἐδωπέρα, τὸ πόσες μέρες θὰ διαρκέσῃ ἀπάνω κάτω ἡ διαμονή του, καὶ τὰ λοιπά.

Ἡ Μίνα : — Ὡραῖα.

Ὁ λοκαντιέρης : — Θὰ μοῦ κάμῃ λοιπὸν τὴ χάρη ἡ εὐγενεία σας... *(Ζυγώνει στὸ τραπέζι κ' ἑτοιμάζεται νὰ γράψῃ).*

Ἡ Μίνα : —Μ' εὐχαρίστηση.—Μὲ λένε...

Ὁ λοκαντιέρης : — Μιὰ στιγμούλα ὑπομονή! *(Γράφει)*: «Σήμερα στὶς 22 Αὐγούστου τρέχοντος ἔτους, ἐδῶ στὴ λοκάντα τοῦ Βασιλιᾶ τῆς Σπανίας κονέψανε...» λοιπόν, τὄνομά σας, κυρία!

Ἡ Μίνα : — Δεσποσύνη (*) von Barnhelm.

Ὁ λοκαντιέρης *(γράφει)* : «von Barnhelm» — Ἔρχεται ἀπό; Ἀπὸ ποῦ ἔρχεστε, κυρία;

Ἡ Μίνα : — Ἀπὸ τὰ ὑποστατικά μου τῆς Σαξονίας.

Ὁ λοκαντιέρης *(γράφει)* : «ὑποστατικὰ τῆς Σαξονίας». — Ἀπὸ τὴ Σαξονία! Πῶ πῶ, ἀπὸ τὴ Σαξονία, κυρία, ἀπὸ τὴ Σαξονία!

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἔ, καὶ γιατὶ ὄχι; Μήπως εἶναι ἁμαρτία ἐδωπέρα νὰ εἶναι κανεὶς ἀπὸ τὴ Σαξονία;

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἁμαρτία; Θεὸς φυλάξῃ! Καινούργια θἄτανε ἁμαρτία ἐτούτη! — Ἀπὸ τὴ Σαξονία λοιπόν! Πῶ πῶ, ἀπὸ τὴ Σαξονία, τὴν καλή μας τὴ Σαξονία! — Μ' ἂ δὲν κάνω λάθος, σεβαστὴ κυρία, ἡ Σαξονία εἶναι μεγαλούτσικη κ' ἔχει πολλά... πὼς νὰ τὸ πῶ!.. πολλὲς περιφέρειες, πολλὲς ἐπαρχίες. — Ἡ ἀστυνομία μας τὰ παραψιλολογάει, σεβαστὴ κυρία.

Ἡ Μίνα : — Κατάλαβα: λοιπὸν ἀπὸ τὰ ὑποστατικά μου τῆς Θουριγκίας.

Ὁ λοκαντιέρης : — Τῆς Θουριγκίας! Ναί, ἔτσι εἶναι καλήτερα, σεβαστὴ κυρία, εἶναι σωστότερα... *(Γράφει καὶ διαβάζει).* Ἡ δεσποσύνη von Barnhelm, ἔρχεται ἀπὸ τὰ ὑποστατικά της τῆς Θουριγκίας μαζὶ μὲ μιὰ καμαριέρα καὶ δυὸ δούλους»...

Ἡ Φραντζίσκα : — Καμαριέρα; Γιὰ μένα ὁ λόγος;

Ὁ λοκαντιέρης : — Ναΐσκε, παιδούλα μου.

Ἡ Φραντζίσκα : — Τότε, κύριε λοκαντιέρη, βάλτε «μικρὴ» μπροστὰ στὸ «καμαριέρα»... Εἴπατε πὼς ἡ ἀστυνομία τὰ ψιλολογάει· μπορεῖ λοιπὸν νὰ γίνῃ παρεξήγηση, ὅταν μὲ τὸ καλὸ διαλαληθῇ ὁ γάμος μου. Γιατὶ εἶμαι ἀκόμη κορίτσι καὶ μὲ λένε Φραντζίσκα· μὲ παράνομα Willig: Φραντζίσκα Willig. Ἀπὸ τὴ Θουριγκία καὶ γώ. Ὁ κύρης μου εἴτανε μυλωνὰς σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ὑποστατικὰ τῆς σεβαστῆς κυρίας. Τὸ λένε Klein-Rammsdorf. Τὸ μῦλο τὸν ἔχει τώρα ὁ ἀδερφός μου. Μὲ πήγανε πολὺ μικρὴ στὸ παλάτι κι ἀναθράφηκα μὲ τὴ σεβαστὴ κυρία μαζί. Εἴμαστε ἴδιες στὰ χρόνια· τῆς Καντηλώρας (*) κλείνουμε τὰ εἰκοσιένα. Ἔμαθα ὅσα ἔμαθε κ' ἡ σεβαστὴ κυρία. Ἤθελα πολὺ νὰ μὲ καλοξαίρῃ ἡ ἀστυνομία.

Ὁ λοκαντιέρης : — Καλά, ὡραία μου παιδούλα· θὰ τὰ σημειώσω αὐτά, ἃ μοῦ ζητήσουνε κι ἄλλες πληροφορίες. — Καὶ τώρα, σεβαστὴ κυρία, τί ἤρθατε νὰ κάμετε δωπέρα;

Ἡ Μίνα : — Τί ἦρθα νὰ κάμω;

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἦρθε ἡ εὐγενεία σας νὰ ζητήσῃ τίποτα τοῦ Μεγαλειότατου; (**)

Ἡ Μίνα : — Ὄχι!

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἢ γιὰ καμιὰ δίκη;

Ἡ Μίνα : — Οὔτε!

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἢ...

Ἡ Μίνα : — Οὔτε, οὔτε! Ἦρθα μόνο γι' ἀτομικές μου δουλειές.

Ὁ λοκαντιέρης : — Περίφημα, κυρία μου. Μὰ πῶς λέγονται οἱ δουλειὲς αὐτὲς οἱ ἀτομικές;

Ἡ Μίνα : — Λέγονται... Μὰ θαρρῶ Φραντζίσκα, πὼς μᾶς γίνεται ἀνάκριση.

Ἡ Φραντζίσκα : — Κύριε λοκαντιέρη, δὲν πιστεύω ἡ ἀστυνομία νὰ γυρεύῃ νὰ μάθῃ τὰ μυστικὰ μιᾶς κοπέλας.

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἄλτρο κέ, παιδί μου· ἡ ἀστυνομία ὅλα θέλει νὰ τὰ ξαίρῃ, προπάντων τὰ μυστικά.

Ἡ Φραντζίσκα : — Λοιπόν, σεβαστὴ κυρία, τί νὰ γίνῃ; — Ἀκοῦστε με, κύριε λοκαντιέρη· — μὰ νὰ μείνῃ σ' ἐμᾶς καὶ στὴν ἀστυνομία!

Ἡ Μίνα : — Τί θὰ τοῦ πῇ ἡ παλαβή;

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἦρθαμε νὰ τσακώσουμε ἕναν ἀξιωματικὸ τοῦ βασιλιᾶ.

Ὁ λοκαντιέρης : — Τί; Πῶς; Παιδί μου; Παιδί μου!

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἢ νὰ μᾶς τσακώσῃ ὁ ἀξιωματικὸς ἐμᾶς, ποὺ τὸ ἴδιο βγαίνει.

Ἡ Μίνα : — Φραντζίσκα, τρελάθηκες;

(*) Ἐδῶ μεταφράζεται τὸ Fräulein μὲ «δεσποσύνη», γιατὶ ὁ γερμανικὸς ὅρος μπροστὰ σὲ κύριο ὄνομα ἀρχοντικὸ δείχνει κάπως σὰν τίτλος. Δίνεται ἀδίσταχτα ἡ προτίμηση στὴ «δεσποσύνη», κι ὃς λέει ὁ Βλάχος στὸ λεξικό του πὼς ἡ λέξη εἶναι τάχα ἀδόκιμη. Μιὰ φορά, ἀπὸ ρωμαϊκὴ ἄποψη καλήτερος ὅρος δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ.

(*) Ἡ γιορτὴ τῆς Παπαντῆς ἀλὰ φράγκα στὶς τοῦ Φλεβάρη. Λέγεται ἔτσι ἀπὸ τὸ λατινικὸ missa candelarum.

(**) Ὁ λόγος γιὰ τὸ Μεγάλο Φρειδερῖκο ποὺ βασίλεψε ἀπὸ 1740—1786 κ' ἔκαμε τὴν Πρωσία τρανὴ καὶ μεγάλη.

— Κύριε λοκαντιέρη, σᾶς παίρνει στό ψιλό ἡ ἀδιάκριτη.

Ὁ λοκαντιέρης : — Μνήστητί μου! Μὲ τὸν τιποτένιο ἐμένα μπορεῖ νὰ χωρατεύῃ ὅσο θέλει, μὰ μὲ τὴ σεβασμιότατη τὴν ἀστυνομία . . .

Ἡ Μίνα : — Νὰ σᾶς πῶ, κύριε λοκαντιέρη! — Δὲν ξαίρω πῶς νὰ τὸ πιάσω τὸ πρᾶμα. Κάλλιο, θαρρῶ, νάφήσετε ὅλ' αὐτὰ τὰ γραψίματα ὡς πού νὰ φτάσει ὁ θειός μου. Χτὲς σᾶς εἶπα κιόλας γιατί δὲν ἦρθε μαζί μου. Κάτι τοῦ ἔτυχε δυὸ μίλια ἀπὸ δῶ μακριὰ μὲ τάμάξι του καὶ δὲ θέλησε μὲ κανέναν τρόπο νὰ χασομερήσω γι' αὐτὸ κι ἄλλη νύχτα. Ἔτσι ἀναγκάστηκα νὰ προχωρήσω. Τὸ πολὺ πολὺ νὰ φτάσῃ ἕνα μερόνυχτο ὕστερ' ἀπὸ μένα.

Ὁ λοκαντιέρης : — Ὅπως ἀγαπᾶτε, κυρία, θὰ τὸν περιμείνουμε.

Ἡ Μίνα : — Ἐκεῖνος θὰ σᾶς ἀποκριθῇ καλήτερα. Ἐκεῖνος ξαίρει ποιανοῦ καὶ ἴσαμε ποιὸ βαθμὸ μπορεῖ νὰ ξεμυστερεφτῇ, ποιὲς δουλειές του νὰ δηλώσῃ καὶ ποιὲς νὰ κρύψῃ.

Ὁ λοκαντιέρης : — Τόσο τὸ καλήτερο! Φυσικά, φυσικά· δὲν μπορεῖ κανεὶς νάπαιτήσῃ μιὰ κοπελούδα (*κοιτάζει τὴ Φραντζίσκα μὲ ἰδιαίτερο βλέμμα*) σοβαρὰ νὰ σοῦ πραγματεύεται σοβαρὰ πράματα μὲ ἀνθρώπους σοβαρούς.

Ἡ Μίνα : — Κ' οἱ κάμαρές του, ἕτοιμες, κύριε λοκαντιέρη;

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἑτοιμότατες, κυρία μου, ἑτοιμότατες· μιὰ μόνο ἀκόμη . . .

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἀπ' ὅπου θὰ βγάλετε ἴσως πάλι κανέναν καλὸ ἄνθρωπο.

Ὁ λοκαντιέρης : — Οἱ μικρὲς καμαριέρες ἀπὸ τὴ Σαξονία φαίνεται νάναι πολὺ πονόψυχες, σεβαστὴ κυρία.

Ἡ Μίνα : — Ὅπως κι' ἂν εἶναι, κύριε λοκαντιέρη, δὲν τὰ κάματε καλὰ τὰ πράματα. Κάλλιο νὰ μὴ μᾶς δεχόσαστε.

Ὁ λοκαντιέρης : — Καλέ, τί λέτε, σεβαστὴ κυρία!

Ἡ Μίνα : — Μαθαίνω πὼς ὁ ἀξιωματικός πού βγάλαμε . . .

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἀπόστρατος εἶναι, κυρία μου, κι ἄλλο τίποτα.

Ἡ Μίνα : — Ἔ, κ' ὕστερα;

Ὁ λοκαντιέρης : — Λίγα εἶναι τὰ ψωμιά του.

Ἡ Μίνα : — Τόσο τὸ χειρότερο! Φαίνεται πὼς εἶναι ἄνθρωπος μεγάλης ἀξίας.

Ὁ λοκαντιέρης : — Μὰ σᾶς εἶπα δὰ πὼς εἶναι ἀπόστρατος.

Ἡ Μίνα : — Ποῦ νὰ γνωρίζει ὁ βασιλιὰς ὅλους τοὺς ἄξιους ἀνθρώπους!

Ὁ λοκαντιέρης : — Τοὺς γνωρίζει, ἔννοια σας, καὶ τοὺς παραγνωρίζει.

Ἡ Μίνα : — Τότε, δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ἀνταμείψῃ ὅλους.

Ὁ λοκαντιέρης : — Θὰ ἀνταμείβουνταν ὅλοι ἂν τάξίζανε. Ἀλλὰ οἱ κύριοι τότε ζούσανε σὰ νάταν νὰ μὴν πάψῃ ποτὲς ὁ πόλεμος, σὰ νὰ καταργήθηκε γιὰ πάντα ἡ διαφορὰ τοῦ δικοῦ σου μὲ τὸ δικό μου. Κατοιους, κι ὁ λοκαντιέρης πρέπει νάχῃ τὰ μάτια του δέκα. Πάλι καλὰ τὰ πῆγα μ' αὐτόνε. Μ' ὅλη τὴν ἀναπαραδιά του, εἶχε ἀκόμη πράματα ἀξίας· ἔτσι μποροῦσα νὰ τὸν κρατήσω δυὸ τρεῖς μῆνες ἀκόμη. Ἀλλά, κάλλιο οτὰ σίγουρα! — Ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, σεβαστὴ κυρία, μπὰς καὶ ξαίρετε ἀπὸ διαμαντικά;

Ἡ Μίνα : — Ὄχι καὶ τόσο.

Ὁ λοκαντιέρης : — Καὶ τί δὲ θὰ ξαίρῃ ἡ εὐγενεία σας!.. Θὰ σᾶς δείξω ἕνα δαχτυλίδι, ἕνα πολύτιμο δαχτυλίδι. Ἂν καλά, σεβαστὴ κυρία, ἔχετε καὶ λόγου σας στὸ δάχτυλό σας ἕνα πολὺ ὡραῖο, κι ὅσο τὸ θωρῶ, τόσο μὰ τὴν ἀλήθεια ἀπορῶ πόσο μοιάζει μὲ τὸ δικό μου.— Κοιτάξτε το! κοιτάξτε το! (*Τὸ βγάζει ἀπὸ τὴ θήκη καὶ τὸ παρουσιάζει τῆς Μίνας*). Τί φλόγα! Μονάχα τὸ μεσιανὸ μπιρλάντι θὰ ζυγιάζῃ πάνω ἀπὸ πέντε καράτια.

Ἡ Μίνα (*θωρώντας το*) : — Ποῦ βρίσκουμαι; Τί βλέπω; Αὐτὸ τὸ δαχτυλίδι...

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἀδερφὸς τἀδερφοῦ χίλια πεντακόσια τάλαρα τὸ πιάνει.

Ἡ Μίνα : — Φραντζίσκα! — Κοίτα δῶ!

Ὁ λοκαντιέρης : — Γι' αὐτὸ δὲ δίστασα νὰ τὸ πάρω ἐνέχυρο γιὰ ὀγδόντα πιστόλες.

Ἡ Μίνα : — Δὲν τὸ γνωρίζεις, Φραντζίσκα;

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἀπαράλλαχτο! — Κύριε λοκαντιέρη, ἀπὸ ποῦ ἔχετε αὐτὸ τὸ δαχτυλίδι;

Ὁ λοκαντιέρης : — Μά, παιδί μου, δὲν πιστεύω νάχετε δικαιώματα ἀπάνω του.

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἐμεῖς νὰ μὴν ἔχουμε, λέει, δικαίωμα σ' αὐτὸ τὸ δαχτυλίδι; — Στὴ δέση ἀπάνω, ἀπὸ μέσα μεριά, πρέπει νάναι χαραγμένο τὸ μονόγραμμα τῆς κυρίας.— Δεῖξτε το, κυρία!

Ἡ Μίνα : — Νά το, νά το! — Πῶς ἀποχτήσατε τὸ δαχτυλίδι αὐτό, κύριε λοκαντιέρη;

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἐγώ; Μὲ τὸν τιμιότερο τρόπο τοῦ κόσμου.— Σεβαστὴ κυρία, σεβαστὴ κυρία μου, δὲ θὰ μὲ ζημιώσετε, δὲ θὰ μὲ κακομοιριάσετε! Τί ξαίρω γὼ ἀπὸ ποῦ βαστᾶ αὐτὸ τὸ δαχτυλίδι. Πόσα καὶ πόσα στὸν πόλεμο δὲν ἀλλάζανε κάθε τόσο τὸ νοικοκύρη τους κρυφὰ καὶ φανερά. Κι ὁ πόλεμος ἤτανε πόλεμος. Πόσα ἄλλα δαχτυλίδια δὲ θὰ περάσανε τὰ σύνορα τῆς Σαξονίας! — Δώστε μού το πίσω, κυρία, δώστε μού το πίσω!

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἀπάντηση πρῶτα: ἀπὸ ποιόνε τὄχετε;

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἀπὸ ἄνθρωπο ποὺ δὲν τὸν ἔχω γιὰ τέτοιον, ἀπὸ ἄνθρωπο ἄλλωστε καλόν . . .

Ἡ Μίνα : — Ἀπὸ τὸν καλήτερο ἄνθρωπο τῆς οἰκουμένης, ἂν τὄχετε ἀπὸ τὸ νοικοκύρη τὸν ἴδιο. — Γρήγορα, φέρτε μού τονε! Ὁ ἴδιος θάναι, ἢ τουλάχιστο θὰ τὸν ξαίρῃ.

Ὁ λοκαντιέρης : — Ποιός; Ποιόνε, κυρία;

Ἡ Φραντζίσκα : — Μὰ δὲν ἀκοῦτε; τὸν ταγματάρχη μας.

Ὁ λοκαντιέρης : — Ταγματάρχη; Σωστά, ταγματάρχης εἶναι κεῖνος ποὺ καθότανε σ' αὐτὴ τὴν κάμαρα πρὶν ἀπὸ σᾶς, κι ἀπ' αὐτόνε τὄχω.

Ἡ Μίνα : — Ὁ ταγματάρχης von Tellheim;

Ὁ λοκαντιέρης : — Von Tellheim, ναῖσκε! Τὸν ξαίρετε;

Ἡ Μίνα : — Ἀκοῦς ἐκεῖ! Ἐδῶ εἶναι; Ἐδῶ εἶναι ὁ Tellheim; Ὁ ἴδιος; Ὁ ἴδιος κάθησε σ' αὐτὴ τὴν κάμαρα; Αὐτός, αὐτὸς σᾶς ἔβαλε ἐνέχυρο τὸ δαχτυλίδι αὐτό; Πῶς κατάντησε σὲ τέτοια στενοχώρια; Ποῦ εἶναι; Σᾶς χρωστᾷ;.. Φραντζίσκα, τὴν κασετίνα! Ἄνοιξε! (*Ἡ Φραντζίσκα τὴν ἀπιθώνει στὸ τραπέζι καὶ τὴν ἀνοίγει*). Πόσα σᾶς θέλει; Ποιανοῦ χρωστᾷ ἀκόμη; Φέρτε μου δῶ ὅλους τοὺς χρεωφειλέτες του. Νὰ λεφτά. Νὰ καμπιάλες. Ὅλα εἶναι δικά του!

Ὁ λοκαντιέρης : — Τί ἀκούω;

Ἡ Μίνα : — Ποῦ'ν'τος; ποῦ'ν'τος;

Ὁ λοκαντιέρης : — Πρὶν καμιὰ ὥρα ἤτανε δῶ.

Ἡ Μίνα : — Ἀγριάνθρωπε, πῶς μπόρεσες νὰ τοῦ φερθῇς τόσο ἄσκημα, τόσο σκληρά, τόσο ἄσπλαχνα;

Ὁ λοκαντιέρης : — Νὰ μὲ συμπαθήσῃ ἡ εὐγενεία σας . . .

Ἡ Μίνα : — Γρήγορα, νὰ μοῦ τὸν κουβαλήσετε εὐθὺς ἐδωνά.

Ὁ λοκαντιέρης : — Ἴσως ὁ δοῦλος του εἶναι ἀκόμη ἐδῶ. Θέλει ἡ εὐγενεία σας νὰ πάῃ νὰ τὸν εὕρῃ;

Ἡ Μίνα : — Ἂ θέλω, λέει; Νὰ βιαστῆτε, νὰ κουτρουβαληθῆτε! Γι' αὐτὴ τὴ χάρη καὶ μόνο θὰ ξεχάσω πόσο ἄσκημα τοῦ φερθήκατε.

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἄιντε, κύριε λοκαντιέρη, σβέλτα, μάνι μάνι! (*Τονὲ σκουντᾷ ἔξω*).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Ἡ Μίνα κ' ἡ Φραντζίσκα.

Ἡ Μίνα : — Τὸν ξανάβαλα στὸ χέρι, Φραντζίσκα! Σοῦ ἀρέσει; Τὸν ξανάβαλα στὸ χέρι! Δὲν ξαίρω τί μοῦ γίνεται ἀπὸ τὴ χαρά μου! Χαίρου δὰ μαζί μου, εὐλογημένη Φραντζίσκα! Ἂν καλά, ἐσὺ γιατί; Κι ὅμως πρέπει, ὀφείλεις νὰ χαίρεσαι μαζί μου. Ἔλα, καλή μου, νὰ σοῦ χαρίσω κάτι τι, νὰ χαίρεσαι μαζί μου καὶ σύ. Λέγε, Φραντζίσκα, τί νὰ σοῦ δώσω; Ποιό σοῦ ἀρέσει ἀπὸ τὰ πράματά μου; Τί ἔχεις καλήτερα; Πάρε ὅ,τι θέλεις· φτάνει νὰ χαίρεσαι. Μὰ βλέπω πὼς δὲ θὰ πάρῃς τίποτα μοναχή σου. Στάσου λοιπόν! (*χουφτιάζει μέσα στὴν κασετίνα*) νά, καλή μου Φραντζίσκα (*τῆς δίνει χρήματα*), κι ἀγόρασε ὅ,τι ἀγαπᾷς. Ἂ δὲ σοῦ φτάνουνε, ζήτα μου κι ἄλλα. Μόνο νὰ χαίρεσαι μαζί μου! Τί λυπητερὸ πρᾶμα, νὰ χαίρεται κανεὶς μονάχος. Ἔλα, πάρε λοιπόν . . .

Ἡ Φραντζίσκα : — Σᾶς κλέβω, κυρία· εἶστε μεθυσμένη, μεθυσμένη ἀπὸ τὴ χαρά.

Ἡ Μίνα : — Κοίτα καλά, γιατί τὸ μεθύσι μου εἶναι καυγαντζίδικο· πάρε, εἰδεμή . . . (*τῆς βάζει τὰ λεφτὰ στὸ χέρι*). Κι ἄσε τὸ φχαριστῶ στὴν μπάντα.— Στάσου· καλὰ ποὺ τὸ θυμήθηκα! (*Βγάζει κι ἄλλα λεφτὰ ἀπὸ τὴν κασετίνα*). Αὐτά, καλή μου Φραντζίσκα, χώσ'τα καταμέρος γιὰ τὸν πρῶτο λαβωμένο φτωχοφαντάρο ποὺ θὰ μᾶς ζητήσῃ ψυχικό.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ὁ λοκαντιέρης, ἡ Μίνα κ' ἡ Φραντζίσκα.

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἔ; θάρθῃ;

Ὁ λοκαντιέρης : — Τὸν ἄτιμο! Τὸν ἀπελέκητο!

Ἡ Μίνα : — Ποιός;

Ὁ λοκαντιέρης : — Ὁ δοῦλος του. Δὲ θέλει νὰ πάῃ νὰ τονὲ φέρῃ.

Ἡ Φραντζίσκα : — Φέρτε τόνε δῶ τὸν κατεργάρη! — Τοῦ ταγματάρχη τοὺς δούλους τοὺς ξαίρω ὅλους, γιά! Ποιὸς νάναι ἀπ' ὅλους ἄραγες;

Ἡ Μίνα : — Φέρτε τόνε γλήγορα. Σὰ μᾶς δῇ, θὰ πάῃ. (*Ὁ λοκαντιέρης φεύγει*).

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Ἡ Μίνα κ' ἡ Φραντζίσκα.

Ἡ Μίνα : — Δὲ βλέπω τὴν ὥρα. Μά, Φραντζίσκα, τί' ν' αὐτή σου ἡ κρυάδα; Δὲ θέλεις νὰ χαρῇς μαζί μου;

Ἡ Φραντζίσκα : — Θὰ ἤθελα μ' ὅλη μου τὴν καρδιά· φτάνει νὰ . . .

Ἡ Μίνα : — Τί φτάνει;

Ἡ Φραντζίσκα : — Τὸν φίλο τὸν βρήκαμε· μὰ σὲ τί κατάσταση; Κατὰ κεῖνα ποὺ ἀκοῦμε, δὲν τὰ πηγαίνει καλά. Θὰ δυστυχᾷ κι αὐτὸ μὲ στενοχωρεῖ.

Ἡ Μίνα : — Σὲ στενοχωρεῖ; — Νὰ σὲ φιλήσω, πάγκαλή μου συντρόφισσα! Αὐτὸ δὲ θὰ σοῦ τὸ ξεχάσω ποτέ! — Ἐγὼ μόνο ἐρωτεμένη εἶμαι, ἐσὺ εἶσαι καλή.

ΣΚΗΝΗ ΕΧΤΗ

Ὁ λοκαντιέρης, ὁ Γιοῦστος κ' οἱ παραπάνω.

Ὁ λοκαντιέρης : — Εἶδα κ' ἔπαθα νὰ τὸν καταφέρω.

Ἡ Φραντζίσκα : — Ξένα μοῦτρα! Δὲν τονὲ γνωρίζω.

Ἡ Μίνα : — Καλὲ σύ, εἶσαι τοῦ ταγματάρχη von Tellheim;

Ὁ Γιοῦστος : — Ναί.

Ἡ Μίνα : — Καὶ ποῦ εἶναι ὁ ἀφέντης σου;

Ὁ Γιοῦστος : — Δὲν εἶναι δῶ.

Ἡ Μίνα : — Ναί, μὰ ξαίρεις ποῦ νὰ τὸν βρῆς ;

Ὁ Γιοῦστος : — Ναί.

Ἡ Μίνα : — Δὲν πᾶς νὰ τονὲ φέρῃς μάνι μάνι ;

Ὁ Γιοῦστος : — Ὄχι.

Ἡ Μίνα : — Θὰ μοῦ κάμῃς χάρη.

Ὁ Γιοῦστος : — Μπᾶ ;

Ἡ Μίνα : — Ἐμένα καὶ τοῦ ἀφέντη σου.

Ὁ Γιοῦστος : — Ἴσως καὶ ὄχι.

Ἡ Μίνα : — Ποῦ τὸ ξαίρεις ;

Ὁ Γιοῦστος : — Δὲν εἶστε σεῖς ἡ ξένη κυρία ποῦ τοῦ στείλατε χαιρετίσματα σήμερα τὸ πρωί ;

Ἡ Μίνα : — Ἐγὼ εἶμαι.

Ὁ Γιοῦστος : — Τότες ἔχω δίκιο.

Ἡ Μίνα : — Ξαίρει τὄνομά μου ὁ ἀφέντης σου ;

Ὁ Γιοῦστος : — Ὄχι· μὰ τόσο συχαίνεται τὶς κυρίες, ποὺ εἶναι μὲ τὸ παραπάνω εὐγενικές, ὅσο καὶ τοὺς πρόστυχους μὲ τὸ παραπάνω λοκαντιέρηδες.

Ὁ λοκαντιέρης : — Γιὰ τὰ μένα ὁ λόγος καὶ καλά ;

Ὁ Γιοῦστος : — Γιὰ τὰ σένα.

Ὁ λοκαντιέρης : — Μὴ συνοριστῆτε λοιπὸν τὴν κυρία ἐξαιτίας μου καὶ τρεχάτε νὰ τονὲ φέρετε.

Ἡ Μίνα (*τῆς Φραντζίσκας*) : — Φραντζίσκα, δός του τίποτα...

Ἡ Φραντζίσκα (*κάνει νὰ βάλῃ λεφτὰ στὸ χέρι τοῦ Γιούστου*) : — Τὶς καλοσύνες σου δὲν τὶς θέλουμε χάρισμα.

Ὁ Γιοῦστος : — Οὔτε γὼ τὰ λεφτά σας δίχως καλοσύνες.

Ἡ Φραντζίσκα : — Τράβα λοιπόν.

Ὁ Γιοῦστος : — Ἀδύνατο. Τάφεντικό μου μὲ πρόσταξε νὰ κουβαλῶ. Αὐτὸ κάνω καὶ γώ, καὶ σᾶς περικαλῶ νὰ μὴ μὲ χασομερᾶτε παραπάνω. Σὰν τελειώσω, ἔ! τότες πιὰ πάω νὰ τοῦ πῶ νἄρθῃ ὧς ἐδῶ. Εἶναι στὸν καφενὲ δίπλα· κ' ἴσως νἄρθῃ, ἂ δὲν ἔχῃ τίποτα καλήτερο νὰ κάμῃ. (*Πάει νὰ φύγῃ*).

Ἡ Φραντζίσκα : — Στέκα δά.— Ἡ σεβαστὴ κυρία εἶναι τοῦ κύριου ταγματάρχη... ἀδερφή.

Ἡ Μίνα : — Ναί, ναί, ἀδερφή του.

Ὁ Γιοῦστος : — Ἐγὼ ξαίρω καλὰ πὼς ὁ ταγματάρχης ἀδερφὴ δὲν ἔχει. Στοὺς ἕξη μῆνες δυὸ φορὲς μ' ἔστειλε στὸ γονικό του, στὴν Κουρλάντα (*).— Ἂν καλὰ ὑπάρχουνε λογιῶ λογιῶ ἀδερφάδες.

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἀδιάντροπε !

Ὁ Γιοῦστος : — Μὲ τὸ στανιὸ δὲ μ' ἀφίνετε νὰ πηγαίνω. (*Φεύγει*).

Ἡ Φραντζίσκα : — Τί μαγκούφης εἶν' αὐτός ;

Ὁ λοκαντιέρης : — Δὲ σᾶς τὄλεγα ; Ἀλλὰ ἀφῆστε ! Τώρα ποὺ ξαίρω ποῦ εἶναι ὁ ἀφέντης του, πάω μόνος μου νὰ τονὲ φέρω.— Μόνο, σεβαστὴ κυρία, σᾶς περικαλῶ ταπεινότατα μὴν ξεχάσετε νὰ πῆτε τοῦ κυρίου ταγματάρχη νὰ μὲ συμπαθήσῃ ποὺ, διμένα, ἕναν ἄνθρωπο τῆς ἀξίας του, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, τονὲ...

Ἡ Μίνα : — Τρεχᾶτε γλήγορα, κύριε λοκαντιέρη ! Ὅλα θὰ τὰ σιάξω. (*Φεύγει ὁ λοκαντιέρης· κι ἀφοῦ ἔφυγε*) : Τρέχα ξωπίσω του, Φραντζίσκα, καὶ παράγγειλέ του νὰ μὴν πῇ τὄνομά μου ! (*Ἡ Φραντζίσκα τρέχει νὰ προφτάσῃ τὸ λοκαντιέρη*).

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

Ἡ Μίνα καὶ κατόπι ἡ Φραντζίσκα.

Ἡ Μίνα : — Τὸν ξανάβαλα στὸ χέρι !.. Εἶμαι μονάχη ;.. Μιὰ ποὺ εἶμαι τώρα μονάχη ! (*Σμίγει τὰ χέρια της*). Κι ὅμως μονάχη δὲν εἶμαι ! (*Κοιτάζει στὸν οὐρανό*). Τελειότερη προσευχὴ δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὸν ξαφνικὸ στοχασμὸ εὐχαριστίας πρὸς τὸν οὐρανό !— Τὸν ξαναβρῆκα, τὸν ξαναβρῆκα ! (*Μ' ἀνοιχτὴ ἀγκαλιά*). Καλορίζικη εἶμαι, καὶ χαρούμενη ! Τί τάχα νὰ τοῦ ἀρέσῃ κάλλιο τοῦ Πλάστη παρὰ πλάσμα χαρούμενο ! (*Ἔρχεται ἡ Φραντζίσκα*). Ἤρθες, Φραντζίσκα ; — Τονὲ λυπᾶσαι ; Ἐγὼ δὲν τονὲ λυπᾶμαι διόλου. Καλὴ 'ν' κ' ἡ δυστυχία. Ἴσως ὁ Θεὸς νὰ τοῦ τὰ πῆρε ὅλα, γιὰ νὰ τοῦ τὰ ματαδώσῃ ὅλα μὲ τὸ δικό μου χέρι.

Ἡ Φραντζίσκα : — Ὅπου κι ἂν εἶναι ἔφτασε... Καὶ φορεῖτε ἀκόμη τὴ ρόμπα σας, σεβαστὴ κυρία. Δὲ συγυρίζεστε μάνι μάνι ;

Ἡ Μίνα : — Δὲ βαριέσαι, καλέ. Ἀπὸ τώρα κι ὁμπρὸς πιότερο ἔτσι θὰ μὲ βλέπεις παρὰ συγυρισμένη.

Ἡ Φραντζίσκα : — Καλὰ γνωρίζετε τὸν ἑαυτό σας, κυρία μου.

Ἡ Μίνα (*ἀφοῦ ἔμεινε λίγο συλλογισμένη*) : — Μὰ τὴν ἀλήθεια, κορούλα μου, καὶ πάλι τὸ βρῆκες.

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἡ ὄμορφη, ὁμορφήτερη ἀσυγύριστη.

Ἡ Μίνα : — Εἶναι ἄραγε ἀνάγκη νὰ εἴμαστε ὄμορφες ; — Νὰ μᾶς θεωροῦν ὅμως ὄμορφες αὐτὸ μοῦ φαίνεται ἀπαραίτητο. Ὄχι, φτάνει γιὰ κεῖνονε, γιὰ κεῖνονε μόνο νἆμαι ὄμορφη ! — Φραντζίσκα, ἂν ὅλα τὰ κορίτσια εἶναι ὅπως νοιώθω τώρα ἐγώ, ἔ, εἴμαστε... παράξενα πλάσματα.— Τρυφερὰ καὶ περήφανα, ἐνάρετα καὶ ξιπασιάρικα, φιλήδονα καὶ θρῆσκα... Δὲν μπορεῖς νὰ μὲ καταλάβῃς. Καὶ τὸν ἑαυτό μοῦ ἀκόμα δὲν τὸν καταλαβαίνω.— Ἡ χαρά σοῦ σαλεύει τὸ νοῦ, σὲ ζαλίζει.

(*) Kurland, ἄλλοτε ἐπαρχία τῆς Ρουσίας, τώρα μέρος τῆς Λετονίας. Ὁ Tellheim δὲν ἤτανε λοιπὸν Πρῶσος ἀπὸ γεννησιμιό. Ἀλλά, καθὼς ἔγραφε ὁ Lessing τοῦ Gleim στὶς 12 μάη 1759, «ὁ Τυρταῖος ὁ Ἀθηναῖος ἀνήκει στοὺς Σπαρτιᾶτες· μήπως ὁ Keith, ὁ στρατηγὸς τοῦ Μεγάλου Φριδερίκου, δὲν εἶναι Πρῶσος γιατὶ γεννήθηκε στὴ Σκωτία ; Ἡ στρατιωτικὴ ἐκπαίδεψη κι ὄχι ὁ τόπος κάνουνε τὴν ἐθνικότητα». Ἔτσι κι ὁ Πρίγκηπας Εὐγένιος τῆς Σαβόγιας, ὁ Φραντσέζος, στάθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλήτερους στρατηγοὺς τῆς Λύστρίας.

Ἡ Φραντζίσκα : — Ἐλᾶτε στὰ συγκαλά σας, κυρία μου, ἀκούω κ' ἔρχουνται.

Ἡ Μίνα : — Στὰ σύγκαλά μου ; Καὶ μπορῶ ἐγὼ νὰ τονὲ δεχτῶ ἥσυχα ;

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΟΗ

Ὁ ταγματάρχης, ὁ λοκαντιέρης κ' οἱ παραπάνω.

Ὁ ταγματάρχης (*μπαίνει μέσα καί, καθὼς τὴ θωρεῖ, χύνεται κατὰ πάνω της*) : — Μίνα μου !

Ἡ Μίνα (*πετιέται ἀπάνω του*) : — Γουλιέλμο μου !

Ὁ ταγματάρχης (*κοντοστέκει ἄξαφνα*) : — Συγνώμη, σεβαστὴ κυρία,... νὰ βρῶ ἐδῶ τὴ δεσποσύνη von Barnhelm !..

Ἡ Μίνα : — Σᾶς φαίνεται τόσο ἀπροσδόκητο ; — (*Προχωρεῖ κατὰ πάνω του ἐνῶ αὐτὸς τραβιέται πρὸς τὰ πίσω*). Ζητᾶτε νὰ σᾶς συχωρέσω ποὺ λέγομαι ἀκόμη ἡ Μίνα σας ; Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς συχωρέσῃ ποὺ μ' ἔχετε ἀκόμη γιὰ δεσποσύνη von Barnhelm !

Ὁ ταγματάρχης : — Σεβαστὴ κυρία... (*Κοκκινώνει τὰ μάτια του ἀπάνω στὸ λοκαντιέρη καὶ σηκώνει τοὺς ὤμους του*).

Ἡ Μίνα (*παίρνει χαμπάρι τὸ λοκαντιέρη καὶ γνέφει τῆς Φραντζίσκας*) : — Κύριέ μου...

Ὁ ταγματάρχης : — Ἂ δὲν κάνουμε λάθος κ' οἱ δυὸ μας...

Ἡ Φραντζίσκα : — Μά, κύριε λοκαντιέρη, ποιόνε μᾶς φέρατε ; Πᾶμε γλήγορα νὰ βροῦμε τὸν πραγματικό.

Ὁ λοκαντιέρης : — Δὲν εἶν' αὐτὸς ὁ πραγματικός ; Εἶναι, καλέ !

Ἡ Φραντζίσκα : — Μ' ἀφοῦ δὲν εἶναι ! Πᾶμε γλήγορα· καὶ δὲν εἶπα ἀκόμη καλημέρα τῆς κόρη σας.

Ὁ λοκαντιέρης : — Μεγάλη μας τιμή... (*κι ὅμως δὲν τὸ κουνάει*).

Ἡ Φραντζίσκα (*τὸν ἀδράχνει*) : — Ἐλᾶτε, πᾶμε νὰ κάνουμε τὸν κατάλογο γιὰ τὰ φαγητά.— Πᾶμε νὰ ἰδοῦμε τί θὰ μᾶς βγάλετε...

Ὁ λοκαντιέρης : — Θὰ σᾶς βγάλουμε πρῶτα...

Ἡ Φραντζίσκα : — Σούτ, σούτ ! Ἂ μάθῃ ἀπὸ τώρα ἡ κυρία τί θὰ φάῃ τὸ μεσημέρι, πάει ἡ ὄρεξή της. Ἐλᾶτε, αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ πῆτε μόνος σ' ἐμένα. (*Τὸν τραβᾷ ἔξω μὲ τὸ στανιό*).

ΣΚΗΝΗ ΕΝΑΤΗ

Ὁ ταγματάρχης κ' ἡ Μίνα.

Ἡ Μίνα : — Λοιπόν, ἐξακολουθεῖ ἀκόμα τὸ λάθος ;

Ὁ ταγματάρχης : — Μακάρι νὰ ἐξακολουθοῦσε ! — Ἀλλὰ μιὰ εἶναι στὸν κόσμο, κι αὐτὴ εἶστε σεῖς.

Ἡ Μίνα : — Χαρὰ στὶς φασαρίες ! Ὅλος ὁ κόσμος μπορεῖ νἀκούσῃ ὅ,τι ἔχουμε νὰ ποῦμε ὁ ἕνας τοῦ ἀλλουνοῦ.

Ὁ ταγματάρχης : — Ἐσεῖς ἐδῶ ; Τί γυρεύετε δῶ, σεβαστὴ κυρία ;

Ἡ Μίνα : — Τίποτα πιά. (*Πηγαίνει κατὰ πάνω του μὲ ἀνοιχτὴ ἀγκαλιά*). Ὅ,τι γύρευα, τὸ βρῆκα.

Ὁ ταγματάρχης (*τραβιέται πρὸς τὰ πίσω*) : — Γυρεύετε ἕναν ἄντρα εὐτυχισμένο κι ἀντάξιο τῆς ἀγάπης σας, καὶ τί βρίσκετε ;.. ἕναν κακορίζικο.

Ἡ Μίνα : — Καὶ καλά, δὲ μ' ἀγαπᾶτε πιά ;... ἀγαπᾶτε ἄλλη ;

Ὁ ταγματάρχης : — Ἄχ ! κυρία μου ! Καὶ ποιὸς σᾶς ἀγάπησε ποὺ μπορεῖ κατόπιν ἀγαπήσῃ ἄλλη ;

Ἡ Μίνα : — Μόνο ἔν' ἀγκάθι βγάζετε ἀπὸ τὴν καρδιά μου.— Ἂν ἔχασα τὴν ἀγάπη σας, τί μὲ κόφτει ἂ μοῦ τὴν πῆραν ἡ ἀδιαφορία ἢ τὰ θέλγητρα ἀλληνῆς ;—Δὲ μ' ἀγαπᾶτε πιά, κι οὔτε ἀγαπᾶτε ἄλλη ; — Κακορίζικος ἄνθρωπος, ἂ δὲν ἀγαπᾶτε τίποτα !

Ὁ ταγματάρχης : — Σωστά, σεβαστὴ κυρία· ὁ κακορίζικος τίποτα δὲν κάνει νἀγαπᾷ. Τοῦ πρέπει ἡ κακοριζικιά του, ἂν τὴν ὑποταγῇ αὐτὴ τοῦ ἐγώ του δὲν ξαίρει νὰ τὴ βγάλῃ πέρα, ἂν τὸ καταδέχεται, ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαπᾷ νὰ λαβαίνουνε μέρος στὴν κακοριζικιά του.—Βαριὰ εἶναι ἡ ὑποταγὴ αὐτή ! — Καὶ τί κόπους δὲν ἔκαμα ἀφότου ἡ φρόνηση κ' ἡ ἀνάγκη μὲ προστάζουν νὰ ξεχάσω τὴ Μίνα von Barnhelm ! Μόλις ἄρχιζα νὰ ἐλπίζω πὼς οἱ κόποι μου δὲ θὰ πηγαίνανε τοῦ βρόντου... καὶ νὰ μοῦ παρουσιάζεστε, κυρία μου !

Ἡ Μίνα : — Ἂ, σᾶς καταλαβαίνω... Σταθῆτε, κύριε· σταθῆτε νὰ ἰδοῦμε πρὶν σκοντάψουμε παραπάνω ! — Σὲ μιὰ ἐρώτηση μόνο θὰ μοῦ ἀποκριθῆτε.

Ὁ ταγματάρχης : — Ὅποια θέλετε, κυρία μου.

Ἡ Μίνα : — Μὰ θὰ μοῦ ἀποκριθῆτε χωρὶς περιστροφὲς καὶ τζιριντζάντζουλες. Θὰ μοῦ πῆτε ἕνα ξερὸ ναὶ ἢ ὄχι.

Ὁ ταγματάρχης : — Ἀμέ !.. ἂν μπορῶ.

Ἡ Μίνα : — Μπορεῖτε. — Λοιπόν : Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν κόπο ποὺ ἔκαμες νὰ μὲ ξεχάσῃς, μὲ ἀγαπᾷς ἀκόμη, Γουλιέλμο ;

Ὁ ταγματάρχης : — Κυρία μου, ἡ ἐρώτηση αὐτή...

Ἡ Μίνα : — Τάξατε νὰ μὴν ἀπαντήσετε παρὰ μόνο ναὶ ἢ ὄχι.

Ὁ ταγματάρχης : — Καὶ πρόσθεσα : ἂν μπορῶ.

Ἡ Μίνα : — Μπορεῖτε· δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ξαίρετε τὸ τί γίνεται μέσα στὴν καρδιά σας. — Μ' ἀγαπᾷς ἀκόμη, Γουλιέλμο ; Ναὶ ἢ ὄχι ;

Ὁ ταγματάρχης :—Ἂν ἡ καρδιά μου...

Ἡ Μίνα : — Ναὶ ἢ ὄχι ;

Ὁ ταγματάρχης : — Ἔ λοιπόν, ναί !

Ἡ Μίνα : — Ναί ;

Ὁ ταγματάρχης :—Ναί, ναί !.. Μόνο...

Ἡ Μίνα : — Ὑπομονή !.. Μ' ἀγαπᾶτε λοιπὸν ἀκόμη· αὐτὸ μοῦ φτάνει.— Θέ μου, μὲ τί ὕφος κατάντησα νὰ μιλῶ ! Ἕνα συχαμερό, μελαγχολικό, κολλητικὸ ὕφος.—

Ξαναβρίσκω τὸ δικό μου.— Ἔ, ἀγαπητέ μου κακορίζικε, μ' ἀγαπᾶς ἀκόμη, ξαναβρῆκες τὴ Μίνα σου, καὶ δυστυχᾶς ἀκόμη; Ἄκου τώρα τί φαντασμένο πρᾶμα καὶ λωλὸ εἶπανε . . . εἶναι ἡ Μίνα σου. Φανταζότανε, φαντάζεται πὼς ἡ εὐτυχία σου ὅλη εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια! — Ἄντε! μάνι μάνι! Ξεστόμισέ της τη, τὴ δυστυχία σου. Θέλει νὰ ἰδῇ πόση θάντιζυγιάση.— Λοιπόν;

Ὁ ταγματάρχης: — Κυρία μου, δὲ μοῦ ἀρέσει νὰ παραπονιέμαι.

Ἡ Μίνα: — Πολὺ ὡραῖα. Κ' ἐγὼ ἔπειτ' ἀπὸ τὴν ἔπαρση τοῦ στρατιώτη, θάντιπαθοῦσα τὰ παράπονά του. Ἔχει ὅμως κάποιον τρόπο κρύο, ἀξένοιαστο, νὰ λέῃ κανεὶς τὴν παλληκαριά του καὶ τὴ δυστυχία του . . .

Ὁ ταγματάρχης: — . . . ποὺ τὸ κάτω κάτω καυχησιάρικος καὶ παραπονιάρικος εἶναι κι αὐτός.

Ἡ Μίνα: — Μὰ τότε, καλέ μου ἀντιλογητή, δὲν ἔπρεπε νὰ πῆς διόλου πὼς δυστυχᾶς.— Ἢ ὅλα νὰ τὰ κρύβῃς, ἢ ὅλα νὰ τὰ λές.— Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ φρόνηση, ποιὰ ἡ ἀνάγκη ποὺ σοῦ ὁρίζει νὰ μὲ ξεχάσῃς; —Ἐγὼ τρελαίνουμαι γιὰ τὴ φρόνηση· ἄλλο τόσο σέβουμαι τὴν ἀνάγκη.— Μ' ἂς ἀκούσουμε πόσο φρόνιμη εἶναι αὐτὴ ἡ φρόνηση καὶ πόσο ἀναγκαία ἡ ἀνάγκη.

Ὁ ταγματάρχης: — Ἂς εἶναι λοιπόν· ἀκοῦτε, κυρία μου.— Μὲ λέτε Tellheim· σωστά.— Λογαριάζετε ὅμως πὼς εἶμαι ὁ Tellheim ποὺ γνωρίσατε στὴν πατρίδα σας, ὁ ἀκούραστος ἄντρας, ὁ ἀπαιτητικὸς καὶ φιλόδοξος, ποὺ ὅριζε ὁλάκερο κορμὶ καὶ ψυχὴ ὁλάκερη, μὲ ὁρθάνοιχτα μπροστά του τὰ ὅρια τῆς δόξας καὶ τῆς εὐτυχίας, ποὺ ὅσο καὶ νὰ μὴν ἦταν ἀντάξιος ἀκόμη τῆς καρδιᾶς σας καὶ τοῦ χεριοῦ σας, μποροῦσε νὰ ἐλπίσῃ πὼς θὰ τάξιζε κάθε μέρα περισσότερο.— Εἶμαι τόσο λίγο σήμερα ὁ Tellheim αὐτὸς... ὅσο εἶμαι ὁ πατέρας μου. Κ' οἱ δυό τους μᾶς ἀφήσανε χρόνια.— Ἐγὼ εἶμαι ὁ Tellheim ὁ παυμένος, ὁ ταπεινωμένος στὴν τιμή του, ὁ σακάτης, ὁ ψωρίτης. — Τοῦ ἀλλουνοῦ, κυρία μου, δώσατε τὸ λόγο σας· θέλετε στὸν τωρινὸ νὰ τὸν κρατήσετε;

Ἡ Μίνα: — Πώ, πώ, τραγωδίες.— Ὡστόσο, κυριέ μου, ὡς ποὺ νὰ ξανάβρω τὸν ἄλλονε, — οἱ Tellheimηδες μ' ἔχουνε κάνει μιὰ φορὰ τρελὴ— ὁ τωρινός, τί νὰ κάμῃ; Θάναγκαστῇ νὰ μοῦ τὰ βγάλῃ πέρα.—Τὸ χέρι σου, καλέ μου ψωρίτη! (*Τοῦ πιάνει τὸ χέρι*).

Ὁ ταγματάρχης (*σέρνει μὲ τὸ ἄλλο χέρι τὸ καπέλο του μπροστὰ στὸ πρόσωπό του καὶ γυρίζει τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά*): — Παραγίνηκε τὸ πρᾶμα! — Ποῦ βρίσκουμαι; — Ἀφῆστε με, κυρία! Ἡ καλοσύνη σας μὲ ξεθεώνει! — Ἀφῆστε με!

Ἡ Μίνα: — Τί ἔπαθες; Ποῦ θέλεις νὰ πᾷς;

Ὁ ταγματάρχης: — Μακριά σου!

Ἡ Μίνα: — Μακριά μου; (*τραβᾷ τὸ χέρι του κατὰ τὸ στῆθος της*). Ὀνειρεύεσαι;

Ὁ ταγματάρχης: — Ἡ ἀπελπισία θὰ μὲ σωριάσῃ ξερὸ στὰ πόδια σου.

Ἡ Μίνα: — Μακριά μου;

Ὁ ταγματάρχης: — Μακριά σου.— Νὰ μὴ σὲ ξαναΐδῶ ποτέ, ποτέ.— Ἢ τουλάχιστον, εἶμαι ἀποφασισμένος, περισσότερο ἀπὸ ἀποφασισμένος... νὰ μὴν κάνω κακὸ . . . νὰ μὴν ἀφήσω νὰ κάμῃς μιὰ τρέλα.— Ἄσε με, Μίνα! (*Ξεταβιέται καὶ φεύγει*).

Ἡ Μίνα (*ξοπίσω του*): — Ἡ Μίνα νὰ σ' ἀφήσῃ; — Γουλιέλμο! Γουλιέλμο!

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ Β' ΠΡΑΞΗΣ

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΧΜΕΤ ΒΕΗ ΣΑΚΟΥΗ

ΝΕΙΛΟΣ

Τὸ βουβὸ θολὸ νερό σου
ἀκριβὸ χρυσάφι γίνεται
καὶ ἡ γῆς σκληρὰ σὰν πνίγεται
πιὸ τρανὴ ἀπ' τὸ θυμό σου
βλογημένη ἀναστήνεται.

Σὰν αἰώνιος νόμος μένει
τὸ παρθένο, πλάνο ρέμα σου,
τὴν ἀγάπη ἔχεις πνεῦμα σου·
κι' ἡ Κοιλάδα περιμένει
γιὰ νὰ πιῇ τὸ ἅγιο αἷμα σου.

(Διασκευὴ) ΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΜΗΣ

Τὸ δεκαοκτώ τέρερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἀλλοῦ καὶ ἐδῶ.

Σὰς εὐρωπαϊκὲς ἰαματικὲς λουτροπόλεις ὑπάρχουν καζίνα, περίπατοι, τέννις, γκόλφ, πάρκα, φιλαρμονικὴ — καὶ ὑπάρχουν ἐπίσης βιβλιοπωλεῖα *ὅπου πουλᾶν* καὶ *δανείζουν βιβλία*, γιατί ἐκτὸς ἀπὸ ὅσους ἔχουν τὸ πάθος τοῦ παιχνιδιοῦ, φλερτάρουν στοὺς περιπάτους, παίζουν τέννις καὶ γκόλφ, τεμπελιάζουν στὶς ψάθινες πολυθρόνες τῶν πάρκων ἢ ἀρέσουν τὶς παλιὲς ὄπερες, ὑπάρχουν κι' ἄνθρωποι ποὺ διαβάζουν. Εἶναι μάλιστα κατὰ πολὺ οἱ πολυαριθμότεροι. Κατὰ τὶς εἴκοσι μιὰ ἡμέρες τῆς κούρας, καὶ τῆς καταναγκαστικῆς ἀναπαύσεως, γίνεται μία τρομερὴ κατανάλωση βιβλίων. Οἱ «νουβωτὲ» πουλιοῦνται σὰν πτι-φοὺρ καὶ τὰ βιβλία τῶν δανειστικῶν βιβλιοθηκῶν, στὸ τέλος τῆς σαιζόν, καταντοῦν κουρέλια ἀπὸ τὴν πολλὴ χρήση.

Ὅλα αὐτὰ τὰ βιβλία δὲν εἶναι, βέβαια, ἀπὸ τὰ καλλίτερα τῶν εὐρωπαϊκῶν φιλολογιῶν. Ὁ Ντεκομπρὰ συναγωνίζεται τὰ ἀστυνομικὰ μυθιστορήματα καὶ οἱ «*vies romancées*», τὰ *αἰσθηματικά*. Δὲν πρόκειται ὅμως γι' αὐτό. Ἐκεῖνο ποὺ ἤθελα νὰ τονίσω εἶναι ὅτι ὁ κόσμος τῶν ξένων ἰαματικῶν λουτροπόλεων, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, διαβάζει. Τὸ βιβλίο τὸ βλέπετε, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα, στὰ περίπτερα ποὺ πουλᾶν σιγαρέττα, στὰ ἀναγνωστήρια τῶν ξενοδοχείων, στὰ γόνατα κυριῶν, στὶς αἴθουσες ἀναμονῆς τῶν λουτρῶν — κι' ὡς καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμα τὰ τραπέζια τοῦ φαγητοῦ, γιατί κι' ἐκεῖ ἀκόμα διαβάζουν οἱ ἄνθρωποι ποὺ τρῶνε μόνοι.

Ἐδῶ στὸ Λουτράκι, ὅπου βρίσκομαι αὐτὲς τὶς ἡμέρες, δὲν ὑπάρχουν οὔτε περίπατοι, οὔτε τέννις, οὔτε γκόλφ, οὔτε πάρκα, οὔτε φιλαρμονική. Ἔχει μόνο ἕνα ἄθλιο καζίνο, ὅπου δὲν *εἶνε νὰ μπεῖ κανείς, κι' ἔχει κι' ἕνα τρομερὸ* ἄνεμο ποὺ δὲν εἶναι γιὰ νὰ βγεῖ κανείς. Ἔχει, ἐξ ἄλλου, ἄφθονο κόσμο—κι' ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κι' ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο κι' ἀπὸ τὴν Κύπρο. Ὅ,τι δὲν ἔχει, εἶναι ἕνα βιβλιοπωλεῖο. Αὐτὰ ἀκόμα τὰ περίπτερα πουλᾶν ὅ,τι θέλετε, ἀπὸ σιγάρα ἴσαμε κουβαρίστρες κι' ἀπὸ σοκολάτες ἴσαμε κορδόνια παπουτσιῶν. Βιβλία ὅμως δὲν ἔχουν — ἔστω κι' ἀστυνομικὰ μυθιστορήματα. Στὴν κυριώτερη καὶ τὴν πιὸ πολυσύχναστη ἑλληνικὴ λουτρόπολη, ἀπ' ὅπου περνᾶν χιλιάδες ἄνθρωποι μέσα στὴ σαιζόν, τὸ βιβλίο εἶναι κάτι ἄγνωστο. Ἄγνωστο — διότι ἀζήτητο. Δὲν ἔχω ἰδεῖ ἄνθρωπο νὰ κρατάει στὸ χέρι του βιβλίο — οὔτε σὲ σαλόνι ξενοδοχείου, οὔτε σὲ αἴθουσα ἀναμονῆς λουτρῶν, οὔτε σὲ βεράντα, πολὺ δὲ λιγώτερο σὲ αἴθουσα φαγητοῦ. Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος ποὺ συνωστίζεται ἐδῶ μεταξὺ βουνῶν καὶ θάλασσας κι' ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει καμμιὰ σχεδὸν ἀπὸ τὶς distractions τῶν ξένων λουτροπόλεων γιὰ νὰ σκοτώνει τὶς ὧρες τῆς ἀναγκαστικῆς του ἀργίας, δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ τὶς σκοτώσει μ' *ἕνα βιβλίο*. Ὅλες τὶς ὧρες τῆς ἡμέρας — ποὺ ὁ ἄνεμος ἀναγκάζει τὸν κόσμο νὰ μένει κλεισμένος στὰ σαλόνια τῶν ξενοδοχείων — οἱ ἄνθρωποι ἢ πλήττουν, ἢ κουτσομπολεύουν τοὺς ἄλλους, ἢ χαρτοπαίζουν. Ἂν διαβάζουν κάτι, εἶνε μόνο τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ . . . γράμματα ποὺ λαμβάνουν.

Γιὰ νὰ ἰδῶ ὡς ποιὸ σημεῖο φτάνει αὐτὴ ἡ ἀδιαφορία τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὸ βιβλίο, ἔκανα ἕνα πείραμα: ἄφησα ἀδέσποτο ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες πάνω σ' ἕνα τραπέζι τοῦ σαλονιοῦ τοῦ ξενοδοχείου μου ἕνα μυθιστόρημα,— ὅ,τι, δηλαδή, πιὸ εὐχάριστο ὡς βιβλίο. Αἴ λοιπόν: ὄχι μόνο δὲν τὸ ἔκλεψε κανείς, ἀλλὰ οὔτε κὰν τὸ φυλλομέτρησε ἀπὸ περιέργεια Ἔμεινε ἐκεῖ ποὺ τὸ εἶχα ἀφήσει — ἀπλησίαστο σὰν χολεριασμένος. Στὸ μεταξὺ ἐξαφανίστηκε μιὰ ξεχασμένη σ' ἕνα ἄλλο τραπέζι τράπουλα κι' ἔκανε φτερὰ ἕνα «μπερέ» . . .

Θὰ μοῦ πῆτε ὅτι ἡ ἀδιαφορία αὐτὴ τῶν ρωμιῶν γιὰ τὸ βιβλίο δὲν εἶναι τίποτα τὸ καινούριο. Ναί, ἀλλὰ *προκαλεῖ*, κάθε φορὰ ποὺ τοῦ δίδεται κανενὸς ἡ εὐκαιρία, μία καινούρια πάντα μελαγχολία. Ἰδίως ὅταν αὐτὸς ποὺ κάνει τὴ διαπίστωση εἶνε, ὁ ἴδιος, συγγραφεύς,—ἕλλην συγγραφεύς . . .

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

Ἡ «ὀργάνωση τῆς λογοτεχνίας».

Στὸ συνέδριο τῶν λογοτεχνῶν, ποὺ ἔγινε τὶς *τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Αὐγούστου στὴ* Μόσχα, ὁ Μάξιμος Γκόρκυ, μαζὶ μὲ πολλὰ ἄλλα, ποὺ μποροῦν νὰ προκαλέσουν ἀτελείωτες συζητήσεις, εἶπε καὶ τ' ἀκόλουθα, ποὺ πιστεύουμε ὅτι βρίσκουν σύμφωνους συντηρητικοὺς καὶ προοδευτικούς, δεξιοὺς καὶ ἀριστερούς:

«Γιατὶ ὠργανώθηκε τὸ Συνέδριο τῶν λογοτεχνῶν καὶ τί σκοπὸ ἔχει τὸ μελλοντικὸ σωματεῖο. Ἂν ἔχῃ μονάχα σκοπὸ τὴν καλὴ ἐπαγγελματικὴ ἀποκατάσταση τῶν συνεργατῶν τῆς λογοτεχνίας, τότε ζήτημα ἤτανε ἂν ἔπρεπε νὰ περιφράξουμε ἕνα τόσο μεγαλειώδικο κῆπο. Ἐγὼ νομίζω πὼς τὸ σωματεῖο πρέπει νὰ βάλει γιὰ

σκοπό του ὄχι μονάχα τὰ *ἐπαγγελματικὰ συμφέροντα τῶν λογοτεχνῶν, μὰ τὰ συμφέροντα* τῆς λογοτεχνίας στὸ σύνολό της. Τὸ σωματεῖο πρέπει νὰ ἀναλάβει ὡς ἕνα βαθμὸ τὴν καθοδήγηση τῆς στρατιᾶς τῶν ἀρχάριων συγγραφέων, πρέπει νὰ τὴν ὀργανώσει, νὰ κατανείμει τὶς δυνάμεις της στὶς διάφορες δουλειές καὶ νὰ τὴ μάθει νὰ δουλεύει τὸ ὑλικό, τόσο τὸ περασμένο ὅσο καὶ τὸ τωρινό.

»...Νὰ ποιό εἶναι,κατὰ τὴ γνώμη μου, τὸ καθῆκον τῆς ἕνωσης τῶν λογοτεχνῶν. Τὸ συνέδριό μας δὲν πρέπει νὰ εἶναι μονάχα μιὰ λογοδοσία πρὸς τοὺς ἀναγνῶστες, νὰ εἶναι μονάχα μιὰ παράτα τῶν χαρισμάτων μας· μὰ πρέπει νὰ ἀναλάβει τὴν ὀργάνωση τῆς λογοτεχνίας, τὸ ἔργο τῆς διαπαιδαγώγησης τῶν νεαρῶν λογοτεχνῶν πάνω στὴ δουλιὰ ποὺ ἔχει πανενωσιακὴ σημασία, στὴ δουλιά, γιὰ τὸ ὁλόπλευρο γνώρισμα τῆς περασμένης καὶ τῆς τωρινῆς ζωῆς τῆς πατρίδας μας».

Ἡ ἀρτισύστατη «Ἑταιρία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν», ἂν ὑπάρχη καιρός, θὰ ἔπρεπε νὰ περιλάβη στὸ καταστατικό της καὶ τὸν «σκοπὸ» αὐτόν, ποὺ νομίζουμε ὅτι ἔλειψε ἀπὸ τὸ πρόγραμμα ὅλων τῶν λογοτεχνικῶν μας «συλλόγων», «σωματείων» ἢ «ἑταιριῶν».

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Ἕνα δοκουμέντο.

Ἀναδημοσιεύουμε ἀπὸ τὸν «Ἐπιστημολόγο» τὸ ἀκόλουθο σημείωμα. Τὰ σχόλια εἶναι περιττά, γιατὶ τίποτε δὲ θὰ μποροῦσε νὰ δείξη καλύτερα τὴ νοοτροπία, τὴν ἀντίληψη, μὰ καὶ τὸ ἦθος αὐτῶν τῶν «ἐπιστημολογικῶν» γλωσσαμυντόρων:

«Ἐν τῇ «Νέᾳ Ἑστίᾳ» (τεῦχος 183, σ. 708) ὁ Γρ. Ξενόπουλος, κρίνων—τρόπος τοῦ λέγειν—τὴν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γενομένην ἔκδοσιν τοῦ «Συμποσίου» τοῦ Πλάτωνος, γράφει περὶ τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ τὰ ἑξῆς:

«Θὰ τὴν προτιμοῦσα στὴν ἰδια γλῶσσα τοῦ... Πλάτωνος, τὴ σημερινή... Ἡ σημερινὴ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἐκείνη ποὺ μεταχειρίζουνται στὰ λογοτεχνήματά τους οἱ δοκιμώτεροι—καὶ στὴν ἐποχή του ὁ δοκιμώτερος δὲν ἦταν ὁ Πλάτων;—σύγχρονοι πεζογράφοι. Καὶ φέρνω παράδειγμα τὸν τελειότερο στυλίστα ἀπ' ὅλους, τὸν Παῦλο Νιρβάνα. Ἂν ἐγὼ ἔκανα τὴ μετάφραση τοῦ «Συμποσίου», θἀπαιρνα γιὰ γλωσσικὸ πρότυπο τοὺς φιλοσοφικοὺς διαλόγους τοῦ Ἀσόφου Κι' ἂν δὲν εἶχα αὐτούς, ἴσως θὰ μοῦφτανε κι' ἡ δική μου γλῶσσα, ὅπως εἶναι διαμορφωμένη στὰ τ ε λ ε υ τ α ῖ α μου λογοτεχνήματα. Προχτὲς ἀκόμα («Ἀθηναϊκὰ Νέα» 21 Ἰουλίου) ἡ Παυλίνα μου—ἄ, εἶν' ἕνα θαυμάσιο κορίτσι ἡ Παυλίνα μου καὶ σπουδάζει μάλιστα φιλολογία—ἔγραφε ἀπὸ τὸ χωριό της πρὸς ἕναν ἀγαπημένο της συγγραφέα: « ... Ἂν θὰ σπουδάσω ποτὲ ἔξω, θὰ προτιμήσω νὰ πάω στὴ Γερμανία· κι' ἂν θὰ πάω στὴ Γερμανία, πρέπει νὰ ξέρω κάπως τὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ μὴ χάσω πολὺν καιρὸ ὡς νὰ τὴ μάθω ἐκεῖ. Θὰ μάθω τώρα μονάχη μου ὅσα μπορέσω, κι' ἀπ' τὸν Ὀχτώβρη, στὴν Ἀθήνα, θὰ πάρω δασκάλα. Ἐσεῖς ξέρετε γερμανικά; δὲν σᾶς ρώτησα ποτὲ ἂν ξέρετε—καλὰ ὅμως—θὰ πάρω σᾶς.» Λύτὴ εἶναι ἡ σημερινὴ γλῶσσα καὶ τὸ σημερινὸ ὕφος τοῦ Πλάτωνος ἐδῶ σ' ἐμᾶς. Ἀκόμα παραξενεύεστε; Μὰ διαβάστε δυνατὰ τὴν παραπάνω περικοπή, δοκιμάστε ἔπειτα νὰ μεταθέσετε μόνο μιὰ λεξούλα χωρὶς νὰ καταστρέψετε ὅλη τὴν ἁρμονία τοῦ ρυθμοῦ, δοκιμάστε νὰ σβύσετε ἢ νὰ βάλετε ἕνα φθογγολογικὸ νόμο τῆς νεοελληνικῆς, καὶ θὰ τὸ ἰδῆτε. Γιατί, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν καὶ τῶν ἀποστάσεων, κάνουμε κι' ἐμεῖς ἀπαράλλαχτα ὅ,τι ἔκανε στὸν καιρό του ὁ Πλάτων, δηλαδὴ διδασκόμαστε τὸ ἑλληνίζειν ἀπ' τοὺς πολλούς, ἀπ' τὸ λαό. Ξέχασα ὅμως: τέτοια μικροπράμματα δὲν τὰ βλέπουν οἱ σπουδαῖοι φιλόλογοι· (μόνο ἴσως κάτι. . . παρακατινοὶ ἢ παρακεντέδες). Καὶ δυστυχῶς εἶν' ἐκεῖνοι ποὺ ἔπρεπε νὰ τὰ βλέπουν πρῶτοι.»

Ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοπούλου, τὸ «Συμπόσιον» καὶ ἡ Παυλίνα γειτονεύουσιν. Ὁ Ξενόπουλος, παρὰ τὴν ἐσχατογηρικὴν ἡλικίαν του, ἥτις ἐπιτρέπει παντὸς εἴδους ἀνοησίας, ὑπῆρξε συγκαταβατικώτερος ἄλλων, διότι καταδέχεται νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὸν Πλάτωνα καὶ νὰ ὁμιλῇ ὡς ἴσος πρὸς ἴσον. Ἐνῷ ὁ νεαρὸς καὶ εὐκίνητος Γ. Παπανδρέου εὑρίσκει ὅτι «τὸ παρελθὸν εἶναι μόνον ἀφετηρία ἐμπνεύσεως πρὸς ἀναγέννησιν», ἄλλαις λέξεσιν, ὅτι ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Δημοσθένης δὲν ἐπαρκοῦσι πρὸς μόρφωσιν τοῦ ἔθνους, ὅπως χρησιμεύουσιν εἰς ταύτην οἱ συνεχίσαντες καὶ τελειοποιήσαντες τὴν τέχνην τοῦ λόγου καὶ δημιουργήσαντες ἀναγέννησιν διανοητικήν: ὁ Μελᾶς, ὅστις ὑπερηκόντισε τοὺς τραγικούς, ὁ Χόρν, ὅστις κατεξηυτέλισε τὸν Ἀριστοφάνη, ὁ Νιρβάνας, ὅστις ἔδειξεν εἰς τὸν Πλάτωνα πῶς γράφονται οἱ διάλογοι, ὁ Ξενόπουλος, ὅστις ἀνέστησε τὸ πλατωνικὸν ὕψος καὶ ὁ «σπουδάσας διὰ πρωθυπουργὸς» (ὡς ἔλεγε τῷ 1923 πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἀποτυχίας ἐν τῇ διοικήσει τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν) Παπανδρέου, τοῦ ὁποίου οἱ πλήρεις ὑψηλῶν νοημάτων λόγοι περὶ χωρισμοῦ τῶν προσφυγικῶν συνοικισμῶν καὶ διχοτομήσεως τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἐθνικὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ ὡς πρότυπα ρητορείας ἀντὶ τοῦ κακοτέχνου καὶ ἀνουσίου Δημοσθένους. Ὁμολογουμένως χρειάζεται μεγάλη δόσις κυνικῆς ἀναιδείας πρὸς διατύπωσιν δημοσίων τοιούτων γνωμῶν, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς γνῶμαι ὅ,τι εἶναι προϊὸν τῶν ἐγκεφάλων τῶν τροφίμων τῶν φρενοκομείων».

Δημοσιευμένες σελίδες τοῦ Ροΐδη.

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία»,

Ξεφυλλίζοντας παλιοὺς τόμους περιοδικῶν κι' ἐφημερίδων, συχνὰ μοῦ ἔτυχε νὰ συναντήσω τὄνομα τοῦ Ροΐδη κάτω ἀπὸ ἄρθρα, μελέτες, χρονογραφήματα κλπ. ποὺ δὲ συμπεριληφθήκανε στὴν ἔκδοση τῶν «Ἔργων» του τῆς βιβλιοθήκης Φέξη. Δὲν ἐσημείωσα, δυστυχῶς, παρὰ ἐλάχιστα, μένω ὅμως μὲ τὴν ἐντύπωση πὼς ἂν συγκεντρώνονταν ὅλα, θἀποτελοῦσαν ἕνα σημαντικὸ κι' ἀπαραίτητο συμπλήρωμα τῆς σειρᾶς τῶν «Ἁπάντων» του. Σοῦ στέλνω λοιπὸν τὸ παρακάτω σημείωμα μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ θελήσεις νὰ τὸ δημοσιέψεις γιὰ νὰ τὸ ἔχουν ὑπ' ὄψει τους οἱ ἐνδεχόμενοι μελετητὲς ἢ ἐκδότες τοῦ ἔργου του· σοῦ στέλνω ἀκόμα ὁλόκληρο τὸ περὶ Δοστογέφσκη ἄρθρο του, ποὺ θἄξιζε νὰ τὸ ξανατυπώσεις στὶς σελίδες σου γιὰ τὸ ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον ποὺ παρουσιάζει, γιατὶ εἶναι τὸ πρῶτο — ἂν δὲ γελιέμαι — ποὺ γράφτηκε γιὰ τὸ συγγραφέα αὐτὸν στὴν Ἑλλάδα, καὶ μάλιστα γιὰ νὰ προλογίσει τὴ μετάφραση τοῦ «Ἔγκλημα καὶ Τιμωρία» ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη.

***

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἄρθρα κλπ. τοῦ Ροΐδη ποὺ δὲ συμπεριληφθήκανε στὴν ἔκδοση τῶν «Ἔργων» του:

1) Ὁ Δοστογέφσκη καὶ τὸ ἔργον του «Ἔγκλημα καὶ Τιμωρία», Ἐφημερὶς 13 Ἀπριλ. 1889.
2) Γίγαντες καὶ νάνοι (Σκαλάθυρμα), Παρνασσός, Τόμ. ΙΕ', 1892, σελ. 5—8.
3) Θεατρικὴ ἀνάμνησις, Ἐφημερὶς 1—2 Νοεμ. 1895.
4) Παθογένεια, Ποικίλη Στοά 1895, σελ. 49—54.
5) Αἱ ἐξοχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, Πανηγυρικὸν λεύκωμα: Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας 1896, σελ. 308—311.
6) Τί τρώγουν οἱ Ἀθηναῖοι, Πανηγυρικὸν λεύκωμα: Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας 1896, σελ. 318—322.
7) Ὁ Ἀστήρ μου, Ἀκρόπολις, 24 Δεκεμβρίου 1900.
8) Ὁ Διαβάτης, Ἀκρόπολις, 25 Δεκεμβρίου 1900.

Μὲ ἀγάπη
Γ. Κ. ΚΑΤΣΙΜΠΑΛΗΣ

Οἱ μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

Φίλε κ. Π. Χάρη,

Στὸ τελευταῖο φύλλο τῆς «Νέας Ἑστίας» δημοσιεύεται ἐπιστολὴ τοῦ κ. Κ. Παράσχου σχετικὴ μὲ τὴ μόρφωση ποὺ πρέπει νἄχη ὁ μεταφραστὴς ἀρχαίων συγγραφέων.

Νομίζω πὼς ὁ κ. Παράσχος κάνει ὄχι καὶ τόσο ἐπιτυχημένη σύγκριση ὑποστηρίζοντας πώς, ὅπως τὸν Μπωντλαὶρ καὶ οἱονδήποτε ἄλλο Γάλλο εἶναι σὲ θέση νὰ μεταφράσῃ καλύτερα ἕνας λογοτέχνης, ἔτσι μπορεῖ ν' ἀποδώσῃ καὶ τὸν Εὐριπίδη ἢ τὸν Πλάτωνα. Γιατί, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν ἕνας λογοτέχνης νὰ ξέρῃ τὰ γαλλικὰ ἐξ ἴσου καλὰ ὅπως ἕνας καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς, ἀντίθετα, τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ κατέχῃ σὰν τὸν καθηγητὴ τῆς κλασικῆς φιλολογίας. Γι' αὐτό, ἂν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ διαλέξουμε μεταξὺ καθηγητοῦ καὶ λογοτέχνη, θὰ ἔπρεπε νὰ προτιμούσαμε τὸν πρῶτο. Ἂν μάλιστα ὁ καθηγητής, ποὺ θὰ καταπιάνονταν μὲ τὴ μετάφραση ἑνὸς ἀρχαίου κλασικοῦ, ἦταν σύγχρονα καὶ λογοτέχνης — μήπως εἶναι ἀδύνατο; — τόσο τὸ καλύτερο. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ λογοτέχνες ἄριστοι μεταφρασταί, εἶναι ὅμως τόσο σπάνιοι!

Φιλικότατα
Μ. ΚΑΛΕΥΡΑΣ

***

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία»,

Στὸ «Δεκαπενθήμερο» τοῦ 186ου τεύχους ὁ κ. Κ. Παράσχος γράφει γιὰ τὶς μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Ἐνῶ ὁ κ. Τζάρτζανος ὑποστηρίζει ὅτι «ἡ ἑρμηνεία κι' ἡ ἐξήγησις κι' ἡ μετάφρασις τῶν κλασσικῶν συγγραφέων δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἀποκλειστικὸ ἔργο ἱκανῶν φιλολόγων», γιατὶ «αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη ἐπιστημονικὴ μόρφωσι καὶ γνῶσι τῆς ἀρχαίας γλώσσας», ὁ κ. Παράσχος τὸν ἀντικρούει καὶ μὲ ἄλλα καὶ μὲ τοῦτο ἀκόμη: «Καὶ μπορεῖ ποτὲ ἕναν λογοτέχνη, ἕναν ποιητή, ἕνα ρήτορα, ἕναν ἱστορικὸ νὰ τὸν αἰσθανθῇ καὶ νὰ τὸν ἀποδώσῃ καλύτερα ἕνας ἐπιστήμονας παρ' ὅ,τι ἕνας λογοτέχνης; *Θὰ ἦταν σὰ νὰ λέγαμε ὅτι τὸν Μπωντλαὶρ δὲ θἄπρεπε νὰ τὸν μεταφράσῃ ὁ Οὐράνης λ. χ. ἢ ὁ Τέλλος Ἄγρας, ἀλλὰ ἕνας ἄριστος καὶ ἱκανώτατος . . . καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς!*»

Ἡ διαφορὰ εἶναι μεγάλη. Ὁ Οὐράνης ἢ ὁ Τέλλος Ἄγρας γνωρίζουν καλὰ τὴ γλῶσσα ποὺ ἔγραψε ὁ Μπωντλαὶρ, ἴσως καλύτερα κι' ἀπὸ τὸν ἄριστο καθηγητὴ τῆς Γαλλικῆς, γιατὶ πιθανὸν νὰ ἔζησαν καὶ στὸν τόπο ποὺ μιλιέται, ἐνῶ οἱ μεταφραστὲς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ποὺ ἔχει ὑπ' ὄψιν του ὁ κ. Τζάρτζανος πολὺ λίγο γνωρίζουν τὴν ἀρχαία Ἑλληνική.

Μ' ἐκτίμηση
ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΡΟΣ

Ὁ τάφος τοῦ Καρυωτάκη.

Ἀγαπητὴ «Ν. Ἑστία»,

Σχετικῶς μὲ τὸν τάφο τοῦ Καρυωτάκη στὴν Πρέβεζα, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ κ. Ἀρκουμάνης ἔγραφε πὼς βρίσκεται σὲ κακὴ κατάσταση, σᾶς πληροφορῶ πὼς εἶναι δυὸ χρόνια τώρα ποὺ δὲν ὑπάρχει, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρυωτάκη ἔφερε τὰ ὀστᾶ του στὸ ἐδῶ νεκροταφεῖο.

Μὲ ἀγάπη
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Ἡ φυλάκιση τοῦ Χοϊδᾶ.

Φίλη «Νέα Ἑστία»,

Ὁ Ρόκος Χοϊδᾶς δὲν κλείστηκε στὰ φοβερὰ μπουντρούμια τῶν φυλακῶν τῆς Χαλκίδας, ὅπως μᾶς λέει ὁ κ. Ἀρ. Πρόκος στὸ ἄρθρο του «Ἡ δίκη τοῦ Ραμπαγᾶ»,ἀλλὰ ἔκανε τὴν ποινή του στὸ κατάστημα τῆς Χωροφυλακῆς. Τὰ βράδυα, μάλιστα, μεταμφιεσμένος κάπως,—φοροῦσε ἕνα τούρκικο φέσι,—πήγαινε καὶ περνοῦσε τὴν ὥρα του, μὲ τὴν ἀνοχὴ τῆς ἀρχῆς πάντοτε, στὰ διάφορα συγγενικά του σπίτια, γιατὶ ἡ πρώτη του

γυναίκα ἦταν χαλκιδαία. Ὅταν δὲ ἡ ὑγεία του χειροτέρεψε ἀπό μιά ὕπουλη πληγή πού εἶχε στά πλεμόνια ἀπό κάποια του μονομαχία μὲ τὸν Στάϊκο, τοῦ δόθηκε ἡ ἄδεια νὰ νοσηλεύεται στό προικῶο του σπίτι, ὅπου καὶ πέθανε.

Φιλικώτατα
ΠΕΤΡΟΣ Ι. ΜΑΡΚΑΚΗΣ

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Καὶ πάλιν ἡ «Ἔκσταση»

Πήγατε καμμιά φορά σὲ κανέν' ἀπὸ τ' ἄρθονα στὴν Ἀθήνα κοσμικὰ ἢ λαϊκὰ κέντρα, τὰ πλημμυρισμένα, τὸ καλοκαίρι προπάντων, τίς βραδινές ὧρες, ἀπὸ κόσμο κάθε τάξης, φύλου καὶ ἡλικίας; Ἀκούσατε ἐκεῖ τὴν ἀπαραίτητη ὀρχήστρα νὰ παίζη ἀκούραστη τὰ τραγούδια ἢ τὰ κομμάτια τῆς μόδας, τὴν «Τριτόμπα», τὸ «Ὅλη ἡ φύσις ἡσυχάζει», τὸ «Μιὰ γυναίκα πέρασε» καὶ τίς ἀνάλογες ἀηδίες τῆς μουσικῆς βιομηχανίας; Προσέξατε ποτὲ αὐτὸ τὸ κοινόν; Μὲ θρησκευτικὴν εὐλάβεια ἀκούει τὴν «Τριτόμπα», μὲ ἱερὴ συγκίνηση μισοτραγουδεῖ, μαζὶ μὲ τὴν «ἀοιδὸ» τοῦ κέντρου, τίς «Γυναῖκες», κυριεύεται ἀπὸ πραγματικὴν ἔκσταση καὶ εἶναι ἀπόλυτα εὐχαριστημένο. Βρίσκεται στὸ ἀπόγειο τῆς μουσικῆς του εὐδαιμονίας.

Αὐτὸ τὸ κοινὸν — τὸ μεγαλύτερό του μέρος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἰθύνουσα σήμερα τάξη— διαβάζει τὴν «Ὡραία τοῦ Πέραν», τὸν «Ἀρχισιδηρουργό», ἀγοράζει λιθογραφίες καὶ τίς κρεμᾶ στὸ σαλόνι του, γιὰ νὰ τὸ στολίζουν, θαυμάζει τὸ ἄγαλμα τοῦ Τρικούπη, τρελλαίνεται μὲ τὶς οἰκοδομές πού ἔχουν πολλὰ στολίδια, θεωρεῖ ἐξαιρετικὴ καλλιτεχνική του ἀπόλαυση νὰ δῇ τὴν Ἑορτὴ τοῦ Λυκείου, συγκινεῖται μέχρι δακρύων στὸν κινηματογράφο ἀπὸ τὴ «Μάτα-Χάρι», γελᾷ μὲ τὴν καρδιά του μὲ τὰ χοντρὰ ἀστεῖα τῶν ἐπιθεωρήσεων. Ἔχει ραδιόφωνο στὸ σπίτι του, ὄχι γιὰ ν' ἀκούῃ μουσική, ἀλλὰ γιὰ νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀρριβιστικὴ ἱκανοποίηση ὅτι μπορεῖ νὰ παίρνῃ ὅποιο σταθμὸ θέλει, βλέπει πέντε-δέκα φορὲς τὶς χειρότερες ἐπιθεωρήσεις κι' ὀπερέττες τῆς σαιζόν, ξαίρει ἀπ' ἔξω τὰ πιὸ βρώμικα ἢ γλυκανάλατα τραγούδια τους, διαβάζει τ' ἀναγνώσματα τῶν ἐφημερίδων καὶ τὰ «οἰκογενειακὰ» περιοδικά, ἔχει γραμμόφωνο μὲ πλάκες σπουδαῖες — ἡ πιὸ σπουδαία εἶναι τὸ «Δὲν σὲ πιστεύω ὅ,τι κι' ἂν λές» — πηγαίνει στὸ Ζάππειο ἢ στοῦ Γιαννάκη, φορεῖ μονόκλ ἢ χορεύει στὴ Γλυφάδα, φλερτάρει, ἔχει ἰδιόκτητη κοῦρσα ἢ παραθερίζει σὲ λουτρόπολη, πηγαίνει βεγγέρα ἢ μεθᾷ μ' ἕνα κατοσταράκι στὶς κοσμικὲς ταβέρνες, εἶναι, μὲ δυὸ λόγια, τὸ μεγάλο πλῆθος πού ἀποτελεῖ τὴν πλειονότητα τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ. Καὶ αὐτὸ διευθύνει τὸ γοῦστο τῆς ἐποχῆς, αὐτό, μαζὶ μὲ τοὺς ἀνόμπ, εἶναι ὁ παράγων κάθε ἐπιτυχίας.

***

Ζητῶ συγγνώμη ἀπ' ὅλους τοὺς φίλους, γνωστοὺς ἢ ἀναγνῶστες, πού ἀνήκουν στὸ κοινὸν αὐτό, γιατὶ δὲ μπορῶ νὰ συμφωνήσω μαζί τους. Δέχθηκα ἀπὸ μέρος τους ἄρθονες καὶ δριμύτατες διαμαρτυρίες γιὰ ὅσα ἔγραψα γιὰ τὴν ταινία «Ἔκσταση». Πολλοὶ — ὅπως μοῦ εἶπαν — διαβάζοντας ὅσα ἔγραψα, πῆγαν καὶ εἶδαν τὸ φίλμ αὐτό. Καὶ «ἀηδίασαν» — εἶναι ἡ λέξη τους. Ποτὲ ὡς τώρα, μοῦ εἶπαν, δὲν εἶδαν χειρότερο, κουραστικώτερο, πιὸ ἀνόητο πρᾶγμα: Ἕνα ἔργο χωρὶς ὑπόθεση, χωρὶς πλοκή, χωρὶς νόημα. Τί λέει; Τίποτε. Κανεὶς δὲ μπόρεσε νὰ καταλάβῃ γιατί γυρίστηκε. Μιὰ ταινία μονότονη, ἐκνευριστική, ἡ χειρότερη πού εἶδαν στὴ ζωή τους. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη τους καὶ μοῦ τὴ λένε γεμάτοι ἀπορία, ἂν ὄχι ἀγανάκτηση γιὰ ὅσα τόλμησα νὰ γράψω.

Μὰ πῶς νὰ συνεννοηθοῦμε; Μᾶς χωρίζει ἄβυσσος: ἡ ἄβυσσος πού χωρίζει τὴν «Τριτόμπα» ἀπὸ τὸ «Erlkönig», τὶς λιθογραφίες ἀπὸ τὸν «Ἐνταφιασμὸ τοῦ κόμητος Ὀργκάθ», τὸ ἄγαλμα τοῦ Τρικούπη ἀπὸ τὸν Ἡνίοχο, τὴ «Μάτα-Χάρι» ἀπὸ τὴν «Ἔκσταση», τὸ «Νεφωμένο κρασὶ» ἀπὸ τὸν «Κορυδαλλὸ» ἢ τὰ «Θαλασσινὸ Κοιμητήρι». Τίποτε δὲ μπορεῖ νὰ ἑνώση τὴν ἄβυσσον αὐτή, ὅπως τίποτε δὲ μπορεῖ νὰ συνδιαλλάξῃ τὴ ρουτίνα μὲ τὴν ἔμπνευση.

Πῶς νὰ συνεννοηθοῦμε; Γι' αὐτούς, ὁ σκοπός, ἡ φιλοδοξία τῆς ζωῆς, εἶναι μιὰ προίκα, μιὰ κοινωνικὴ προαγωγή, μιὰ θέση ἐξασφαλισμένη καί, κατόπι, μιὰ σύντυξη, ἕνα κομψὸ κοστοῦμι, μιὰ κυριακάτικη ἐκδρομή, ἡ εὔνοια τῶν προϊσταμένων τους, ἡ παρουσία τους σὲ μιὰ δεξίωση, μιὰ φιλεναδούλα γιὰ ἐπίδειξη, μιὰ γκαρσονιέρα πού οὔτε κὰν τὴ χρησιμοποιοῦν. Ἡ ρουτίνα παντοῦ καὶ πάντα. Καὶ μιὰ ἀνωμαλία στὴ ζωή τους, μιὰ πρωτοτυπία, ἀντὶ νὰ τοὺς ἀναγεώση, τοὺς ζορίζει καὶ τοὺς ἀναστατώνει.

Ὅταν δὲν εἶναι ἀγράμματοι, εἶναι ἡμιμαθεῖς. Ὅταν εἶναι μορφωμένοι, ἡ μόρφωσή τους εἶναι γνώσεις, ὄχι καλλιέργεια. Φοροῦν μοιόκλ ἢ τσαρουχι: κάνει τὸ ἴδιο. Εἶναι ἀδυσώπητοι στὶς κρίσεις τους, ἐκτὸς ὅταν πρόκειται γιὰ ζητήματα γούστου. Εἶναι πρὸ παντὸς βαθύτατα ἀντιποιητικοί. Ἡ ποίηση — ὄχι οἱ στίχοι — τοὺς ἀφίνει ἀσυγκίνητους. Χωρὶς νὰ εἶναι πραγματικὰ πρακτικοί, εἶναι μονάχα μελοδραματικοί. Τὸ κύριο χαρακτηριστικό τους εἶναι ὁ ἀστικός ρομαντισμός τους. Τίποτε τὸ ἀληθινὰ ὄμορφο, τὸ βαθιὰ ποιητικὸ δὲν τοὺς ἐπηρεάζει. Τοὺς λείπει ἡ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ συνάμα ἔχουν τὴ μανία τῆς ἐπιδείξεως καὶ τοῦ μοντερνισμοῦ: τὴ μανία, ὄχι τὴν πραγματικὴν ἀνάγκη. Προσποιοῦνται ὅτι ἐνθουσιάζονται μὲ τὴ «Γκαρσόννα» καὶ τὸν «Ἐραστὴ τῆς Λαίδης Τσάττερλεϋ» ἢ τὸ «Point conter Point» καὶ τὸ «Σιμούν», ἐνῶ, στὸ βάθος τῆς ψυχῆς τους, τὰ μόνα πράγματα πού τοὺς συγκινοῦν εἶναι τὰ ἔργα τῆς Ντελλύ, τοῦ Ὀνέ, τοῦ Φεγιέ, τῆς Κορέλλι, τοῦ ντὰ Βερόνα, τοῦ Βερνέϊγ, τοῦ Νιεκομπρά. Γι' αὐτούς, μιὰ Φοῦγκα τοῦ Μπάχ, μιὰ Σονάτα τοῦ Μπετόβεν, ὁ Φράνκ, ὁ Φωρέ, ὁ Προκόφιεφφ, ὁ «Οἰδίπους Τύραννος» τοῦ Στραβίνσκυ, οἱ μορφὲς τοῦ Γκρέκο, ὁ Τζιόττο, ὁ Πικάσσο, ὁ «Μωϋσῆς» τοῦ Μιχαηλαγγέλου, ὁ Ροντέν, τὸ Mont Saint - Michel, ἡ «Μεγάλη Διαθήκη» τοῦ Βιλλόν, τὰ «Καντερμπουριανὰ Διηγήματα» τοῦ Τσῶσερ, ὁ Ἐδμόνδος Σπένσερ, τὰ «Λοκίμια» τοῦ Μπέϊκον, ὁ Κήτς, ὁ Σέλλεϋ, ὁ Μπράουνινγκ, ὁ Μπωντλαίρ, ὁ Χάϊνε, ὁ Λεοπάρντι, ὁ Πόε, ὁ «Δὸν Κιχώτης», οἱ Καρυάτιδες, τὸ «Φίλημα» τοῦ Ροντέν, οἱ «Παρθένες μὲ στολή», τὸ «Ποτέμκιν», εἶναι μονάχα ὀνόματα, πού δὲν τὰ εἰρωνεύονται μόνο καὶ μόνο γιατὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ μόδα τὸ ἔχουν κάμει σεβαστά. Πόσο, ὅμως, θὰ πρατιμοῦσαν τὸ Λέχαρ καὶ τὸν Κάλμαν, τὸ Μεϊσσονιὲ καὶ τὸ Λάζλο, τὸ Σουλλὺ Πρυντόμ καὶ τὸν Πολέμη, τὸ Ντεκομπρὰ καὶ τὴν «Κασσιανή». Πῶς νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τοὺς στίχους τοῦ Βιννὺ ἢ τοῦ Κόλεριτζ, τοῦ Τζὼν Ντόννυ ἢ τοῦ Τουλέ, πῶς νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τὸν Πασκὰλ ἢ τὸ Σουΐφτ, μὲ τὸ Γκόγκολ ἢ τὸ Ζιντ; Μιὰ ἄβυσσος τοὺς χωρίζει. Ἡ ἴδια ἄβυσσος πού τοὺς χωρίζει ἀπὸ τὸν «Πόλεμο τοῦ Βάλς», ἀπὸ τὸ «Sonnenstrahl», ἀπὸ τὴν «Ἔκσταση». Μαζί τους εἶναι ἀπίθανη κάθε συνεννόηση. Εἶναι τὸ ἴδιο, σὰ νὰ τολμοῦσε νὰ παίξῃ ἡ ὀρχήστρα ἑνὸς κοσμικοῦ κέντρου τὸ «Χορικό, Φοῦγκα καὶ Πρελούντιο» τοῦ Φράνκ ἢ ν' ἀνεβάσῃ ἕνα συνοικιακὸ θέατρο τὴν «Τριχυμία» ἢ τὴ «Δωδέκατη Νύχτα». Ἀπὸ τὸ κοινὸν αὐτὸ διαφεύγει ἡ ποίηση, ἡ ὀμορφιὰ τῶν εἰκόνων ταινιῶν, σὰν τὴν «Ἔκσταση», ἡ ζωὴ τῶν ἀντικειμένων, πού ἡ φωτογραφία δίνει σ' αὐτὰ τὸν παλμὸ τῆς ζωῆς, ὅπως διαφεύγει ἀπ' αὐτὸ ἡ μουσικὴ τοῦ «Χοῦμπλα Χάν» τοῦ Κόλεριτζ, τῶν «Κουδουνιῶν» τοῦ Πόε ἢ τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος. Ὅ,τι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ συνηθισμένα, τοὺς εἶναι ξένο. Οἱ ρῶσσοι ἐργάτες ἔμαθαν νὰ βλέπουν τὶς ὀμορφιὲς τῶν μπαλλέτων τῆς Ὀπέρας, τῆς «Γῆς», τοῦ «Ἥσυχου Δόν», τοῦ «Γαλάζιου Τραίνου», νὰ τὶς αἰσθάνονται πραγματικά, χωρὶς ἐπίδειξη. Τὸ ἀστικό μας κοινὸ — ἀπὸ τοὺς δικηγόρους ὡς τοὺς μανάβηδες καὶ ἀπὸ τοὺς τραπεζίτες ὡς τοὺς ἐμποροϋπαλλήλους — ἔχει σταματήσει στὸ «Κατηγορουμένη Ἐγέρθητι», στὸν «Τσάρεβιτς» καὶ στὶς «Δύο Ὀρφανές». Αὐτὴ εἶναι ἡ καλλιέργειά του.

***

Ρωτᾷ, αὐτὸ τὸ κοινόν: τί θέλει νὰ πῇ ἡ «Ἔκσταση»; Ποιὸς εἶναι ὁ σκοπός της; Σὰν τάχα ἡ Τέχνη νἄχῃ σκοπό. Σὰν τάχα νὰ ἔχουν κανένα σκοπὸ τὰ χορικὰ τοῦ «Προμηθέα», οἱ Κοῦροι, τὰ σοννέτα τοῦ Σαίξπηρ, τὸ «Σύννεφο», ἡ «Ὠδὴ σὲ μιὰν ἑλληνικὴ ὑδρία», τὸ «Σπίτι τῆς Ζωῆς», οἱ στίχοι τοῦ Νοβάλη, τὸ θέατρο τοῦ Μυσσέ, οἱ πίνακες τοῦ Σεζάν, ἡ μουσικὴ τοῦ Σοπέν, ὁ «Πετρούσκα», τὸ «Πύρινο Πουλί», ἡ «Ἀπασιοννάτα». Θρεμμένοι μὲ τὴ ρουτίνα, γυρεύουν παντοῦ καὶ πάντα ἕνα σκοπό, μιὰν αἰτιολογία. Καὶ δὲν ἔχουν μάτια νὰ δοῦν τὶς εἰκόνες τῆς «Ἐκστάσεως», καλλιέργεια νὰ συγκινηθοῦν ἀπὸ τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν ποίηση πού μπορεῖ νὰ πάρῃ μιὰ εἰκόνα, ὅταν κατορθώνει νὰ δίνῃ ζωὴ καὶ σ' αὐτὰ τ' ἀντικείμενα. Πῶς νὰ συννενοηθοῦμε μαζί τους;

Γ. Ν. ΜΑΚΡΗΣ

Υ.Γ. Κάποιος κύριος, πού παριστάνει τὸ σπουδαῖο, χρόνια τώρα, καὶ κατώρθωσε νὰ ἐπιπλεύση, ἀφοῦ εἶχε τὴν ἀπρέπεια νὰ ἐμφανίση ὡς δικές του ἰδέες ὅσα ἔγραψα σὲ προηγούμενο σημείωμα γιὰ τὴν «Ἔκσταση» καὶ νὰ ὑπογράψῃ ἔτσι μιὰ ξένη ἐργασία, βρίζει κατόπιν ὅσους βρίσκουν ὅτι ὁ κινηματογράφος εἶναι Τέχνη καὶ ἀσχολοῦνται μ' αὐτόν. Ἡ λογοκλοπὴ δὲν εἶναι ἀσυνήθιστη στὴν Ἑλλάδα. Ὅταν, ὅμως, συνοδεύεται καὶ ἀπὸ ἀπρέπεια, καταντᾷ ἀηδής. Καὶ ἡ ἀηδία δὲν ἐπιτρέπει ν' ἀπαντᾷ κανεὶς σὲ ὕβρεις.

Γ. Μ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τάσου Τσιμπούκη: *«Οἱ πολιορκημένοι τῆς ζωῆς».*

Ὁ νέος πού ἔγραψε τὴ νουβέλλα αὐτὴ ξέρει νὰ σέ φέρη κοντά του,—πόσοι δὲ μᾶς διώχνουν μὲ τὴν παγωνιὰ τῆς ψυχῆς τους!—καὶ νὰ σὲ κρατήση πλάϊ του ὡς τὴ στιγμὴ πού θὰ τελειώση τὴν ἀφήγησή του. Εἶναι φανερὸ ὅτι ἔχει πάρει καλὰ μαθήματα: ἀπὸ τοὺς προεπαναστατικοὺς ρώσσους πεζογράφους πού ἀγάπησαν τὸν ἄνθρωπο καὶ προσπάθησαν ὅσο λίγοι ἄλλοι συγγραφεῖς νὰ τὸν παρηγορήσουν, νὰ τὸν κρίνουν μ' ἐπιείκεια, νὰ τὸν βοηθήσουν στὶς δύσκολες ὧρες. Ἐπιμένει, ὅπως κ' οἱ δασκάλοι του, στοὺς πονεμένους, στοὺς ἀποτυχημένους, στοὺς δυστυχεῖς, καὶ τοὺς ἀνοίγει τὴν καρδιά του, χωρὶς νὰ ζητάη εὐθύνες. Δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν οἱ αἰτίες. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀρχίση ν' ἀναστενάζη, ἔχει τιμωρηθῆ ἀρκετά. Κι' ὁ κ. Τ. Τσιμπούκης αἰστάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ τοῦ πῇ λόγια στοργικά, νὰ τοῦ δώση κουράγιο, ν' ἀλαφρώση τὴν καρδιά του ἀπὸ τὴν ἀγωνία πού τὴ βασανίζει. Ὅλα ἔχουν τὴν ἀξία τους κι' ὅλα μποροῦν τὰ συζητηθοῦν. Δὲν ὑπάρχει ὅμως τίποτα μπροστὰ σ' ἕναν ἄνθρωπο πού ὑποφέρει. Κι' αὐτὸς ἀκριβῶς ὁ ἄνθρωπος γεμίζει τὶς σελίδες τῶν «Πολιορκημένων τῆς ζωῆς».

Εἶναι μιὰ γυναίκα πού ἀγάπησε, πού ἔζησε, πού ἔκανε θυσίες, πολλὲς καὶ μεγάλες, πού εἶχε κάθε δικαίωμα νὰ περιμένη ἀγάπη, εὐγνωμοσύνη καὶ ὑποστήριξη, κι' ὅμως μένει ἀβοήθητη, πέφτει ἀπὸ σκαλὶ σὲ σκαλὶ ὡς που δὲν ἔχει ἄλλο, νοιώθει πὼς κάποτε κ' οἱ ἱερώτερες ἰδέες εἶναι τίποτα, ψέμματα, λέξεις καὶ φράσεις χωρὶς καμμιά, χωρὶς καμμιὰν ἀπολύτως ἀξία, δοκιμάζει πίκρες πού δὲν μπορεῖς νὰ τὶς εὐχηθῆς οὔτε στὸν ἐχθρό σου, καὶ τελειώνει τὴ ζωή της μὲ τὸν τρόπο πού διαλέγουν ὅσοι ἔχουν ἀπελπιστῆ ἀπ' ὅλα κ' εἶναι βουτηγμένοι σὲ μαύρη ἀπόγνωση. Ἡ γυναίκα αὐτὴ ἴσως ἔκανε λάθη ἀσυγχώρητα. Τώρα ὅμως ὁλόκληρη εἶναι μιὰ δυστυχία. Κι' ἀπάνω ἀπὸ τὴ δυστυχία αὐτὴ στέκει ὁ νέος διηγηματογράφος, κάνει τὶς παρατηρήσεις του, ἀλλὰ προπάντων γίνεται φίλος καὶ σύντροφος καλός. Συγχωρεῖ, τὰ συγχωρεῖ ὅλα, κ' ἐκεῖνα ἀκόμα πού μπορεῖ σὲ ἄλλη περίσταση νὰ τὸν ἔκαναν θηρίο, ξεχνάει τὴν πραγματικότητα καὶ βλέπει κάτι περισσότερο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο: τὴ μοῖρα του. Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν ἔχει πιὰ φωνή. Μόνο δάκρυα. Κι' ὅλα τὰ δάκρυά του εἶναι γιὰ τὴ γυναῖκα πού προδόθηκε

ἀπ' ὅλους καὶ ἄκουσε λίγα καλὰ λόγια μόνο ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ἀδύναμους.

Μὲ κύριο πρόσωπο τὴ γυναῖκα αὐτὴ καὶ μὲ τὴ διάθεση ποὺ προκαλεῖ τὸ δρᾶμα της, ἔγραψε ὁ κ. Τσιμπούκης τοὺς «Πολιορκημένους τῆς ζωῆς». Βέβαια, δὲν κατορθώνει ἀκόμα οὔτε ν' ἀφηγηθῆ μὲ ἄνεση, οὔτε νὰ δώση ἀνθρώπους ὁλόκληρους, ποὺ νὰ τοὺς ἀγαποῦμε ἢ νὰ τοὺς ἀντιπαθοῦμε, ποὺ νὰ τοὺς ὑπολογίζουμε, ποὺ νὰ τοὺς πιστεύομαστε. Ἁπλὰ σκίτσα εἶναι καὶ ἡ ἡρωΐδα του, καὶ ὁ ἄντρας ποὺ τῆς φαρμάκωσε τὴ ζωή, καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ποὺ κινοῦνται γύρω τους. Δὲν ἔφτασε ἐκεῖ ποὺ θέλησε, δὲν ἔφτασε οὔτε στὴ μέση. Βρίσκεται ἀκόμα στὴν ἀρχή. Ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀρχὴ αὐτὴ καταλαβαίνουμε ὅτι ὁ νέος πεζογράφος ἔχει σοβαρὲς προθέσεις καὶ προσπαθεῖ νὰ περάση ἀπὸ τὰ φαινόμενα ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει ἡ πραγματικὴ ζωή. Τὸ βιβλίο του δὲν μπορεῖ ν' ἀρέση σὲ ὅσους ζητοῦν κάτι τὸ ὥριμο, τὸ κατασταλαγμένο, τὸ τελειωμένο. Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ παρακολουθοῦν μ' ἐνδιαφέρον τὶς πρῶτες προσπάθειες, δὲ θὰ κουραστοῦν στὶς σελίδες τῶν «Πολιορκημένων τῆς ζωῆς». Ἕνας νέος ἀγωνίζεται νὰ δώση τὶς σκέψεις καὶ τὶς συγκινήσεις του. Κι' ἂν δὲν τὸ κατόρθωσε ἀκόμα, θὰ τὸ κατορθώση σὲ λίγο, μ' ἕνα ἄλλο βιβλίο.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Ντόλη Νίκβα : *«Πῶς εἶδα τὴν Ἱσπανία».*

Ὁ κ. Ντόλης Νίκβας προσπάθησε, — καὶ νομίζω ὅτι τὸ κατάφερε, — νὰ μὴν πέση στὴν ἐπικίνδυνη παγίδα ποὺ στήνει ἡ Ἱσπανία σὲ ὅσους πηγαίνουν νὰ αἰσθανθοῦν τὴν ποίησή της, νὰ ἐξιχνιάσουν τὸ μυστήριό της καὶ νὰ συλλάβουν τὰ χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα τῆς ζωῆς της. Κατάλαβε ὅτι ὅλ' αὐτὰ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ καταρθώση μέσα στὶς εἴκοσι πάνω-κάτω ἡμέρες ποὺ πέρασε σὲ μεγάλες καὶ σὲ μικρὲς ἱσπανικὲς πόλεις. Καὶ προτίμησε νὰ δώση, — χωρὶς ν' ἀναζητήση βαθύτερες αἰτίες, — ὅ,τι εἶδε κι' ὅ,τι ἄκουσε, νὰ περάση γρήγορα ἐπάνω ἀπ' ὅλα καὶ νὰ συγκεντρώση στὶς σελίδες τοῦ βιβλίου του ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες. Αὐτό, βέβαια, ἴσως θεωρηθῆ λίγο. Πάντα ὅμως εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὶς περιγραφὲς ποὺ γίνονται μὲ φοβερὲς ἀξιώσεις κι' ὀστόσο προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ δὲ βρῆκαν τὸν καιρὸ ὄχι νὰ ναιώσουν τὸν παλμὸ μιᾶς χώρας, ἀλλ' οὔτε νὰ κάνουν τὶς πιὸ στοιχειώδεις συγκρίσεις καὶ νὰ καταλήξουν σὲ μερικὰ γενικὰ συμπεράσματα. Φυσικά, ἕνας προετοιμασμένος ἐπισκέπτης, μὲ τὶς πληροφορίες ποὺ ἔχει ἀπὸ τὰ βιβλία, κατατοπίζεται εὐκολότερα κ' αἰσθάνεται ὅτι δὲν κινεῖται σὲ ξένο ἔδαφος. Κάποτε, μάλιστα, ὅταν ἔχει διαβάσει πολλὰ γιὰ τὴ χώρα ποὺ ἀπὸ χρόνια, ἀπὸ τὴν πρώτη νεότητά του, εἶναι ὁ μεγάλος του πόθος καὶ τὸ ὡραιότερο ὄνειρό του, τότε δὲν ὑποχλείεται νὰ στέκεται μπροστὰ σὲ τοπεῖα καὶ σὲ μνημεῖα περίφημα καὶ νὰ μὴν ἐκφράζη μόνο κατάπληξη, ἀλλὰ νὰ ναιώθη καὶ τὴ συγκίνηση ποὺ μᾶς προκαλοῦν ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ πράγματα ποὺ ἔχουμε καιρὸ νὰ τὰ δοῦμε. Κι' ὁ ἐπισκέπτης ὅμως αὐτός, γιὰ νὰ προσφέρη ἁπλὴ φωτογραφία, πρέπει νὰ μείνη στὸν τόπο, νὰ τὸν δῆ σὲ ὅλες τὶς ὧρες τῆς ἡμέρας, νὰ πλησιάση τοὺς ἀνθρώπους του, σὲ καλὲς καὶ σὲ κακὲς στιγμές, νὰ ζήση ὅ,τι διάβασε κι' ὀνειρεύτηκε, νὰ γίνη, ἔστω καὶ γιὰ λίγον καιρό, κάποιος, καὶ νὰ περάση ἀπὸ τὴν ἔκπληξη ποὺ κάνει τὸ νέο, στὴ συγκίνηση ποὺ προκαλεῖ τὸ ὡραῖο ἢ τὸ ἰδιόρρυθμο. Τότε, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἔχεις ὅ,τι χρειάζεται γιὰ νὰ καθορίσης τὸν πραγματικὸ χαρακτῆρα μιᾶς χώρας, νὰ ἐξηγήσης τὴν ποίηση ποὺ ὑπάρχει στὰ τοπεῖα της, — ἡ ὁμορφιὰ ἑνὸς τοπείου πάντα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἑρμηνεία, — καὶ νὰ προκαλέσης γι' αὐτὴν περιέργεια, ἀγάπη, θαυμασμό. Δὲ θὰ μοῦ κινήσης ποτὲ τὸ ἐνδιαφέρον, ὅταν μ' ἀφίνεις νὰ καταλαβαίνω ὅτι λὲς περισσότερα ἀπ' ὅσα εἴδες κι' ὅ,τι συμπλήρωσες τὶς προσωπικὲς ἐντυπώσεις σου μὲ πληροφορίες ἀπὸ βιβλία. Προσπαθεῖς νὰ μὲ ξεγελάσης. Καὶ ἡ προσπάθεια αὐτὴ ὑπάρχει στὶς περισσότερες ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις ποὺ ἔγραψαν οἱ συγγραφεῖς μας.

Ὁ κ. Νίκβας οὔτε τὸν ἑαυτό του θέλησε νὰ ξεγελάση οὔτε τὸν ἀναγνώστη του. Προτίμησε νὰ περιοριστῆ στὶς πληροφορίες καὶ νὰ κάμη ἕνα ρεπορτάζ. Εἶδε τὴν ἐξωτερικὴ ζωὴ μερικῶν ἱσπανικῶν πόλεων. Τίποτα περισσότερο. Κι' ὅπως σημείωσα στὴν ἀρχή, δὲν ἔπεσε στὴν παγίδα, ἢ τουλάχιστον, κι' ὅταν ἔπεσε μιὰ-δυὸ φορές,—στὶς λυρικὲς σελίδες,—βγῆκε γρήγορα. Παντοῦ σκίτσα, σημειώσεις, πρῶτες ἐντυπώσεις. Καμμιὰ γενικώτερη καὶ σοβαρώτερη προσπάθεια. Ἡ ποίηση, ποὺ ζητοῦν ὅσοι ξέρουν τί μεγάλο καὶ μοναδικὸ θέμα εἶναι ἡ Ἱσπανία, δὲν ὑπάρχει. Ὁ κ. Νίκβας ἐξακρίβωσε πόσες δυνάμεις εἶχε καὶ δὲν προσπάθησε νὰ τὶς ἐκβιάση.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Γιώργου Σαραντάρη : *«Τὰ Οὐράνια».*

Δὲν ἔτυχε νὰ ἰδῶ τὴν πρώτη ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Σαραντάρη, τὶς «Ἀγάπες τοῦ χρόνου», ποὺ τὴν ἐξέδωκε πέρυσι κιόλας, ἡ φετεινή του ὅμως συλλογὴ — «πλακέττα» λιγοσέλιδη — εἶναι συμπαθητική. Τὰ ποιήματα τοῦ κ. Σαραντάρη φανερώνουν σκέψη, περισυλλογή, ἐσωτερικότητα, κάποια ἀληθινὴ ψυχικὴ πεῖρα, κάποια ἀληθινὴ ψυχικὴ πραγματικότητα. Ὁ τόνος των μαντεύει κανείς, βέβαια, πὼς δὲν εἶναι ὁλότελα προσωπικός, οὔτε καὶ ἡ μορφή των, καὶ ἀκόμα τὰ σύντομα καὶ μακρόστιχα ἐντελῶς ἐλεύθερης φόρμας ποιήματα αὐτὰ ἔχουν καὶ στὸ περιεχόμενο καὶ στὴν ἔκφραση κάποια ἐπιτήδευση. Ἁπλούστερα, ἀμεσώτερα, θὰ ἦσαν καλλίτερα; Δὲν ξεύρω. Πάντως ἔτσι καθὼς ἔχουν γραφῆ, μὲ τὴ μουσική των ἀοριστία, μὲ τὸν σιγανὸ σὰν ψίθυρο τόνο των, μὲ τὸν ὄχι καθαρὸ πάντα λογικό των εἰρμό, τὸν τόσο σύμφωνο μὲ ὡρισμένες νεώτερες ποιητικὲς τάσεις (συμβολισταί, Ἀπολλιναίρ, Φάργκ, ὑπερρεαλισταί), μὲ τὰ θαμπά, δειλὰ καὶ σὰν πνιγμένα τὸν χρώματα, δημιουργοῦν κάποια ὑποβολή, κάτι στάζουν μέσα μας ἀχνὸ καὶ μουσικό.

Μακρυὰ ἀπ' τὴν κοσμογονία,
μὲ παρατήσανε μοναχὰ
σὰν πτῶμα
ἢ κτῆνος

Καὶ περάσανε οἱ μέρες πάνω μου
στάχτη φέρνοντας καὶ καπνό.

Περγούσανε, κι' ἀπὸ τὸν ὕπνο
ὅπου ἐπνιγόμουνα
ἔβλεπα τὰ θολὰ τραγούδια,
τὰ δάκρυα ποὺ εἶχαν γίνει οὐρανὸς
καὶ τὴ σιωπὴ τοῦ χρόνου.

Ὁ κ. Σαραντάρης δείχνει πὼς βρίσκεται σὲ κάποιον ἀληθινὸ ποιητικὸ δρόμο. Ἂν καλλιεργήσει βαθύτερα καὶ συστηματικώτερα ὅ,τι κρύβει μέσα του, φαντάζομαι ὅτι μιὰ μέρα θὰ μᾶς δώση ποιήματα ἀξιοπρόσεχτα, πολὺ πιὸ ἀξιοπρόσεχτα ἀπὸ τὰ σημερινά.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Διονυσίου Ι. Βογοπούλου : *«Πεζὰ καὶ ἔμμετρα».*

Στὸ βιβλίο αὐτὸ ὑπάρχει ἕνας συμπαθητικὸς πρόλογος : «Ἡ δημοσιοϋπαλληλικὴ ρουτίνα κ' ἡ σκόνη τοῦ δημοσίου γραφείου, ποὺ πνίγουν κι' ἀραχνιάζουν τὴν ψυχὴ καὶ τὸ νοῦ, μὲ κράτησαν καὶ μένα — ὅπως τόσους ἄλλους — κοντά τους καὶ μοῦ νέκρωσαν τὸν πρῶτο μου ἐνθουσιασμὸ καὶ μοῦ ρούφηξαν ὅλη τὴ δροσιὰ τῆς νειότης, δίνοντάς μου μόνο γι' ἀντάλλαγμα κάποια θετικώτερη ἐξασφάλισι κλπ.». Ὅλ' αὐτὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἶναι ἕνα φοβερὸ δρᾶμα καὶ κερδίζουν ἀμέσως τὴ συμπάθειά μας. Μᾶς κάνουν νὰ δεχτοῦμε μ' ἐπιείκεια τὴν ἐργασία τοῦ βασανισμένου νέου. Ἀλλ' ὅταν φτάσουμε στὸ τέλος τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου, ὁ πρόλογος ἔχει ξεχαστῆ καὶ τὸ συμπέρασμα δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἕνα καὶ μόνο : ὅτι ὁ κ. Διον. Ι. Βογόπουλος, ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι νέοι, βιάστηκε νὰ τυπώση τὰ διηγήματα καὶ τοὺς στίχους του. Ἀπὸ τὰ πεζά του ξεχωρίζουν κάπως οἱ «Ναπολιτάνοι». Ἔχουν ὁμαλὴ ἀφήγηση καί, χωρὶς νὰ προσφέρουν τίποτα στὸν ἀναγνώστη, τοὐλάχιστον δὲν τὸν κουράζουν. Ἀλλὰ οἱ στίχοι του εἶναι πολὺ κατώτεροι καὶ συχνὰ ἐνοχλητικοί. Λέξεις καὶ μόνο λέξεις. Τοὺς διάβασα ὅλους μὲ προσοχή, μ' ἐνδιαφέρον, μὲ ὑπομονή. Δὲν μπόρεσα ὅμως νὰ σταθῶ οὔτε σ' ἕναν, δὲ βρῆκα τὴν παραμικρότερη ποιητικὴ διάθεση, δὲν κατόρθωσα νὰ καταλάβω ποιὰ ψυχικὴ ἀνάγκη τοὺς ἐγέννησε. Ἡ δημοσιοϋπαλληλικὴ ρουτίνα ρούφηξε ὅλη τὴ δροσιὰ τοῦ κ. Βογοπούλου ἢ τοῦ ἔλειψε πάντα αὐτὴ ἡ δροσιά;

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Ἀντρέα Τσιρμπέα : *«Ἀνήσυχα Βράδυα».*

Ὁ κ. Τσιρμπέας προσπαθεῖ νὰ οἰκοδομήση τὴν ποίησή του πάνω σὲ πολὺ παλιὰ καὶ πολὺ γνωστὰ μοτίβα. Στοὺς στίχους του δὲ βρίσκεις οὐδὲ διαισθάνεσαι κἀν μιὰ προσπάθεια γιὰ κάτι νέο, προσωπικό, βαθύ. Παρασύρεται ἀπὸ μερικὰ εὔκολα θέματα σὲ μιὰ ρηχὴ εὐκολογραφία, πλατυάζει, ρητορεύει, μένει κοινοτοπικός. Γιὰ πόσους δὲ θὰ μποροῦσαμε νὰ ποῦμε τὸ ἴδιο, παλιοὺς καὶ νεώτερους! Παρεξηγοῦν ὁλότελα τὴν ποίηση, ποὺ ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι καὶ ὅπως καὶ ἂν φανερώνεται, δὲ μπορεῖ ποτὲ ν' ἀποτελεῖται ἀπὸ στοιχεῖα ἐξωτερικά. Ὁ κ. Τσιρμπέας, ὅταν βρῆκε κάποιο «θέμα» καὶ κάποιο «μέτρο» καὶ κάποιες ὁμοιοκαταληξίες, φαντάστηκε κιόλας πὼς ἔγραψε ποίημα. Μὰ γιὰ νὰ γίνη τὸ περιούσιο αὐτὸ πρᾶγμα ποὺ λέγεται ποίημα, τί σημασία μπορεῖ νἄχουν θέματα, μέτρα, ρίμες, ὅταν δὲν εἶναι μέσα ἁπλά, ἐξυπηρετικὰ τοῦ βαθύτερου ποιητικοῦ σκοποῦ καὶ ὅταν δὲν ἀκτινοβολεῖ σ' ὅλ' αὐτὰ καὶ δὲν τὰ δονεῖ ὅλ' αὐτὰ ἡ οὐσία;

Μέσα στὸ χάος τοῦ ἀπείρου
λευκὴ σκιά, κάποια ψυχή,
ψυχὴ γιγάντια μὲ λικνίζει
σὲ μιὰν οὐράνια παντοχή.

Κάποια σκιὰ ποὺ φεύγει στ' ἄστρα,
σκέψι παρθενικὰ τοῦ νοῦ,
μὲ ταξιδεύει ξεγελάστρα
στὰ ὕψη τ' ἀσώστου κενοῦ.

Ἄπειρο φῶς παντοῦ μὲ ζώνει
ἀλήθεια, ποῦ σὲ συναντῶ!...
τόσο ψηλὰ ποὺ δὲ σιμώνει
θνητός!... Κοντά σου ξαναζῶ.

Οὔτε μποροῦν νὰ μᾶς συγκινήσουν οὔτε μποροῦν νὰ μᾶς πείσουν γιὰ τὴν ἀλήθειά των τέτοιοι στίχοι 'Ἀκοῦμε λέξεις, ἀντιλαμβανόμαστε κάποιο ρυθμὸ καὶ κάποιες ρίμες. Μὰ ἡ ποίηση λείπει. Γιατὶ ἀπὸ κάπου ἀλλοῦ, ἀπὸ κάποιες πιὸ πολύτιμες περιοχὲς τῆς ψυχῆς, ἐκπορεύεται ἡ ποίηση.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δημ. Ἀπ. Καπετανάκη : «Ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦ ψυχικῶς μόνου». Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Ἀρχείου Φιλοσοφίας καὶ θεωρίας τῶν Ἐπιστημῶν».

Γιώργου Γ. Καραπάτη : «Δημοτικὰ τραγούδια Κυδωνίας. Τραγούδια - κανακίσματα - προσευχές». Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ τόμου πρώτου (1935) τοῦ «Νεοελληνικοῦ Ἀρχείου».

Νικολάου Β. Τωμαδάκη : «Ἀναίρεσις καὶ συμπλήρωσις βιβλιογραφίας Γ. Κ. Σπυριδάκη». Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ τόμου πρώτου (1935) τοῦ «Νεοελληνικοῦ Ἀρχείου».

Γιάννης Ρίτσος : «Τρακτέρ». Ποιήματα. Ἐκδόσεις Γκοβόστη. Δρ. 20.

A. P. Papanastassiou : «Vers l'Union Balkanique. Les conférences balkaniques». Publications de la Conciliation Internationale :

Λάμπρου Πορφύρα : «Οἱ Μουσικὲς Φωνές». Ποιήματα.

Μαριέττας Μινώτου : «Τζιάκομο Λεοπάρντι»..

Δημοσθ. Δανιηλίδη : «Ἡ Νεοελληνικὴ κοινωνία καὶ οἰκονομία». Ἐκδότης Γ. Σαμαρόπουλος.

«Ἀπὸ τὸν σκοπὸν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδέσμου Ἑλληνίδων Αἰγύπτου, 1918-1934.»

Ἀγγελικῆς Γ. Παναγιωτάτου : «Περὶ χολέρας». Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Κλινική».

Χ. Χρηστοβασίλη: «Διηγήματα τοῦ μικροῦ ὁκολειοῦ».

«Κανόνες τοῦ ἀλφαβητικοῦ καταλόγου τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου». Μετάφρ. Νικίου Βέρτη. Πρόλογος Γ. Χαριτάκη. Ἐκδόσεις τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ν. Μαρσέλλου: «Ὁ τέλειος ποκερίστ καὶ ὁ ἄσος τῆς πόκας». Ἔκδοσις Ἰ. Σιδέρη. Δρ. 50

Κωστῆ Α. Χαριτάκη: «Δημογραφία καὶ ὑγιεινή». Ἐκδοτ. οἶκος Λ. Κασιγόνη.

Κυρίλλου Ἀθ. Ζαχοπούλου: «Ἱστορικαὶ σελίδες καὶ σημειώσεις περὶ Κασαμπᾶ, Ἀχμετλῆ Ὀργανλῆ-Πάρσας κλπ. 1625-1922».

Λεωνίδα Χ. Ζώη: «Ὁδηγὸς Μουσείου Ζακύνθου».

Σοφοκλέους: «Αἴας». Ἀνάλυσις καὶ μετάφρασις ὑπὸ Χ. Παπαχρυσοστόμου. Σελλ. 1.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὴν «Πρωΐαν» (14 καὶ 22 Σεπτ.) ὁ κ. Φῶτος Πολίτης, καθορίζων τὴν σχετικήν, κατὰ τὴν γνώμην του, καλλιτεχνικὴν ἀξίαν τοῦ περιφήμου κινηματογραφικοῦ ἔργου «Ἐκστάζ», διὰ τὸ ὁποῖον ἔγινε τόσος λόγος, γράφει γενικῶς περὶ κινηματογράφου καὶ καταλήγει μὲ τὰ ἀκόλουθα, εἰς τὰ ὁποῖα συνοψίζονται αἱ ἀπόψεις του περὶ τῆς ἑβδόμης τέχνης: «Τί σημαίνει ἂν στὸν κινηματογράφο ἐργάζωνται πρώτης τάξεως σκηνοθέτες καὶ κάποτε πρώτης γραμμῆς ἠθοποιοί; Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπατᾷ. "Αν ἕνας μυθιστοριογράφος ἀποφασίση νὰ γράψη τὴν Ἱστορία μιᾶς ἐποχῆς, ἢ ἑνὸς ἥρωος, τὸ ἔργο του θάνε Ἱστορία κι' ὄχι μυθιστόρημα. Μπορεῖ νὰ μᾶς γοητέψη τὸ ὡραῖο του ὕφος, οἱ ζωντανές του περιγραφές· ὅμως ἡ ἐργασία του θὰ κριθῆ μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐπιστήμης κι' ὄχι μέσα στὰ πλαίσια τῆς τέχνης. Τὸ ἴδιο συβαίνει καὶ μὲ τὸν κινηματογράφο. "Ενας ἐξαίρετος σκηνοθέτης δὲν πρόκειται ν' ἀποφύγη τοὺς νόμους τοῦ αἰσθησιασμοῦ δουλεύοντας στὸν κινηματογράφο. Μπορεῖ νὰ θαυμάσουμε τὶς ὡραῖες ἐμπνεύσεις του, τὸ χρῶμα τὸ τοπικὸ ποὺ προσπαθεῖ νὰ δημιουργήση μὲ τὶς φωτογραφίες του, μπορεῖ νὰ μᾶς θέλξη ἡ ὁμορφιὰ τῶν ἀπόψεων ποὺ παίρνει· ὅμως ὁ κινηματογράφος, τὸ κινηματόδραμα στὸ σύνολό του, δὲν παύει γιὰ τοῦτο νάνε ἕνα αἰσθησιακὸ παιχνίδι, ἄσχετο τελείως μὲ τὴν πνευματικότητα καὶ μὲ τὴ λευτεριὰ τῆς πραγματικῆς τέχνης. Τὸ ἴδιο, ἅταν ἠθοποιὸς καλός, παίζοντας στὸν κινηματογράφο, μᾶς δίνει κάτι ἀπὸ τὴ γοητεία του, κάτι ἀπὸ τὴν τέχνη του κι' ἀπὸ τὰ δημιουργικὰ εὑρήματά του· ὅμως ὅλα αὐτὰ σμίγουν τελικὰ μέσα στὸ ὁλὸ ρεῦμα τοῦ αἰσθησιασμοῦ κι' ἀκολουθοῦνε τὴ συρμή του. Τὸ «κινηματόδραμα» εἶναι ἕνα τυπικὸ κι' αὐτὸ γέννημα μιᾶς ὑλιστικῆς κι' ἀντιπνευματικῆς ἐποχῆς· κ' ἡ παρεξήγηση ποὺ προκάλεσε ὁ κινηματογράφος ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερική του ἀξία, ἕνα ἐπὶ πλέον παράδειγμα τοῦ τυφλοῦ αἰσθησιασμοῦ τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων. Οἱ Ρωμαῖοι, τὴν ἐποχὴ τοῦ ξεπεσμοῦ τους, κατρακύλησαν ἀπὸ τὸ θέατρο στὸν Ἱππόδρομο. Ζητοῦσανε νὰ ἰδοῦνε στὴν ὀρχήστρα τοῦ θεάτρου τὴ μίμηση ναυμαχιῶν, νὰ ἰδοῦνε πραγματικὸ βούλιαγμα καραβιῶν, ἀκούγοντας τὸ βρόντο τῶν χάλκινων ἐμβόλων καὶ τὸ τρίξιμο τῶν ξύλων ποὺ σπάζανε. Καὶ στὶς συγκρούσεις τῶν μονομάχων, ἐρεθίζονταν ἀάν τ' ἀγρίμια μὲ τὸ αἷμα, τὸ αἷμα τὸ πραγματικὸ ποὺ βλέπανε νὰ χύνεται καὶ νὰ βάφη τὴν κονίστρα. Ἀνάλογος εἶναι κι' ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος. Ὁ βαθμὸς τῆς αἰσθησιακῆς του ἀντοχῆς δὲν ἔχει σημασία, ὅσο ἡ αἰσθησιακὴ του κλίση. Κι' αὐτὴν τὴν διαπιστώνει ὁ κινηματογράφος. Τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως ἐπαίζοντο στὰ θέατρα τῆς Δύσεως κωμῳδίες τόσο ἐλευθεροστόμες, ποὺ ὁ σημερινὸς ταρτουφισμὸς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὶς ἀνεχθῆ, ὅπως τὸν «ντροπιάζει» κι' ὁ Ἀριστοφάνης. Κι' ὅμως οἱ κωμῳδίες ἐκεῖνες εἶναι ἕνα πνευματικὸ παιχνίδι, ἀπείρως ἠθικώτερο κι' ἀπὸ τὸ πιὸ ἄκακο κινηματόδραμα. "Οσοι θέλγονται ἀπὸ τὸν κινηματογράφο, δὲ θάταν ἄσκοπο νὰ ὑποβάλουν τὸν ἑαυτό τους σ' ἐξέταση ἀπὸ κανένα φροϋδιστὴ νευρολόγο. Θὰ τοὺς ἐξηγοῦσε πολλὰ μυστικὰ τῆς γοητείας ποὺ νοιώθουν. Τὸ ἴδιο νὰ κάμουν ἀφευκτα κι' ὅσοι κρίνουν μὲ σοβαρότητα τὰ κινηματοδράματα σὰν ἔργα τέχνης.»

Εἰς τὴν «Ἑστίαν» (20 Σεπτ.), ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Διαδοχικοῦ ζεύγους τῆς Σουηδίας εἰς τὰς Ἀθήνας, ἄρθρον τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμου περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου Β' καὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυριλλου Λουκάρεως, ὁ ὁποῖος κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ ἔχῃ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου Σουηδοῦ βασιλέως τοῦ 17ου αἰῶνος πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς προπαγάνδας τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἀνατολήν.

— Ἐπίσης, εἰς τὴν «Πρωΐαν» (26 Σεπτ.) ὁ κ. Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος κάμνει ἀνασκόπησιν τῆς σουηδικῆς ζωγραφικῆς, ὡς χαρακτηριστικώτερα γνωρίσματα τῆς ὁποίας ἀναφέρει τὴν λατρείαν τοῦ τόπου καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐπιμένει περισσότερον εἰς τὸ ἔργον τεσσάρων μεγάλων ζωγράφων, τοῦ Τσάρον, τοῦ Λάρσσον, τοῦ Νόρντστραιμ καὶ τοῦ Μπέργκ.

— Εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» (20, 21 καὶ 23 Σεπτ.) ἐντυπώσεις τοῦ κ. Ζαχ. Γιαπαντωνίου ἀπὸ ἕνα δημοτικὸν σχολεῖον τῆς Στοκχόλμης, τοῦ ὁποίου ἡ ὑποδειγματικὴ λειτουργία τοῦ ἔδωσε μίαν ἰδέαν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ὠργανωμένης αὐτῆς χώρας, καὶ κρίσεις του διὰ τὴν «εἰρηνικὴν μορφὴν τοῦ πατριωτισμοῦ» τῆς Σουηδίας, δηλαδὴ δι' ἕνα πατριωτισμὸν ποὺ χρησιμοποιεῖ ὅλας τὰς δυνάμεις του διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, τὴν καλλιέργειαν τῶν τεχνῶν, τὴν ἐν γένει βελτίωσιν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς.

— Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα (18 Σεπτ.) ὁ κ. Μιχ. Ροδᾶς, κρίνων τὶς «Μουσικὲς Φωνὲς» τοῦ Λάμπρου Πορφύρα, παρατηρεῖ ὅτι «ἦτο καιρὸς ν' ἀκουσθοῦν ἀνάμεσα στὸ ἀμέτρητο πλῆθος τῶν στίχων καὶ τῶν βιβλίων ποὺ κατακλύζουν τὸν τελευταῖο καιρὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ τὶς προθῆκες των σὰν πρόκλησις κατὰ τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς τέχνης».

— Εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα» (26 Σεπτ.) ὁ κ. Σπύρος Μελᾶς ἐξηγεῖ εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς του τὸ νέον του ἔργον «Γιούδας», ποὺ θὰ παιχθῇ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον.

— Εἰς τὴν «Ἑστίαν» (18 Σεπτ.) ὁ κ. Παῦλος Νιρβάνας, γράφων διὰ τὸν «Λιναρόσπορον Παιδαγωγόν», τὸ γνωστὸν θεατρικὸν ἔργον τοῦ Γερμανοῦ συγγραφέως Otto Ernst, τὸ ὁποῖον μετέφρασε ὁ κ. Δημ. Ἰ. Λάμψας καὶ μὲ τὸ ὁποῖον ἀναβιβάζεται ἐπὶ σκηνῆς τὸ σχολεῖον ὁλόκληρον, κρίνει εὐμενέστατα τὴν μεταφραστικὴν αὐτὴν ἐργασίαν, τονίζων ὅτι «ὡρισμένος ὁ κ. Λάμψας, ἐξελληνίζων, καὶ εἴδατε πόσον ζωντανά, ἕνα ἔργον μὲ τόσον γενναίαν ἀντιρουτινικὴν πνοήν, ρίχνει μιὰ πέτρα ξυπνήματος μέσα στὰ λιμνάζοντα ἑλληνικὰ νερά».

— Εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα (23 Σεπτ.) ὁ κ. Παῦλος Νιρβάνας, κρίνων τὸν «Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντην» τοῦ κ. Γ. Κ. Κατσίμπαλη, ἐξαίρει τὴν σημασίαν τῆς βιβλιογραφικῆς αὐτῆς ἐργασίας, — διὰ νὰ δείξῃ «τί ἀξίζει μία μνήμη ἀνθρώπου καὶ τί ἀξίζει μία βιβλιογραφία» ἀναφέρει ὅτι συναντᾷ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κατσίμπαλη δέκα τρεῖς φορὰς τὸ ὄνομα του ἐνῷ δὲν ἐνθυμεῖται περισσότερα ἀπὸ 3—4 ἄρθρα ἢ σημειώματά του διὰ τὸν Παπαδιαμάντην,— καὶ διατυπώνει τὴν εὐχὴν νὰ χρησιμεύσῃ ἡ «ἐξαιρετικὴ αὐτὴ ἐργασία τοῦ κ. Κατσίμπαλη διὰ μίαν πλήρη κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου τοῦ μεγαλειτέρου Ἕλληνος διηγηματογράφου τοῦ καιροῦ μας» ἀλλὰ καὶ νὰ συνεχισθῇ «εἰς ἄλλους τομεῖς τῆς νέας μας λογοτεχνίας, μὲ τὴν ἰδίαν εὐσυνειδησίαν, τὴν ἰδίαν ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἰδίαν ὑπερνίκησιν τῶν ἀφαντάστων δυσκολιῶν, ποὺ παρουσιάζουν παρόμοιες ἐργασίες, εἰς ἕνα τόπον τόσον ἀσύντακτον πνευματικῶς ἀκόμη, ὅσον ὁ δικός μας». Ἡ εὐχὴ αὐτὴ ἔχει ἀπολύτως τὴν θέσιν της καὶ πρέπει νὰ ἐδρῇ ἀπήχησιν εἰς τοὺς κύκλους ἰδίως τῶν νέων μελετητῶν, οἱ ὁποῖοι προτιμότερον εἶναι νὰ χρησιμοποιοῦν τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀντοχήν των δι' ἐργασίας αὐτῆς τῆς χρησιμότητος παρὰ διὰ τὴν «ἀναθεώρησιν» καὶ τὴν «τοποθέτησιν» παλαιῶν ἀξιῶν, ποὺ μποροῦν νὰ τὴν κάμουν ἀργότερα, μὲ μεγαλυτέραν πεῖραν καὶ ὡριμωτέραν σκέψιν.

— Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα (10 Σεπτ.) ὁ κ. Χρ. Ἐμ. Ἀγγελομάτης, ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς ἐπισκέψεώς του εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Δημοτικοῦ μας θεάτρου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν ἄλλων, διατηροῦνται σπάνιαι φωτογραφίαι, σκίτσα, θεατρικὰ προγράμματα κλπ., διηγεῖται χαριτωμένα ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν παλαιοτέραν θεατρικὴν μας ζωήν.

— Εἰς τ' «Ἀθηναϊκὰ Νέα» (25 Σεπτ.), σχολιάζων τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ Ἀντουάν περὶ παρακμῆς τοῦ θεάτρου, ὁ κ. Σπύρος Μελᾶς παρατηρεῖ ὅτι τὸ θέατρον ἐκηρύχθη εἰς παρακμὴν ὅταν ἐγεννᾶτο ἀκόμη καὶ ἤκμαζε, δηλ. τὴν ἐποχὴν ποὺ ἐσημειώθη ἡ πρώτη ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸν διθύραμβον, ὁ ὁποῖος ἐθεωρεῖτο ἀνωτέρα μορφὴ τέχνης, καὶ συνεπῶς δὲν εὑρίσκει καθόλου παράδοξα ὅσα γράφονται περὶ χρεωκοπίας του, δεδομένου ὅτι μεταπολεμικῶς ἔχει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ ἕνα μεγάλον ἀντίπαλον, τὸν ὁμιλοῦντα κινηματογράφον. Καθορίζει, ἐπίσης, τὴν διαφορὰν θεάτρου καὶ κινηματογράφου, — «τὸ θέατρο στηρίζεται στὸ λόγο· ὁ κινηματογράφος στὴν εἰκόνα» — καὶ προβλέπει ὅτι «ἅταν τὸ θέατρο προσανατολισθῇ πάλι πρὸς τοὺς παράγοντας τῶν αἰωνοβίων του θριάμβων, ὅταν ξαναγίνῃ «θέατρο», ὅταν συγκεντρώσῃ σὲ μεγάλες ζωντανὲς συνθέσεις ὅλες τὶς τέχνες, λόγο, μουσική, χορό, τραγοῦδι, θέαμα, θὰ γίνῃ ἀκαταγώνιστο καὶ θὰ ζήσῃ ἄλλους εἰκοσιπέντε... αἰῶνες, ὅπως ἔζησε ὡς τὰ σήμερα».

— Εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» (26 Σεπτ.) ὁ κ. Ἀλ. Λιδωρίκης, σχετικῶς μὲ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς θεατρικῆς κρίσεως, δίδει μίαν συνταγὴν ποὺ ἐφεῦρον οἱ Οὐγγροι καὶ συνίσταται εἰς τὰ ἑξῆς ὀλίγα: «Πρῶτον: θίασος χωρὶς ἀστέρες καὶ πρωταγωνίστριες, χωρὶς φίρμες μεγάλες ποὺ σέρνουν πίσω τους τὴ δόξα δεκαετηρίδων ὁλοκλήρων. Δεύτερο: φθηνὸ εἰσιτήριο, καὶ τρίτον: μὴ γελάσετε παρακαλῶ, διανομὴ σὲ κάποιο διάλειμμα, στοὺς θεατάς, τελείως δωρεάν, ἑνὸς σάντουϊτς μὲ ζαμπόνη μὲ λουκάνικα!...»

— Εἰς τὸν «Νέον Κόσμον» καὶ τὸν «Ἐλεύθερον Ἄνθρωπον» (ἀπὸ 27 Σεπτ.) σειρὰ ἄρθρων τῶν κ. κ. Δημ. Γληνοῦ καὶ Κ. Βάρναλη διὰ τὴν νέαν κοινωνίαν εἰς τὴν Ρωσίαν, τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει, τὴν πνευματικήν της ζωήν, τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὰ μέχρι σήμερον ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος τῶν Σοβιέτ. Σημειωτέον ὅτι οἱ κ. κ. Δ. Γληνὸς καὶ Κ. Βάρναλης μετέσχον τοῦ τελευταίως συγκληθέντος εἰς τὴν Μόσχαν συνεδρίου τῶν συγγραφέων, τοῦ ὁποίου προῆδρευσε ὁ Μάξιμος Γόρκυ.

— Εἰς τὴν «Βραδυνὴν» (ἀπὸ 22 Σεπτ.) τὸ νέον Ζακυνθινὸν μυθιστόρημα τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου «Γκισβάννα».

— Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα (24 Σεπτ.) ἡ κ. Ἀλεξ. Λαλαούνη, ἀναλύουσα τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σ. Καραντινοῦ «Ἡ ἀγωγὴ τοῦ λόγου» καὶ τονίζουσα τὴν σημασίαν του δι' ἕνα τόπον εἰς τὸν ὁποῖον πολὺ ὀλίγοι ξέρουν νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ ὁμιλοῦν κατὰ τρόπον ποὺ νὰ μὴν ἐνοχλῇ τοὺς ἀκροατάς, σημειώνει, —καὶ πολὺ ὀρθῶς,—ὅτι ἡ ὡραία ὁμιλία εἶναι ζήτημα πολιτισμοῦ καὶ ὅτι εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ εἴμεθα ἀπελπιστικὰ καθυστερημένοι.

— Εἰς τὸν «Ἐλεύθερον Ἄνθρωπον» (20 Σεπτ.) ἐντυπώσεις τῆς κ. Κλεαρέτης Δίπλα - Μαλάμου ἀπὸ τὴν Σκῦρον.

— Εἰς τὴν νέαν ἐφημερίδα «Κράτος» χρονογράφος ὁ κ. Κωστῆς Μπαστιᾶς.

— Εἰς τὸν «Ἀνεξάρτητον» (ἀπὸ 23 Σεπτ.) τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. Μανώλη Κανελλῆ «Ὁ ἔρως μιᾶς Ἀθηναίας».

— Εἰς ἀρκετὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας (21 καὶ 22 Σεπτ.) συνεντεύξεις μὲ τὸν διελθόντα ἐξ Ἀθηνῶν Ρῶσον συγγραφέα Ἠλίαν Ἐρεμπουργκ διὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῶν Σοβιέτ, τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ τὴν ἐν γένει ζωὴν εἰς τὴν Ρωσίαν.

— Εἰς τοὺς «Νέους Καιροὺς» τοῦ Πειραιῶς (18 Σεπτ.), ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς διελεύσεως τοῦ Ζώρζ Ντυαμὲλ μὲ τὴν πλουτὴν ἔκθεσιν γαλλικῆς τέχνης, ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ κ. Β. Δ. Καστριώτη διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἐκλεκτοῦ Γάλλου λογοτέχνου.

— Εἰς τὸν «Χρονογράφον» τοῦ Πειραιῶς (24 Σεπτ.) ὁ κ. Νικ. Ἰ. Ζορμπᾶς ἀναλύει τὶς «Μουσικὲς Φωνὲς» τοῦ Πορφύρα καὶ σημειώνει ὅτι μὲ τὸ βιβλίο αὐτὸ ὁλοκληρώνεται τὸ ἔργο του «ποὺ θὰ παραμείνῃ αἰώνιο στὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, σὰν ἕνας ὕμνος τῆς σιωπῆς, ὅπως τὴν ἐνοιωσαν οἱ ρωμαντικοὶ τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ ὅπως τὴν ἤθελεν ὁ ποιητής».

— Εἰς τὸν «Νεολόγον» τῶν Πατρῶν τακτικὴ παρακολούθησις τῆς μουσικῆς κινήσεως, ἰδικῆς μας καὶ ξένης, ἀπὸ τὴν δ. Ἑλ. Λαμπίρη. Ἰδιαιτέρως ἀναφέρομεν τὴν σειρὰν τῶν ἄρθρων διὰ τὸν Ριχάρδον Στράους, τὸν Φραντζ Σοῦμπερτ κ. ἄ.

— Εἰς τὴν «Δυτικὴν Θράκην» τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως (2 καὶ 9 Σεπτ.) δύο σημειώματα τοῦ κ. Κώστα Θρακιώτη διὰ τὸν Μένον Φιλήντα καὶ τὸ ἔργον του, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀγάπη διὰ τὸν «διδασκαλον» εἶναι ἀπεριόριστη.

— Εἰς τὴν «Πρωϊνὴν» τῆς Λευκωσίας (ἀπὸ 26 Λύγ.) ἐντυπώσεις τοῦ κ. Ἄντη Περνάρη ἀπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν ζωὴν καὶ παρατηρήσεις του διὰ τὰς χαρακτηριστικωτέρας ἐκδηλώσεις της. Ἐπίσης, ἄρθρον τοῦ κ. Λουκῆ Ἀκρίτα διὰ τὸν Παῦλον Νιρβάναν ὡς ἀνθρωπον καὶ χρονογράφον, ἐπαινετικαὶ κρίσεις τοῦ κ. Τεύκρου Ἀνθία, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ χρονογράφος τῆς ἐφημερίδος, διὰ τὴν «Γραμματικὴν τῆς Δημοτικῆς» τοῦ κ. Κ. Προυσῆ, καὶ ἡ «Μουσικὴ ἀκοή» τοῦ κ. Σ. Μ. Μιχαηλίδη.

— Εἰς τὴν «Πρόοδον» τῆς Ζακύνθου (11 Σεπτ.) ὁ κ. Δ. Δάσης, ἀναφερόμενος εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης κ. Γ. Ζώρα περὶ τοῦ «Ρεμπελιοῦ τῶν ποπολάρων», — καὶ εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος ἔγινε μνεία τῆς κριτικῆς αὐτῆς,— ἐλέγχει τὸ ἔργον εἰς ὡρισμένα σημεῖα του, τὰ ὁποῖα προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ἱστορικῶς ἀβάσιμα, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν ἀντίληψιν τῆς συγγραφέως περὶ διακρίσεων καὶ προνομίων εἰς τὴν Ἐνετίαν, καθὼς καὶ περὶ τῆς δράσεως τῶν εὐγενῶν εἰς τὴν Ἑπτάνησον.

— Εἰς τὴν «Ἐργασίαν» (9 καὶ 16 Σεπτ.) δύο ἄρθρα τοῦ πρώην ἐκπαιδευτικοῦ συμβούλου κ. Ἀχιλ. Τζαρτζάνου διὰ τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Γλωσσικοῦ μας προβλήματος» ἀναγνωρίζει ὅτι μερικαὶ ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Ἀλεξ. Δελμούζου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος («Ἐλεύθερον Βῆμα» 28 Λύγ.) εἶναι ὀρθόταται ἀλλὰ συγχρόνως τονίζει ὅτι διὰ πολλοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἐξηγεῖ, τὰ δημοτικά μας τραγούδια δὲν μποροῦν—ὅπως ζητεῖ ὁ κ. Δελμούζος,—νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις διὰ τὴν διαμόρφωσιν μιᾶς πανελληνίου δημοτικῆς καὶ ὑποστηρίζει ὅτι «ἡ κοινὴ γραφομένη, αὐτὴ στὴν ὁποία πρέπει νὰ γράφωνται τὰ βιβλία τῶν σχολείων, πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς βάσι της τὴν κοινὴ ὁμιλουμένη, τὴ γλῶσσα δηλαδὴ ποὺ παράλληλα πρὸς τὰ διάφορα νεοελληνικὰ ἰδιώματα καὶ τὶς νεοελληνικὲς διαλέκτους ἔχει διαμορφωθῆ κι' ἐξακολουθεῖ νὰ διαμορφώνεται καὶ νὰ σταθεροποιῆται στὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα καὶ πρὸ πάντων στὸ κύριο πολιτικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ, τὴν Ἀθήνα».

— Εἰς τὸ αὐτὸ περιοδικὸν (16 καὶ 23 Σεπτ.) ὁ κ. Ἀλκ. (Α. Ἀνδρεάδης) δίδει χρησίμους πληροφορίας διὰ τὸν τρόπον λειτουργίας τῆς Γαλλικῆς Κωμωδίας καὶ ἰδίως διὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ ἀπὸ εἰκοσαετίας περίπου διευθυντοῦ της κ. Ἐμίλ Φάμπρ, ὁ ὁποῖος περισσότερον νεωτεριστὴς ἀπὸ ὅλους τοὺς προκατόχους του δὲν ἐδίστασε νὰ προβῇ εἰς ταλμηρὰς καινοτομίας, — εἰς τὴν ἀναβίβασιν ἔργων νέων συγγραφέων, τὸν πλουτισμὸν τοῦ δραματολογίου μὲ ξένα ἔργα, τὴν ἀνανέωσιν τῶν σκηνοθετικῶν μεθόδων κλπ., — διὰ νὰ συγχρονίσῃ, κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὸν Οἶκον τοῦ Μολιέρου καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὰ ὅπλα ποὺ ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν μεταπολεμικὴν θεατρικὴν κρίσιν.

— Εἰς τὸ «Libre» τοῦ κ. Λουὶ Ρουσὲλ (τεῦχος Λὸγούστου-Σεπτεμβρίου) κριτικὰ σημειώματα διὰ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ τελευταῖα λογοτεχνικὰ βιβλία καὶ σχόλια ἐπὶ τῶν ἀξιολογωτέρων φιλολογικῶν δημοσιευμάτων.

— Εἰς τὴν διμηνιαίαν Ἰταλικὴν πολιτικήν, ἱστορικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐπιθεώρησιν «L'Europa Orientale», διευθυνομένην ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν κ.κ. Amedeo Giannini, τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης καὶ Ettore Lo Gatto, τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πάδοβας, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἐκλεκτῶν περιεχομένων, εὑρίσκομεν (τεῦχη Μαΐου - Ἰουνίου καὶ Ἰουλίου - Ὀκτωβρίου 1934) τὰ ἑξῆς ἄρθρα καὶ σημειώματα τοῦ γνωστοῦ ἑλληνιστοῦ καὶ φιλέλληνος κ. Giorgio Zoras: «Ἡ Ἑλληνικὴ Δημοκρατία καὶ ἡ πρώτη δεκαετηρὶς τοῦ Συντάγματος αὐτῆς», ἐκτενῆ ἐπισκόπησιν τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν. — «Ἡ ἑλληνικὴ σειρὰ Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸν Παλαμᾶ», ὅπου τονίζεται ἡ σπουδαιότης τῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Γ. Κατσίμπαλη ἐκδιδομένης σειρᾶς σχετικῶν ἔργων καὶ ἡ συμβολή της διὰ τὴν γνωριμίαν τοῦ μεγάλου κοινοῦ μὲ τὸ

ἔργον τοῦ «μεγαλυτέρου ποιητοῦ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος» καὶ ἀναλύονται, τὸ καθ' ἕνα χωριστά, ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τῆς σειρᾶς. — Βιβλιοκρισίαν διὰ τὴν μελέτην τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου «Τὸ ρεμπελιὸ τῶν Ποπολάρων». — Καὶ τέλος ἐκτενὲς βιογραφικὸν καὶ κριτικὸν ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Κωνσταντῖνος Καβάφης, ὁ Ἀλεξανδρινὸς ποιητής», ἐξ ἀφορμῆς τοῦ θανάτου του. Ἀπὸ τὸ ἄρθρον τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Καβάφης χαρακτηρίζεται ὡς «ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἐνδιαφέροντας ποιητὰς τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος», καὶ τὸ ὁποῖον συνοδεύεται ἀπὸ ὡραιοτάτην μετάφρασιν τῆς γνωστῆς «Ἰθάκης» του, ὀφειλομένην εἰς τὴν δ. Fiorito, μανθάνομεν ὅτι ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας κ. Lavagnini, βαθὺς γνώστης καὶ τῆς συγχρόνου λογοτεχνίας μας, ἑτοιμάζει μελέτην περὶ Καβάφη καὶ μετάφρασιν εἰς τὴν Ἰταλικὴν τῶν καλυτέρων ποιημάτων του.

— Εἰς τὴν «Καθημερινὴν» συνεχίζονται αἱ «Εἰκόνες ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν» τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Ι. Λούβαρι.

—Ἐλάβομεν, ἀκόμη, «Μυκονιάτικα Χρονικά», «Μούσας» Ζακύνθου, «Les Balkans», «Μακεδονόπουλο», «Φίλων τῶν Ζώων», «Ἑλληνικὴν Ἀγωγήν», «Μαθητικὴν Ψυχήν», «Νεανικὴν Ψυχήν», «Λεφτεριά», «Φωνὴν» Κωνσταντινουπόλεως, «Ἐκκλησίαν», «Κερκυραϊκὸν Βῆμα», «Νέον Κήρυκα» Μυτιλήνης κ. ἄ.

Ω.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Τὴν 30ην Σεπτεμβρίου καὶ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου θὰ ἑορτασθῇ εἰς Μυτιλήνην μὲ σειρὰν τελετῶν, παραστάσεων, συγκεντρώσεων κλπ. ἡ ἑκατονταετηρὶς ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη. Μεταξὺ τῶν ἄλλων, θὰ παιχθῇ καὶ ἡ «Φαύστα» ἀπὸ τὴν παλαίμαχον τραγῳδὸν κ. Αἰκατερίνην Βερώνη-Γεννάδη καὶ τὸν κ. Ἐδμόνδον Φύρστ.

* Τὴν 24ην Σεπτεμβρίου ἀπέθανε εἰς ἡλικίαν ἑξήντα ἐτῶν ὁ γνωστότατος Ἰταλὸς θεατρικὸς συγγραφεὺς Ντάριο Νικοντέμι, ἀρκετὰ ἔργα τοῦ ὁποίου ἐπαίχθησαν μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν ἀπὸ ἑλληνικοὺς θιάσους.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

26 Σεπτεμβρίου

κ. Π. Ἰωαν. Λευκωσίαν. Δυστυχῶς, δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμε. Ἀλλὰ τὸ λάθος δὲν εἶναι ἰδικόν μας: εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ τεύχους, ποὺ ἀνηγγείλαμε, ἀναγράφονται, κατὰ λάθος, βεβαίως, μόνον τρία ὀνόματα.— κ. Γ. Γρ. Ἡ μετάφρασις τόσον ἐλεύθερη, ἰδίως στὸ α' τετράστιχο, ὥστε ἔχει ἐλαχίστην σχέσιν μὲ τὸ πρωτότυπον.— κ. Ἅγγ. Πετρ. Ζαχάρω. Τὸ γράμμα σας πολὺ πιὸ καλογραμμένο ἀπὸ τοὺς στίχους. Στὴν «Ἀκύμαντη γαλήνη» οἱ κοινοτοπίες πολλές. Στὸν «Λυτρωμὸ» ἐνοχλητικὸς ὁ ρητορικὸς τόνος ποὺ κυριαρχεῖ. — Κασ. Χαλάνδρι. Μόνον στὸ γ' τετράστιχο εὑρήκαμε πραγματικῶς ποιητικὴν διάθεσιν. Σὲ ὅλο τὸ ἄλλο τραγοῦδι στίχοι ἀσήμαντοι. Καλό, ἐπίσης, τὸ α' τετρ. τοῦ «Moriturus».— κ. Σπ. Γιαν. Ἀργοστόλι. Γιὰ τὰ «Χελιδόνια» σᾶς εἴπαμε τὴν γνώμην μας στὸ προηγούμενο τεῦχος. Τ' ἄλλα, προσπάθειες ποὺ δὲν ἔδωσαν ἀξιόλογο ἀποτέλεσμα.— κ. Ἀπ. Ἐνταῦθα. Ὄχι μόνον νὰ δημοσιεύσωμε, ἀλλ' οὔτε νὰ διαβιβάσωμε κἂν μποροῦμε εἰς τὸν συνεργάτην μας τὴν «ἀπάντησίν» σας... — δ. Δάφν. Τσιρ. Ἐνταῦθα. Μιὰ σκηνὴ τοῦ δρόμου ποὺ δὲν ἔγινε λογοτεχνικὸ πεζογράφημα. Καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ δυστυχία του ἔπρεπε νὰ σᾶς κάμουν νὰ σκεφθῆτε βαθύτερα. — κ. Μ. Λουκ. Κεραμιές. Μετριωτέρα ἀπὸ τὴν ἄλλην. Περιμένομε καλυτέραν μεταφραστικὴν ἐργασίαν σας. — κ. Γλαῦκ. Μανσ. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ δὲν θέλετε νὰ «πιέσουμε τὴ φιλολογική μας συνείδηση», ἐπιμένομε εἰς τὴν κρίσιν μας γιὰ τὶς «Καμινάδες». Ἀπὸ τὰ νεώτερα, καλύτερος ὁ «Ἱδρώτας», χωρὶς νὰ παρουσιάζῃ κι' αὐτὸς τίποτε τὸ ἐξαιρετικό. Τραγούδια αὐτοῦ τοῦ εἴδους μόνον ὁ ἐξαιρετικὰ τεχνικὸς στίχος ἢ ἡ πλουσία λυρικὴ διάθεσις τὰ ἐπιβάλλει. — Κάπ. Ἐνταῦθα. Ὑπάρχει κάποια δροσιὰ στὸ «Τί νὰ τοὺς πῶ;», λείπει ὅμως ὁ καλοδουλεμένος στίχος. Ἐκεῖνο τὸ «κύματου», λ. χ., τὰ... θαλασσώνει ὅλα. — κ. Κ. Κοκόρ. Ἐνταῦθα. Δημοσιεύεται. — κ. Μ. Λυγ. Ἐνταῦθα. Καὶ στὴν «Βραδυνὴ συμφωνία» στίχοι μέτριοι. Τὸ «εἶχες τρυπωθῆ» δὲν σᾶς ἐσταμάτησε; Ἐπιτρέπεται νὰ θυσιάζετε τὰ πάντα γιὰ νὰ σκαρώσετε ἕνα μετρικῶς σωστὸ στίχο; Ἄλλο τὸ «εἶχες τρυπώσει», ποὺ θέλετε νὰ πῆτε, κι' ἄλλο τὸ «εἶχες τρυπωθῆ», ποὺ γράφετε. —κ. Φλ. Κυμ. Κύμην. Πιραινέσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους, προπάντων πρὸς τὴν καρδιά, μένουν χωρὶς ἀποτέλεσμα. Γιὰ νὰ σᾶς ἀκούσῃ ἡ καρδιὰ καὶ νὰ προσέξῃ τὰ λόγια σας, πρέπει νὰ τῆς μιλήσετε εἰς ἄλλον τόνον, χαμηλότερον καὶ ὀλιγώτερον ρητορικόν. — κ. Ἀθ. Λάζ. Κόρινθον. Εἶναι κιταφανὴς ἡ ἐπίδρασις ἀπὸ μερικοὺς ποιητάς μας, ποὺ νομίζουν ὅτι μὲ τὰ μεγάλα λόγια καὶ τὶς μπερδεμένες ἔννοιες κάνουν φιλοσοφικὴν ποίησιν. Ἀφῆστε τοὺς «πάγους τῶν πραγμάτων» καὶ τοὺς «λαοὺς τῶν ὀνειράτων» καὶ τραγουδῆστε πιὸ ἁπλᾶ, πιὸ καθημερινὰ πράγματα. Ἀρκετὰ παρεπλανήθησαν καὶ ἀρκετὰ παρεπλάνησαν οἱ ποιηταὶ ποὺ ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας. — κ. Γ. Ζουρ. Σύμην. Δυστυχῶς, δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν «Νέαν Ἑστίαν» περισσότερος χῶρος διὰ τὴν παρακολούθησιν τῆς κινήσεως αὐτῆς. Θὰ προτιμούσαμε νὰ μᾶς στείλετε κάτι ἄλλο. — κ. Δημ. Παπ. Κωνῃπολιν. Καὶ στὸν «Πόθο ψυχῆς» καὶ στ' ἄλλα ἡ διάθεσις εἶναι πολὺ ρωμαντική. Μπορεῖτε, φυσικά, νὰ τραγουδήσετε καὶ τὴν «σκονισμένη κιθάρα» καὶ τὶς «σκυθρωπὲς χλωμὲς κυράδες», ἀλλὰ μὲ τρόπον ποὺ νὰ ἀνανεώνῃ τὰ θέματα καὶ νὰ παρουσιάζῃ ἄνθρωπον ποὺ νοσταλγεῖ ἀλλὰ καὶ εὑρίσκεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν γύρω του ζωήν. Ὁπωσδήποτε, σᾶς συνιστῶμεν νὰ ἐξακολουθήσετε. Τὸ σημνὸν ὕφος τῆς ἐπιστολῆς σας δείχνει ὅτι θέλετε νὰ δώσετε σοβαρὰν ἐργασίαν. — κ. Κ. Μόντ. Κύπραν. Μὲ τὸ «Ἐλεγεῖο» κάτι θέλετε νὰ πῆτε, ἀλλὰ δὲν τὸ κατορθώνετε. Τὰ ἄλλα ἀσήμαντα. — κ. Μίν. Κοκ. Ἐνταῦθα. Κρατοῦμε τὴν «Νοσταλγία». Ὁ «Ζυμωτὴς» ἁπλὸ σκίτσο. Ἡ μετάφρασις μετρία. Ἂν παρακολουθούσατε τακτικώτερα τὴν «Νέαν Ἑστίαν», θὰ βλέπατε ὅτι συχνὰ δημοσιεύει μεταφράσεις ἀναγνωστῶν της καὶ ὅτι μόνον εἰς τὰ ζητήματα τῆς κριτικῆς εἶναι λίγο ἀποκλειστική. Ἔχει τοὺς τακτικοὺς κριτικούς της, ποὺ εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ ὅσα βιβλία θεωροῦν ἀξιόλογα. Ἄλλωστε, ἐπανειλημμένως ἔχομε δηλώσει ὅτι εἰς τὴν «Νέαν Ἑστίαν» δὲν κρίνονται ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ βιβλία... — κ. Εὐάγ. Παντ. Πειραιᾶ. Ἀδύνατον νὰ σᾶς παρακολουθήσωμε. Θὰ ἔπρεπε νὰ μὴν κάνωμε ἄλλη δουλειά. — κ. Νικ. Πεντζ. Θεσ/νίκην. Ὁ μονόλογος τοῦ ζωγράφου, ποὺ ἐμελετήσατε τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν του, δὲν μᾶς λέγει πολλὰ πράγματα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ σκέψεις ποὺ μποροῦσε νὰ τὶς κάμῃ ὁ καθένας καὶ προπάντων νὰ τὶς διατυπώσῃ μὲ τρόπον πολὺ λογοτεχνικώτερον. Προσέχετε τὴν ὀρθογραφία σας. Ἐκοκκινίσαμε εἰς πολλὰ σημεῖα τὰ χειρόγραφά σας. — κ. Κρ. Καρ. Προσπάθεια κατασκευῆς περίτεχνου στίχου. Προτιμοῦμε τὴν εἰλικρίνεια καὶ τὴν ἁπλότητα. — κ. Ἀδ. Κακ. Βόλον. Δὲν ἔχετε δίκιο. Ὁ Ντυαμὲλ εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀξιολόγους συγχρόνους Γάλλους συγγραφεῖς καὶ ἐκτιμᾶται τόσον εἰς τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους τῆς πατρίδος του ὥστε νὰ θεωρῆται πολὺ προσεχὴς ἡ εἴσοδός του εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν. — κ. Γ. Σαρ. Πάτρας. Μία συνηθισμένη ἱστορία, ποὺ δὲν ἔγινε λογοτεχνικὸ πεζογράφημα. Ἐξιστορεῖτε, χωρὶς νὰ ἀναλύετε, νὰ ἐξηγῆτε, νὰ φωτίζετε τὰ σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ ψυχικοῦ κόσμου ποὺ θέλετε νὰ παρουσιάσετε. Περνᾶτε πολὺ γρήγορα ἐπάνω ἀπ' ὅλα καὶ δὲν ἐπιμένετε οὔτε ἐκεῖ, ποὺ κ' ἕνας δόκιμος πεζογράφος θὰ ἐδίσταζε νὰ δώσῃ τελειωτικοὺς χαρακτηρισμούς. Προσέχετε καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ τελικοῦ νί. — κ. Κ. Τσιτσ. Κοζάνην. Στὴν «Κυρὰ-Θεμέλινα» ὑπάρχουν καλογραμμένες σελίδες, λείπει ὅμως ἡ ἑνότης τῆς διηγήσεως. Ἔπειτα, τὰ παραγεμίσματα εἶναι πολλὰ καὶ δυσκολεύουν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς ἀφηγήσεως. Γενικῶς, τὸ διήγημα αὐτὸ δὲν δείχνει ἐξέλιξιν τῶν ἱκανοτήτων ποὺ παρουσιάσατε μὲ τὰ προηγούμενα. — κ. Σπ. Δημ. Ἐλάχιστοι οἱ ἁπλῶς ἀνεκτοὶ στίχοι. Πρέπει νὰ διαβάσετε πολύ, νὰ μάθετε πῶς γράφεται ἕνα τραγοῦδι καὶ προπάντων νὰ γνωρίσετε καλύτερα τὸν ἑαυτόν σας, ποὺ ἀσφαλῶς τὸν ἀγνοεῖτε, ὅπως οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς νέους ποὺ γράφουν ποιήματα. — κ. Βασ. Καρ. Γιαννιτσά. Ὁ «Παντελῆς» ἔχει ἐλαττώματα ποὺ ἐμποδίζουν

τὴν δημοσίευσίν του, — ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀνώμαλη γλῶσσα, τόνος διδακτικός, κάποια φλυαρία στὴν ἀφήγησι, —ἀλλ' ἡ συγκίνησις ποὺ ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος εἶναι μία ἔνδειξις ὅτι, ἂν ἐπιμείνετε, θὰ γράφετε ἀξιόλογα πράγματα. Ἐργασθῆτε καὶ μὴ βιασθῆτε νὰ παρουσιάσετε τὰ πρωτόλειά σας. Ὁ πεζὸς λόγος ἀπαιτεῖ πολλὴ ἐργασία καὶ ἀτελείωτη ἐπιμονή. — κ. Ἀλεκ. Παπ. Ἐνταῦθα. Γιὰ ν' ἀποφύγετε στιχουργικὴ ἀνωμαλία, παραλείψατε εἰς τὴν μετάφρασιν τὸ «plus», δὲν ἀποδώσατε ὅμως καθαρὰ τὴν ἔννοια. Ἡ ἀπόδοσις τοῦ «Κρεββατιοῦ» καλή. Μόνο ὁ δ' στίχος τοῦ β' τετρ. παρουσιάζει ἀνωμαλία. Τὸ περιμένομε διορθωμένο. — κ. Γ. Τσαγ. Λεχαινά. Προτιμοῦμε τ' «Ἀπόγιομα», παρὰ τὸ «κυματιστῆκαν» καὶ τὸ ἀσαφὲς ἐκεῖνο καὶ κάπως ἀσύνδετο «ξυπνώντας σύγκαιρα βαθύ». Ἔχει στίχους ποὺ μποροῦσαν νὰ γίνουν ἀξιόλογο τραγούδι, ἂν τοὺς ἐπεξεργαζόσαστε ἀκόμη. Αἱ ἀντιλήψεις σας περὶ ποιήσεως καὶ γενικῶς περὶ τέχνης ὀρθόταται. Μακάρι νὰ τὶς εἴχαν ὅλοι οἱ νέοι! — Πλάτανον. Τὸ «Δειλινὸ στὸ χωριό», σ' ἕνα διήγημα ἢ σ' ἕνα μυθιστόρημα, θὰ ἔκανε ἐντύπωσιν ὡς καλογραμμένη ποιητικὴ σελίς. Τὸ ἄλλο μετριώτερο. — κ. Ἀθ. Μαρ. Διυβολίτσι. Στίχοι συνηθισμένοι καὶ στὸ «Ἀπόσμαομα» καὶ στὰ «Τραγούδια τῆς ἀγάπης κλπ.». Δὲν ἔχετε τὴν αἰσθησιν τοῦ περιττοῦ, δὲν προσέχετε καθόλου εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων καὶ δὲν διστάζετε νὰ χρησιμοποιήσετε τὶς πιὸ ἐνοχλητικὲς κοινοτοπίες. — κ. Π. Ραυκ. Πρωτόλειο ποὺ δίνει πολλὲς ἐλπίδες. Αἱ μεταπτώσεις τοῦ ἀπατημένου γιατροῦ ἀρκετὰ δικαιολογημένες καὶ ἡ λύσις ὁμαλή. Λείπει ὁ προσωπικὸς τρόπος ἐκφράσεως. Ἀλλὰ κι' αὐτὸν θὰ τὸν διαμορφώσετε μὲ τὸν καιρό. Ἐργασθῆτε. — κ. Π. Λιβ. Κηφισιάν. Καὶ γιὰ τὸ δικό σας διήγημα τὶς ἴδιες περίπου παρατηρήσεις ἔχομε νὰ κάνωμε. Ἐπιμείνατε καὶ κάποτε θὰ δαμάσετε τὸ θηρίο ποὺ λέγεται πεζὸς λόγος. — κ. Γ. Εὐστ. Σουφλί. Τὸ ἔργον εἶναι γνωστότατο καὶ μὲ τὴν μετάφρασίν σας ποὺ δὲν εἶναι ἄλλωστε ἀπολύτως λογοτεχνική, θὰ ἐκομίζαμε γλαῦκα εἰς Ἀθήνας. — κ. Τ. Γρίτσ. Δημητσάνα. Στὶς «Δυὸ ἀδελφὲς» πολλὲς οἱ ἀπιθανότητες. Αἱ συμπτώσεις στὴ ζωὴ εἶναι πιὸ σπάνιες καὶ λιγότερο ρωμαντικές. Ἀσφαλῶς ἐκουραστήκατε πολὺ γιὰ νὰ σκαρώσετε τὸν μῦθον τοῦ διηγήματός σας. — κ. Ἀπ. Τραγ. Πάτρας. Μὴν εἶσθε ἀπαιτητικὸς καὶ μὴν περιμένετε πιὸ «βαθυστόχαστες» κρίσεις καὶ συμβουλάς. Ἀρκεῖ νὰ ρίξετε μιὰ ματιὰ στὰ περιεχόμενα τῶν ἐντύπων αὐτῶν γιὰ νὰ μὴν ἀπορῆτε μὲ τὰς ἀπαντήσεις ποὺ δίνουν εἰς τοὺς ἀναγνώστας των. Καθένας ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο ποὺ βρίσκεται. — δ. Εὐγ. Καλ. Λάρισαν. Καμμία ἀντίρρησις. Ἀλλὰ πῶς νὰ διορθωθῇ τὸ κακό; Μόναν ἕνας πνευματικὸς δικτάτωρ θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις αὐτάς. — κ. Ι. Κραν. Κόρινθον. Θὰ σταλῇ ἐκ νέου. Πεθανὸν διὰ τὴν ἀταξίαν νὰ εὐθύνεται καὶ τὸ ταχυδρομεῖον τῆς πόλεώς σας.— κ. Γ. Χαραλ. Χανιά. Διὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν εἰς τὴν διεθνῆ ἔκθεσιν τῆς Βενετίας ἐγράφησαν ἀρκετὰ εἰς τὸν Ἰταλικὸν τύπον. Ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν ἔκαμε τὸ περίπτερόν μας, τὸ σχέδιον τοῦ ὁποίου ὀφείλεται εἰς τὸν νέον ἀρχιτέκτονα κ. Παπανδρέου. — κ. Κ. Παπαχ. Καλάμας. Δὲν ἐλήφθη. Μήπως δὲν εἶχε τὰ ὡρισμένα ταχ. τέλη; Καὶ ἄλλοτε μᾶς ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ δηλώσωμεν ὅτι «χρεωμένας» ἐπιστολὰς δὲν παραλαμβάνομεν. — κ. Χρ. Γεωργ.Πάτρας. Ἐπόμενον ἦτο νὰ μὴν ἔχετε ἀμέσως ἀπάντησιν. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφήσωμε κάθε ἄλλην ἐργασίαν καὶ νὰ διαβάσωμε τὰ διηγήματά σας, ποὺ δὲν εἶναι οὔτε δύο οὔτε τρία ἀλλὰ ὀκτώ! — κ. Κ. Μαυρ. Λαύριον. Εὐχαρίστως. Περιμένομε. — κ. Τ. Μαλ. Ἀλεξάνδρειαν. Διεβιβάσθη εἰς τὸν κ. Κ. — κ. Μιν. Κοκ. Θὰ τὸ ἐδημοσιεύαμε εὐχαρίστως. Ἀλλὰ μόνον ἐνυπόγραφον. — κ. Π. Κωνστ. Κύμην. Διεβιβάσαμε τὴν ἐπιστολήν σας εἰς τὸν συνεργάτην μας, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ μᾶς δώσῃ τὴν πληροφορίαν ποὺ σᾶς ἐνδιαφέρει.

Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46α, ΑΘΗΝΑΙ

ΕΞΕΔΟΘΗ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΡ. 1

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ

Κείμενον, μετάφρασις καὶ ἑρμηνεία
ὑπὸ
Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗ

Ὡραιότατος τόμος 500 περίπου σελίδων, ἐξαιρετικὰ καλοτυπωμένος ἐπὶ πολυτελοῦς χάρτου.

Τὸ ποιητικώτερον ἔργον τοῦ Πλάτωνος, τὸ μεγαλύτερον ἀριστούργημα τῆς ἀρχαίας πεζογραφίας, ὅπου, εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν πανηγυρισμοῦ καὶ ἐνθουσιασμοῦ, οἱ ἐκλεκτότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν καὶ τελευταῖος ὁ Σωκράτης, παρουσιάζουν τὸν ὕμνον τοῦ Ἔρωτος, τὴν ἠθικὴν καὶ μεταφυσικὴν τῆς Ἀγάπης.

Τὸ ἔργον περιλαμβάνει τὸ κείμενον μετὰ κριτικοῦ ὑπομνήματος, μετάφρασιν συγχρονισμένην εἰς γλῶσσαν ἁπλῆν χωρὶς ὑπερβολάς, σύντομα πραγματικὰ καὶ αἰσθητικὰ σχόλια, καὶ ἐκτενεστάτην καὶ ζωντανὴν εἰσαγωγήν, οὕτως ὥστε ὄχι μόνον φιλόλογοι καὶ εἰδικοί, ἀλλὰ καὶ κάθε μορφωμένος ἕλλην μὲ τὴν συνήθη ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν, νὰ δύναται νὰ κατανοήσῃ τὸ ἀρχαῖον λογοτέχνημα καὶ νὰ τὸ ἀπολαύσῃ.

Τιμᾶται Δρχ. 75.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,
Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ
46α Σταδίου 46α — ΑΘΗΝΑΙ

ΤΑ ΝΕΑ ΕΓΚΡΙΘΕΝΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΔΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1934-35

Τάξις Α'

1) ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΥΚΩΚΗ: Ἀλφαβητάριο.
2) ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: «Παιχνίδια καὶ Παιδάκια». Ἀλφαβητάριο.

Τάξις Β'

1) ΘΕΩΝΗΣ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Συνεργασία Ἀρσινόης Ταμπακοπούλου: «Κρινολούλουδα».
2) ΑΡΙΣΤ. Γ. ΚΟΥΡΤΙΔΗ: «Ἱστορίες».
3) ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ — Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ: «Ὁ Καλὸς Δρόμος».
4) ΜΥΡΣ. ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ — ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: «Ἡ Χαρὰ τοῦ Παιδιοῦ».

Τάξις Γ'

1) Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ — Γ. ΚΑΛΑΡΑ: «Ὀδύσσεια».
2) Ε. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΥ: Ἀναγνωστικὸ Γ'.

Τάξις Δ'

1) ΠΑΝΑΓΗ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ: «Παιδικὰ Ἀναγνώσματα».
2) Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ — Ν. ΕΛΑΤΟΥ: «Τὸ Ροζακὶ Σταφύλι».
3) Α. ΚΟΥΡΤΙΔΗ — Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ (ἐπιμελείᾳ Γ. Καλαρᾶ): «Στὰ Παλιὰ Χρόνια».
4) ΑΘΑΝ. ΜΠΡΟΥΣΤΑ: «Καλὴ Καρδιά».
5) ΒΑΣΙΛ. ΦΑΒΗ: Ἀναγνωστικὸ Δ'.

Τάξις Ε'

1) Α. Μ. ΚΟΝΤΟΜΑΡΗ: «Παιδικὸς Θησαυρός».
1) Γ. Α. ΜΕΓΑ: Ἀναγνώσματα.
2) ΒΑΣΙΛ. ΦΑΒΗ: «Ἑλληνικὴ Ψυχή».

Τάξις ΣΤ'

1) Γ. Α. ΜΕΓΑ: Ἀναγνώσματα.
2) ΒΑΣΙΛ. ΦΑΒΗ: Ἀναγνωστικὸν ΣΤ'.

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ

1) ΗΛΙΑ Π. ΜΗΝΙΑΤΗ — Γ. Λ. ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.
2) ΔΗΜ. ΑΡΩΝ: Ἱστορία Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. » »
3) ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΛΛΑΡΟΥ: Γεωγραφικὸς Ἄτλας Ε' καὶ ΣΤ' Δημοτικοῦ.
4) ΧΡ. ΜΠΑΡΜΠΑΣΤΑΘΗ: Συλλογὴ Προβλημάτων, διὰ τὴν Ε' Δημοτικοῦ.
5) » » » » » » ΣΤ' Δημοτικοῦ.
6) » » » » » » Ε' καὶ ΣΤ' »
7) ΑΝΤΩΝ. ΧΩΡΑΦΑ: Ἱστορία Ἑλλην. Αὐτοκρατορίας, διὰ τὴν Ε' Δημοτικοῦ.
8) » » Ἱστορία Νέας Ἑλλάδος, διὰ τὴν ΣΤ' Δημοτικοῦ.

Ἔχουν συγγραφῆ ἀπὸ ἐκλεκτὸν ἐπιτελεῖον πεπειραμένων διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν καὶ ἔχουν ἐκτυπωθῆ καλλιτεχνικώτατα εἰς τὰ μεγαλύτερα καταστήματα γραφικῶν τεχνῶν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΘΕΜΙΣ,, Ι. Δ. ΜΩΥΣΙΑΛΟΥ & Β. Π. ΚΑΡΔΑ · ΦΛΑΒΙΕΡΟΥ 18